

1.
L. m^o 7 s. de adito
inter G. E. S. m. o. n. g.

1 1374
6 1374
nach P. Plin.
nach P. Plin.

24355

 Bibliotheca
Facult. Philosophiae
Prov. Cast. Orient. S. I.

D E
ASCENSU
MENTIS IN DEVM,

EX PLATONICA ET

PERIPATETICA DOCTRINA

LIBRI SEX.

STEPHANO CONVENTIO

A V T H O R E.

AD NOBILISSIMUM VINCENTIVM
Malpiliu[m] Lucensem.

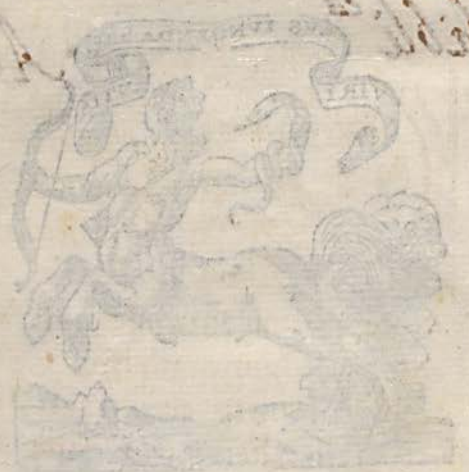
Ex Biblieca *Alenise*
BVS IVNGENDA SAPIENTIA

V E N E T I I S Ex Officina Ioannis Baptista
Somaschi. M D L X I I I.

ASCENSUS
MENTIS IN DEUM
R. X. PLATONICA
PARIPARATA DOCTRINA
LIBRI SEX.
STEPHANO CONVENTIVO
A. V. T. R. O. R. E.
AD NOBILISSIMVM VIRGENTIVM
M. P. M. L. M. L. M.

PARATIIS R. G. P. M. L. M. L. M.
M. D. L. X. I. I. I.

PRVDENTISSIMO,
NOBILISSIMO QVE VIRO,
VINCENTIO MALPILIO
LVCENSI
STEPHANVS CONVENTIVS
BONONIENSIS
FOELICITATEM.

VM uetus illud
adagium (Magnanime Vincenti)
omniũ uno consensu firmatum,
quod & in supplicationibus hunc in modum proferebatur, Beatorum antiquissima salus in reliquam uitam tecum sim; non corporis, sed alterius partis sanitatem præmonstret: medicos imitati, qui

Universitat de
Bibli

languores depellere nequeunt intimos, ni prius subiecti corporis noverint harmoniam in humorum cōcentu fundatam: nos etiam mentem erudientes, curis, quæ ipsam torquet, non poterimus liberare: nisi prius cognitionem tam præclaræ substantiæ fuerimus consecuti. In quo quidem cō libentius curæ omnes, nostræque cogitationes euigilare debent, quòd præ illo corporis, animæ sit longè deterius infortunium. Arbitratur enim maximus ille Tyrius eas partes in paruo mundo corpus obtinere, quales in ciuitate populo tribuuntur: ex quo quidem oritur, ut animus rex dicatur, & populi gubernator. Hinc etiam huius partis dignitatem spectabat quòd Periclis ductu languidus populus emergebat, qui Dionysij culpa ille (quamuis sanus) sanitatem ta-

men sibi conseruare non poterat. Si enim hominem sibi natum, sui que ignorantia infirmum consideremus: is profectò (ut admonet Proclus) à se ipso discrepat, in diuersasque sententias trahitur: nam à sensibus intromittuntur aliqua, imaginatio multa commiscet, persuadet opinio, ira detestatur, præcipitat concupiscentia. Hunc quoque si rei familiaris curam habere contigerit, Lares, Deosque contemnit, ac omnia pro luxu moderatur. Si huic tandem cura ciuitatis fuerit demandata, leges statim euertit, in Deum exoritur impietas, in extraneos bellum, in suos saeuitia, unde ipsum ruit imperium. Hunc igitur animi morbum à se, reiciunt omnes, & qui aliqua ex parte ipso laborarint. Deo parentes Optimo maximo sui cognitione iam se liberatos

Universiad de
Biblioteca

experientur . Est enim animi perfecta sanitas, quæ accommodatur beatis, uita diuina in ipsa quidem à rebus sensum mouentibus, sensuumq; passionibus separatione consistens. Ad hanc autem ex platoniorum sententia nos tunc contulerimus, cum per sermones, & disciplinas foris adhibitas conditionem nacti fuerimus purgatoriam, quam una nostrum cognitione consequimur . Interior enim homo, qui Deo coniunctus esse debet, aliam ingressus animam, quæ circa ipsam sunt, contemplatur, hacq; sola ratione fati, & necessitatis uinculo alligatur . Vt igitur ad primum mundi Opificem redeat, medij alicuius indiget ope, quòd Deo sit simillimum: hoc autem apud Platonios, quoslibetque uerè philosophos ipsemet iudicatur: de quo qui-

dem hoc in libro hac una ratione sermone habeo, quid platonici, peripateticiq; senserint adducēs in medium . Vix autem opus istud de Ascensu mentis in Deum lumini, hominumq; oculis exponendum putauit, cum ex Lucensis Reip. ciuibus te (Vincenti nobilissime) Optimum, Solem quidem lucidissimum & esse, & ab omnibus haberi conspexerim . Tu enim diuini cuiusdam influxus munere, à philosophica mente tua defluentis non solum Reip. tuæ decus es, & ornamentum maximum: sed ea etiam in uirtutem, illiusq; cupidos beneficia contulisti, ut horum quidem ægestatibus, uel calamitatibus semper tuleris opem: Illam uerò tuo splendore à tenebris ad lucem, quinetiam ab interitu penè ad uitam magnis sumptibus reuocaueris . Cū

igitur & uirtutis fautoribus plurimum debeam, & an partus nuper editus esset educandus, experiri tentarem, opusculum istud aquilarum more tuis solaribus radijs exponendum, & hoc uirtutis genere pro maximis in uirtutem collatis beneficijs, quas possum gratias tibi agendas existimaui: quorum quidem tantum abest ut obliuionem capere possim, ut memoriam etiam in perpetuum conseruaturum pollicear. Quapropter munusculum istud hilari uultu excipe, & cum ualetudinem, me quoq; pro tua singulari humanitate, e qua te natum iure iurando contenderem, ne dedigneris curare. Hoc autem si (ut spero, & opto) consecutus fuero, cæterorum quidem fortunam non æquasse modò, at eam quoq; me longè superasse credidero.

CAPITA PRIMI

LIBRI.

Quo nam modo in huius ascensus cognitionem possimus conscendere declaratur. Cap. i. car. 1
 Quid de platonice discipline constantia sentire debeamus exponitur. Cap. ij. 3

Quæ in Platonem adducta fuerunt perpèduntur. Cap. iij. 4

Quid sit descensus declaratur. Cap. iiij. 8

Quam huius descensus causam assignarint platonici. Cap. v. 11

Quæ hanc ueritatem uidentur infringere, recensentur, illaq; radicitus euelluntur. Cap. vi. 12

An necessitate descendat anima. Cap. viij. 13

Quid cõmodi, uel incõmodi, utilitatis, uel erumnae secum ferat iste descensus. Cap. viij. 15

Ex animarum descensu quo nam modo colatur Deus, explicatur. Cap. ix. 17

Quid utilitatis ex descensu confluat animæ. Cap. x. 18

Quomodo descensus causa alam secundam anima potentiozem emittat declaratur: & quæ de ala prima dicta fuerunt, corriguntur. Cap. xi. 20

Capita Secundi Libri.

A N mentis ascensum, reliquosq; anima stas cognouerit Aristoteles explicatur. Cap. i.	23
Fidem iam dictis adhibendam esse ostenditur. Cap. ij.	25
Quo nam modo descensum peripateticè possimus finire. Cap. iij.	27
Dissidium quoddam inter Aristotele, & Plotinum recensetur, illudque componitur pro uiribus. Cap. iiij.	30
De modo quo anima rationalis coniungitur corpori Latinorum explicatur sententia. Cap. v.	31
Hæc reprobatur opinio. Cap. vi.	32
Quas huius descensus causas in medium adduxerit Arist. declaratur. Cap. viij.	34
Dubium quoddam ex dictis emanans exponitur, funditusq; prostermitur. Cap. viij.	36
De huius descensus necessitate quid Aristotelis senserit declaratur. Cap. ix.	37
Quæ contra determinata in medium adduci possunt absurda, recensentur. Cap. x.	39
Hæc quæ peripateticam disciplinam uidentur opprimere, funditus prostermitur. Cap. xi.	41

T A B V L A

Capita Tertij Libri.

Q uo nam modo Platonici describant ascensum, explicatur. Cap. i.	43
An ascendendi animæ facultas concedatur, paucissimis, declaratur. Cap. ij.	45
Quæ nam sit animæ diuisio secundum Platonicos in membra septem. Cap. iij.	46
Quæ sint animæ membra septem, platonice manifestatur. Cap. iij.	46
Quæ sint penulæ ascensui conferetes, enumeratur. Cap. v.	47
De intellectus humani obiecto Platonice explicatur sententia. Cap. vi.	48
An ad diuina hic intellectus progressus se conferat cognoscenda, declaratur. Cap. viij.	50
De intelligendi difficultate. Cap. viij.	51
De quodam intrinseco intelligendi principio, Platonice habetur oratio. Cap. ix.	51
Quo nam modo concretae notiones deseruiant intellectui, explicatur. Cap. x.	52
De huius principij necessitate Platonice recensentur sententia. Cap. xi.	53
Quo nam modo notiones innatas esse menti Marsilius dixerit, explicatur. Cap. xij.	54
Hæc doctissimi Marsilij reprobatur opinio. Cap. xij.	56

Platonis uerba sexto de Republica habita exponuntur. Cap. xiiij.	57
De intrinseco alio cognoscendi principio, Platonica recensetur sententia. Cap. xv.	59
Quod nunc determinata uidetur infringere proster nitur funditus. Cap. xvi.	60
De quodam extrinseco cognoscendi principio Platonice habetur oratio. Cap. xvij.	62
Iam dicta comprobantur. Cap. xvij.	62
An aliud admittendum sit intelligendi principium enucleatur. Cap. xix.	63

Capita Libri quarti.

Q uid sit ascensus peripateticè declaratur. Cap. i.	65
Quid de alis ascensui necessarijs peripateticè sit sentiendum, explicatur. Cap. ij.	66
De intellectu progressi obiecto peripatetica explicatur sententia. Cap. iij.	67
An de abstractis cognitionem nanciscatur, qui nos ter est intellectus. Cap. iij.	70
Quare diuina tãta cum difficultate cognoscamus, exponitur. Cap. v.	70
De seminario intelligendi principio, quid senserit Aristo. explicatur. Cap. vi.	73
Aliorum recensetur opinio. Cap. vij.	74

Huius opinionis falsitas demonstratur. Cap. viij.	75
Aduersariorum rationes radicitus euelluntur. Cap. ix.	77
An intrinsecũ ponat Aristoteles intelligendi principium, declaratur. Cap. x.	79
De agentis intellectus natura, peripatetica explicatur sententia. Cap. xi.	82
Quæ ueritati huic aduersantur, in medium adducuntur. Cap. xij.	84
Hæc diruntur obiecta. Cap. xij.	85
Quo nam modo istud exequatur intellectus agens, exponitur. Cap. xiiij.	88

Capita Libri quinti.

Q uo nam modo Plato significauerit ascendendum, recensetur. Cap. i.	91
Breuis eorum habetur oratio, quæ ruditatem nostram significabant. Cap. ij.	92
De animæ rationalis à uinculis solutione, Platonis sententia exponitur. Cap. iij.	95
De animi purgatione quid sit platonice sentiendum, enodatur. Cap. iij.	97
Quæ nam animi purgatio ex disciplinis moralibus nobis confluat ostenditur. Cap. v.	99
Quæ primo platoniam consuetudinem absoluant, recensentur. Cap. vi.	101

T A B U L A

De mathematicarum disciplinarum iuuamine,
cap. vii. 103

De postnaturali facultate, eiusque utilitate.
Cap. viij. 105

Obiecta quedam recensentur, illaq; funditus euer-
tuntur. Cap. ix. 105

De ascensu secundum alios Plotini recensetur opi-
nio. Cap. x. 106

Hæc reprobatur opinio, Cap. xi. 107

Vera Plotini explicatur sententia. Cap. xij. 109

Quæ de diuinis ex habitu philosophico cognitio con-
fluat declaratur. Cap. xiiij. 112

Quid sic affectis confluat ex ascensu, platonice de-
claratur. Cap. xiiij. 113

Capita Libri sexti.

DE separatione animæ à corpore peripate-
tica explicatur sententia. Cap. i. 118

Duplex hæc à corpore animæ separatio ex-
amine diligentiori perpenditur. Cap. ij. 120

Quantū ad disciplinas attinet primū inter Plato-
nicos, et peripateticos aperitur discriminē. c. iij. 122

Discrimen aliud inter hos philosophiæ principes ma-
nifestatur. Cap. iiij. 123

F I N I S.

I
STEPHANI CONVENTII
BONONIENSIS

DE ASCENSU MENTIS IN DEVM

Liber Primus.

In quo De Animarum descensu
prius habetur oratio.

Quo nam modo in huius ascensus cognitionem
possimus conscendere declaratur.

Caput Primum.

OPPOSITORVM
eandem esse disciplinā
uetus quidem fuit opi-
nio, Philosophorum e-
tiam omnium firmata
consensu. Cum autem
ascensui oppositus sit
descensus, & ex Plato
nis, Aristotelisq; sententia precedat ascensum: ex
hoc deducitur profectò tunc nos ascensus cognitio-
nem assequi, cum animarū descensum poterimus
probè dignoscere. Sed quoniam res ista (meo qui-
dem iudicio) ardua est, & difficilis, hinc eam al-

A

eius repetendam putavi. Platonem igitur, & eos,
 qui ad ipsius doctrinam, uelut ad scopum omnia
 uerba referunt, & cogitationes, animam modis qua
 tuor considerasse deprehendi, ante corpus, in illa
 procliuitate ad corpus, in corpore, & extra cor-
 pus. Ante corpus quidem animam extitisse in Ti-
 mæo bis uerbis significabat Plato. Ego uobis se-
 men, & initium tradam: uos cætera exequi par
 est, ut immortalis naturæ mortalem attexentes, fa-
 ciatis, generetisq; animalia, ministrantesq;
 alimenta, augetis, & sumpta rursus recipiatis.
 Quæ quidem uerba forte legerat apud Mercuriū
 in Pimandro cap. tertio, quæ sunt ista. Quisque
 Deorū ex interna uirtute ascriptum sibi opus ex-
 pleuit. Nata sunt ergo uiuentia quadrupedia, re-
 ptilia, aquatica, simulatq; uolantia. Ex Platonis
 sententia idem nobis ostenderat Alcinoſ lib. de
 doctrina Platonis, cap. 16. dicens. Cum hæc om-
 nia fabricata essent, restabant mortalium animan-
 tium genera tria uolatilium, natantium, atque gra-
 dientium: quorum generationem filiis suis faber
 mundi mandauit: nam si hæc ipse genuisset, im-
 mortalia nata fuissent. De anima uerò nostra im-
 mortali cap. 25. hæc habuit uerba. Animam ho-
 minis immortalem à primo Deo suscipientes Dij
 mortaliū generum conditores, partes illi duas mor-
 tales, ut diximus, adiunxerunt. Plotinus lib. do-

substantijs cognoscētibus cap. sexto rem istam ape-
 riebatur dicens. Atqui quàm diu in superna extiti-
 mus regione, in ipsa mentis natura sufficienter in-
 de nos habebamus. Porphyrius licet religioni adhe-
 rens oppositum quandoque sensisse uideatur: lib.
 tamen de Animalium abstinentia hæc habuit uer-
 ba. Eramus. n. & adhuc sumus intellectuales. Et
 paucis interpositis dicebat. Quamobrem si ad pri-
 stinum statū redire pro uiribus affectamus. Pro-
 clus quoque lib. de Anima, & dæmone inquebat
 animas nostras hic peruagari circa eorum imagi-
 nes, quæ in patria uiderant: & ad eas imagines
 magis affici, quarum exemplaria illic attentius cō-
 templata fuerant: & quæ illic inspexerant, ea-
 rum similitudinem amare. Pythagoræ etiam istud
 ascribitur, quippe qui a circulo lacteo Plutonis im-
 perium incipere dixerit. Anima nanque inde la-
 psum uidentur a superis recessisse, indeq; primum
 nascentibus ferri ad lactis alimoniam: primus. n.
 motus eis incipit à lacteo in corpora terrena laben-
 tibus. Macrobius tandem super librum de Som-
 no Scipionis idem asserere non erubuit. Valeant
 igitur moderni quidam, qui platonicos his uerbis
 ostendere dicunt animæ nobilitatem: ac si a super-
 nis huc deueniat hominis anima, quoniam à Deo
 reata.

De secundo autem animarum statu, de descen-

su scilicet hæc in Phædro apud Platonem uerba legimus. Regula autem A draſtia. i. ineuitabilis nimis hæc eſt, ut quæcunque anima Deum comitata, aliquid uerorum inſpexerit, ea uſque ad circuitum alium ſit indemnis: & ſi ſemper hoc facere queat, ſit ſemper illæſa. Si uero impotens aſſequendi nõ inſpexerit, & caſu aliquo uſa, repletaq; obliuione, & prauitate grauetur, grauata pennas conſregerit, in terramq; ceciderit: tunc prohibet lex hanc in prima generatione in aliquam brutalem ire naturam. Proclus lib. de Anima, & Dæmone in ſententiam præceptoris diſcedens, inquebat de ceſſum animam à diuinis ſeiunxiſſe, à quibus inſtelligentia, poteſtate, atque puritate implebatur. Plotinus lib. de Subſtantijs cognoſcentibus his uerbis prolatis; Atqui quàm diu in ſuperna extitimus regione, ſubintulit etiam. Poſtquàm uero huc deuenimus. Porphyrius tandem inquebat animã relictis diuinorum ſpeculationibus ad inferiora ſe conuertere, uelut deprauatam terram, quæ licet exceperit triticum, reddit tamen lolium.

De tertio nõ eſt cur dixerim multa: illa. n. experimur mala, quæ ſecum fert tertius hic animæ ſtatus. Porphyrius. n. lib. de Animalium abſtinentia nos ſenſibili naturæ copulatos aſſeruit. Proclus lib. de Anima, & Dæmone animas noſtras hic dicit peruagari, ægrotare in corpore, delirare, &

cum Plotino lib. de Subſtantijs cognoſcentibus cap. ſexto non rerum eſſentias, ſed earum imagines aſfirmavit contemplari. Sed cur uerba profundo? Ipſemet Plato ſeptimo de Rep. tertium hunc animæ ſtatũ diuinè admodum nobis depinxit his uerbis. Finge animo ſubterraneum ſpecus, cuius ingreſſus uerſus lumen per antrum totum peruius undique pateat. In eo homines nutritos à pueritia, ceruicem, & crura ita deuinctos, ut & immobiles permanere cogantur, & ad interiora tantum proſpicere, capita uero uinculis adſtriſta circumducere nequeant. Poſt tergum autem ſuperne, ac procul ignis lumen ſuſpenſum ſit, interq; ignem, & uinctos homines uia ſuperior pateat, ſecus quæ paries ſit conſtructus exiguus, ſicut plerunq; præſtigiatoribus miracula fingentibus ſcena, ſeu cortinæ aliquæ, ſuper quibus ſua miranda demonſtrant, coram ſpectantium oculis proponuntur. Cogita ruruſus homines intra parietem ferentes uſa, & opificia uaria ſupra parietem eminentia, ſta tuasq; hominum, et aliorum animalium lapideas, & ligneas imagines, modisq; uarijs fabricatas: atque (ut cõſentaneum eſt) qui hæc circumſerunt partim ſileant, partim loquantur.

De quarto tandem animæ ſtatu diſſuſe admodum in Phædone ſub perſona Socratis habuit uerba Plato. In Gorgia quoque conſtitutas aſſerit præ

nas iniustus animis post mortem, iustus uero de-
creta premia. Hoc autem uerum esse, non fabu-
losum, non solum decimo legum affirmat, sed ibi-
dem etiam legem punientem eos, qui hoc negaue-
rint, uoluit ferre. Ex his igitur patet animas ra-
tionales post mortem secundum Platonis senten-
tiam remanere: quemadmodum in opusculo de
animorum immortalitate satis abunde declarauit.

Quid de Platonice disciplinae constantia sen-
tire debeamus, exponitur. Cap. I I.

Q uod a principio mihi dilucidan-
dum proposui, aggredi nunquam
auderem, quin scrupulis quibus-
dam eiectis Platoni fidem adhi-
bendam prius exponerem. Duo
quidem in Platonis doctrina conspexi, quibus ad
hoc asserendum aliqui ducerentur, uel. s. nihil lite-
rarum monumentis madasse Platonem: uel quid
sibi uellet tot uerbis, cum de spiritualibus praeser-
tim habetur oratio, penitus ignorasse. Primum
quidem ipsiusmet uerbis affirmant, quippe non se
excusans in Apologia, sed. accusatores accusans
hoc se unum scire profitebatur, quod omnia ipsum
praeterirent. Sed quoniam qui Platonis partes tuen-
tur, illius uerba diuinitatem quandam praeseferre
cotentunt, ad id tandem absurdi Platonis sectatores
detruunt, ut praceptorum de diuinis praesertim nihil

fateantur scripsisse. Plato. n. epistola secunda in-
quiebat. Nihil ego de ijs scripsi unquam: neque
est Platonis opus perscriptum aliquod, neque erit.
Quae autem modo dicuntur, Socratis sunt: qui uir
etiam dum iuuenis esset, uirtute claruit. Caeteros
quoque ut eundem morem obseruarent his uerbis
hortabatur. Maxima uero huius rei custodia est,
nihil scribere, sed addiscere. Et paucis interpositis
dicebat Vale, & nobis crede. Alterum autem ex
ambiguitate, quam illius scripta vulgo circumla-
ta, indicant, sibi depromunt. Carneades. n. omnia
Platoni ambigua fuisse putauit. Archesilas au-
tem certi nihil habuisse Platonem dixit, licet prob-
abile de rebus attulerit aliquid, & uerisimile.
Zenocrates tandem, & ammonius aliqua, quam-
uis perpauca, determinasse putarunt, uidelicet de
prouidentia, & animorum immortalitate. Ad-
do ego nonnullos in hanc insaniam traxisse Pla-
tonem, ut nec quidem animorum immortalitate
ipse potuerit suspicari. Plato. n. in Apologia qua-
dam usus est distinctiua, inquiring rei ductus ambigui-
tate aut sensum nullum mortuo superesse, uel ali-
quem superesse. Negatiuae autem parti adhaesisse
Platonem propterea isti sunt arbitrati: quoniam
rationalem animam corporaliu organorum ope-
ra tunc uti confessus est ipse, cum in Timaeo ratio-
nalem cerebrum, tanquam sedem propriam, sibi

uendicasse putauit; & irascibilem in corde, concupiscibilem uero collocauit in hepate, animam nostram diuisibilem esse prae monstrans.

Quae in Platonem adducta sunt, perpenduntur. Cap. III.

Tantum abest, ut quae in optimi uirum Platonem adducebantur in medium roboris quicquam contineant, et efficaciae: ut unico uerbo potius cuncta funditus prosterantur, cum nihil mandare literis argumentum ignorantiae apud non ignaros esse non possit. Huic autem rei ueritatem non solum cum doctissimo Bessarione hinc mihi depromo, quod non liceat sanctum dare canibus: sed illud quoque addendum est necessarium, quoniam nos, etiam inuiti, diuina non possumus non subtercere. Duplicem enim de diuinis cognitionem habuisse Platonem deprehendo; una quidem fuit uiribus naturalibus habitae: reliqua uero inspiratione Daemonica est consecutus. Quam Platonem illius coniunctionis, copulationisque beneficio, propriae scilicet mentis cum illa communi fuit adeptus, nec poterat, nec decens erat ipsam diuulgare. Non enim poterat, quoniam cum menti, intellectuique; primo haec nostra particularis coniungi-

entur; ex finita quodam modo redditur infinita, si diuina debet intueri; & cum extasis illa non sit perpetua (quod etiam lib. de Bono, uel uno fatetur Plotinus) hinc arctissima illa copulatione soluta, ad pristinum statum redit mens nostra, cuius culpa licet illis similia se cognoscere prostreatur, priora tamen nec etiam excogitare potest. Hanc ueritatem in Apologia Socratis Plato significauit, cum unum scire diceret, quod nihil sciret. Ego enim. (exponebat Marsilius) in naturali lumine res per ipsum affirmationis modum nescio. Eiusmodi enim scientia Dei propria est, qui & naturas ipsas, & naturarum causas comprehendit, cum ipsemet fecerit. Scio tamen multa per quendam negationis modum, ueluti quod Deus non sit corpus, potiusquam, quod sit. Item quod anima non sit mortalis, magisquam, quod sit. Rursus quod bonum absolutum non hoc est, aut illud bonum, potiusquam, quod sit. Sed ego (dicebat Socrates secundum Marsilium) abstractus a corpore, raptus a Demone, illustratus a Deo, scio equidem in diuino lumine praeter caetera hoc unum, quod coniunctus corpori nihil in lumine naturali scio. Hoc idem de Minoe dixerunt Platonici, qui Deo familiariter utens ex augustissima illius bonitate leges quidem sanctissimas sibi desumpsit, ab illis diuinis degenerantes: licet in illo mentis excessu longe diuiniore fuerit

contemplatus. Cognitionem autem, quam post ex-
tasi unius animi puritatis beneficio immacula-
tam, intemeratamq; sibi conseruabat, hanc qui-
dem communicare poterat Plato: sed nullo per-
sonarum delectu habito illam diulgare incon-
gruum esse putauit, Pythagoram imitatus. Nul-
la enim ratione alia purissimus ille Pythagoras tā
ri fecit silentium, quā quod (ut ad Hipparcum
scripserat Lysis) bona phylosophiae non erant cū
ijs facienda communia, qui nec etiam animi puri-
ficationem somniare potuerunt: quemadmodum
nec prophanis hominibus eleusinorum Dearum li-
cebat arcana patefacere. Ne autem oppositum
præter spem, & optata contingeret, nec Pythago-
ras, nec Plato de huiusmodi quicquā literis mā-
dare uoluerunt. Inquebat enim epistola secunda
Plato maximam huius rei custodiam esse, nihil
scribere, sed addiscere: nam quæ scribuntur conti-
neri non possunt. Nec post mortem sui quicquā
Pythagoras reliquisset, nisi fide fretus filie Dame,
illud omne, licet pauillum, non diulgandum exi-
stimasset. Suscepto quoque consilio dixerat Plato
nihil de diuinis scribendū, sed addiscendum: quan-
doquidem (quod etiam sensit Pythagoras) non so-
lum res illæ diuinæ si animis continentur, tutius
conseruari possunt. Sed etiam literarum præsidio
minime freti, erimus doctiores, instituta philoso-

phie animo, non codicibus commendantes. Hunc
eundem morem primarios hæbreorum sapientes
obseruasse deprehendi: nam Aegyptius ille Moy-
ses apud ipsos concionator celeberrimus lib. perple-
xorum primo. cap. 60. causam in medium addu-
cebat, cur augustissima illa hæbreorum scientia sit
deperdita: & inquebat nullam aliam ob causam
istud accidisse, quā longitudinis dierum culpa,
& dominationis gentis super eos insipientis male-
ficio. Longitudo quidem dierum istud attulit dam-
ni, quoniam hoc apud hæbreos diuinum recipieba-
tur præceptum, ne scilicet uerba, quæ sibi dicta
erant cordetenus, ipsi dicerent scripto. Hinc Pla-
to epistola. 2. per Archedemum tantum senten-
tiam propriam de diuinis Dionisio explicaturum
pollicetur. Gens etiam illa insipiens scientiæ cala-
mitas potest nuncupari: quoniam non dabantur
arcana legis (inquebat Moyses) nisi consiliario
sapienti. Sed primarij sapientes, & purificati cor-
dis homines ex hac uita discesserunt, captiuiq; re-
liqui mechanicis operibus se dederunt: hinc factū
est igitur, ut scientia illa sit deperdita. Hoc eodem
in loco causam assignat Moyses, cur quæ cordete-
nus illis dicebantur, ipsis scripto dicere non liceret,
ne scilicet in scientiarum multitudinem inciderēt,
et opinionum diuersitatem. Quam ueritatem epi-
stola. 2. diuine admodum Plato significauit, in-

quiens. Cave tamen ne excidant hæc unquam in aures hominum disciplina, eruditionisque expertium. Nulla. n. sunt (ut mea fert opinio) quæ dicta ad populū magis ridicula videantur: neque quæ apud ingenuos magis mirabilia, et diuina. Si aut loci distantia culpa per literas de diuinis amicū docere cogimur, enigmatice hæc propalanda indicantur sapientes; unde fæctis quibusdam literis, Hieroglyphis nuncupatis, Aegyptij sacra communicabant. Plato autem epistola. 2. hunc morem obseruandum his uerbis significauit. Dicendum est igitur tibi nunc per enigmata quædam, ut si quid huic tabellæ uel mari, uel terra contingat; qui eam legerit, intelligere nō ualeat. Hanc aut de diuinis cognitione nō esse fæctitiā licet inferius sit dilucidandū: nunc sapientū quorundā autoritas ab ambiguitate omni animū liberet, asserētium diuina quidē nec à ratione inuestigāda, nec p rationē inuestigata: quibus nec sensus præbuit hippostasim, nec intellectus disciplinā: quibus tandē nulla est adæquata causa. Quod etiam luce clarius in supernaturalibus expressit Theophrastus, inquiens nos ad aliquid usq; per causam speculari posse, sensuum utētes beneficio. Cum autem peruentum fuerit ad illa, quæ sunt à sensibus remotissima, non amplius hoc speculandi genus possumus exercere, uel quā causam non habemus, uel culpa nostræ infirmita-

tis. Verum si de illa loquamur cognitione, sensuum beneficio acquisita: eam quidem literis mandasse epistola. 2. fatebatur Plato, qua tamen scientia diuina perfectè nobis non explicantur. Explicare nanq; diuina uelle (in Timæo dicebat Plato) est plusquam uires nostræ sufficient. Hæc enim est Socratis, cum eam ratione sit consecutus à Socrate. Est tandem Socratis iunioris, quoniam ratione sensibus complicata ipsam acquisiuit, quam tamen in minimis non esse ponendam sermone primo his uerbis ostenderat platonius ille Tyrius. Qui Platonis in sermones incidere, atque meliores desiderari, ac si exilis lux, & minime clara in ipsis reperiatur; hic profecto exorientem Solem, uel refulgentem Lunam, aut hesperum occidentem, aut luciferum præuenientem nunquam aspiciet. Illud tamen nos mouent sapientes, ea scilicet, quæ hac scientia declarantur, obscura quadam uia nobis exprimi à Platone ut sint abscondita plebi, diutius sint omnibus admirationi, et attentius capiantur, Pythagoram imitatus, qui suam ipsius philosophiam symbolis explicauit. Nos autem, si Platonis scripta percipere, si quæ nam affirmari, deprehendere uolumus: Pythagorico præcepto pareamus, est necessarium. Audire nanq; debemus, pro tempore tacere, ac omnia intellectualiter intelligere. Intellectualiter autem tunc nos intelli-

gemus, cum à sensu ad mentem omnia trasferre, corporis passiones depellere, mentisq; contemplatione poterimus perfrui. Huius quidem methodi nobis opus est opera, quoniã Pythagorã, & Aegyptios imitatus Plato, aliter dicebat, aliter sentiebat idẽ tamen semper sapiebat. De animorũ aut̃ immortalitate quid senserit Plato, in animasticis speculationibus pluribus sum prosecutus: nunc tantũ aduersariorum obiecta radicitus euellã. Primum quidem facillime de medio tollitur; quandoquidẽ iudices illos alloquens Socrates, non poterat non uti disiunctiua. Morte eum affici decreuerunt, quem maximo prosequerentur odio, quippe quæ postremum sit hominis infortunium. Sed ipsos uoti compotes non effectos disiunctiua illa ostendebat Plato: nam uel aliquis mortuo superest sensus, uel nullus. Si primum admisserint aduersarij, tunc hinc ad tutissimum tranquillitatis portum se collaturum sperabat. Si affirmauerint secundum, ex morte uiro, senio iam confecto nihil mali contingere posse constabat. Nec partem negatiuam illis uerbis tutatus est Plato, cum dicit. Ego quidem hinc ab eo moriturus, uos uerò uicturi: utri uerò nostrum in melius eant, soli Deo est certum. Ex his inquam uerbis quod isti contra Platonem querebant, non sunt nacti: quandoquidem reddere præmia bonis, & pœnis afficere malos solius

est Dei, qui nouit abscondita cordis. Iudices enim se optimo iure condemnasse Socratem ostendebat vulgo: ipse uerò uerba, gesta; sua, & iudicium infallibili Dei iudicio committebat. Diuisibilem autem animam rationalem accidentario quodam modo confessus est Plato, nempe non sui, sed potentiari ratione: quæ tamen non sunt loco, & subiecto disiunctæ, ut iniuste quidem primo de Anima com. septimo imposuit sibi Auerroes. Sed ideo rationalis est in cerebro, irascibilis in corde, concupiscibilis in hepate: quoniam (inquebat Plotinus) irascibilis quidem, & concupiscibilis ibi maxime proprias uirtutes ostendunt: in cerebro autem est rationalis imaginatiua causa sibi deseruientis. Valeant igitur Carneades, Archesilas, Zenocrates, Ammonius, Timon, Xenophanes, Cratinus, Aristophon, Hermippus, & quã plurimi alij, qui ea scripserunt de Pythagora, & Platone, quæ nec unquam ipsi somniarunt.

Quid sit descensus declaratur. Cap. IIII.

DE Ascensu igitur uerba facturus, in illius cognitionem ex oppositi descensus speculatione conscendendum arbitratus, quæ de secundo anima statu nobis expli-

carint platonici, breuissima oratione perstringam, quid sit descensus primum inuestigaturus. Verba igitur illa Platonis in Phædro habita, in terram scilicet animas cadere, hunc in modum lib. de Animarum descensu cap. primo interpretatus est Plotinus, ac si corpori se insinuauerint animæ: unde descensum dicamus nil aliud esse, quam animarum insinuationem corpori: hæc enim sunt uerba Plotini. Verum post hanc in diuinitatem quietem, in ratiocinationem ex mente delapsus, ambigo equidem quo nam pacto in præsentia quoque descendam, & quò mihi quandoque anima corpori se ipsam insinuauerit. Hanc insinuationem, & descensum lib. de Occasionibus applicationem nuncupauit Porphyrius. Insinuare se corpori descendere dicitur à platonis, quoniam cum non sit corpus anima, nec corporea uirtus, sibi locum mutare non conuenit, localiq; motu moueri. Insinuat autem se corpori anima, & non sit corporis qualitas sicut animæ ceteræ: quoniam per se ipsam nobis apparet, quamuis in corpore uiuat. Hinc hominè diuinæ admodum in Alcibiade primo finiebat Plato, quod esset anima rationalis, mentis particeps, corpore utens. Hanc præceptoris sui sententiam, & Plotini expositionem lib. de Anima, & Demone hunc in modum declarabat Proclus, quandoquidem tantum abest, ut Plato cum sectatoribus

hoc

hoc asserens, à ueritate dissentiat: ut qui oppositum audeat affirmare, à iusto seiungat quod est utile, quæ tamen duo conatur coniungere Plato. Huius autem dicti hæc est causa: nam qui hominem ex anima, corporeq; compositum asserunt, finem hominis hæc duo respicere ut fateantur, est necessarium. Licebit igitur uel etiam iniuste uulnera cadēsq; subterfugere, ne corpus quicquam patiatur incomodi, quod tamen iniustum esse deprehendimus. Verum qui finem hominis (inquit Proclus) in anima collocant, corpore non egentem, hominemq; ipsum putant animam utentem corpore, hi certe iustum, atque utile facile indicant esse idem. Si quæreret autem quispiam cur homo sit anima, & non compositum istud ex ipsa, & corpore: huic quidem haud est difficile satisfacere: nam cum anima à primo bono ut unum, et ab intellectu primo quatenus est mens proficiscatur, à se uero sit ut mobilis: hinc erit ipsa motus cuiuscunque principium, non corpus quidem uiuificans, sed eo utens iam uiuificato. Hinc tamen rationalem animam actum non esse corporis inferre minime liceat. Doctissimus autem ille Petrus Nicolaus Castellanus lib. de animorum immortalitate. 2. cap. 2. hanc de hominis constitutione Platonis arbitratur fuisse sententiam: in homine scilicet animam duplicem reperiri, quarum una sit

B

rationalis in ipso potiores, dignioresq; partes obti-
 nens; sensitiua reliqua viribus istis prædita, cogi-
 taria scilicet irascibili, atq; concupiscibili. Rationa-
 lem (inquit iste philosophus) propterea substãtia-
 lem formam Plato nuncupauit: quoniam vna cū
 anima sensitiua substantialiter vnita format homi-
 nem: assistit. n. intellectui illo patibili, quemad-
 modum à peripateticis intelligentia cælo assiste-
 re prædicatur. Verum qui Platonis, platonico-
 rumq; verba recte perpenderit, inferiores poten-
 tias non sensitiua animæ vires, sed animæ rationa-
 lis facultates affirmare cogetur: cum anima que-
 libet, diuinam etiam incolens regionem, annexam
 habeat imaginationem: & anima velut pregnās
 in descensu inferiores facultates emittat. Senten-
 tiam igitur Plotini mihi prosequendam putavi, et
 ex Marsilij doctrina cæteris exponendā. Ex Plo-
 tini verbis lib. quid animal, & quid homo habi-
 tis id sibi desumet vnusquisque animam non esse
 quidem mixturam, nec iacentem formā, & licet
 sit separata, toti tamen adest corpori. Quò ten-
 dant hæc verba facile vnusquisque perspiciet, si cū
 Marsilio dixerit hanc Plotini sententiā tanquā
 mediam ab Alexandro (quod tamen aliàs perscru-
 tator) pluralitatem animarum: ab Auerroe au-
 tem earum diuinitatem desumere. Triplici enim
 gradu formas reperimus esse distinctas: infimā

nanque sunt, suprema, ac mediæ. Infimæ quidem
 sunt naturales, quæ insunt, & materia adsunt.
 Insunt quidem, quoniam cum illa vnum faciunt,
 & patiuntur cum eadem: adsunt vero cum eam
 efficiant, in eamque non nihil efficiant. Huius au-
 tem oppositum de diuinis est dicendum secundum
 Marsilium. At quæ sedem sibi mediā vendicant,
 non insunt, sed adsunt materiæ. Non insunt, ne
 cum materia patiantur, patiendo imperfecte re-
 gant, in hoc deficientes, vsque ad vitæ vigorem
 hanc ipsam formare non possint. Adsunt verò,
 quoniam naturali quadam prudentia, quodamq;
 affinitatis amore materiā fouent, fouendo viu-
 ficant, viuificando humanum tandem animal pa-
 riunt. Quare autem animæ nostræ, licet diuinæ,
 aesse debeant corpori, lib. 17. theolog. cap. 3. sa-
 tis aperte monstrauit Marsilius: quandoquidem
 vltimum est rationalis anima vestigium mentiū,
 inter supremum & inferiorem mundū locum oc-
 cupans medium: quare si diuina debet contem-
 plari, à corporis quoque regimine non est aliena.
 Hinc ex Plotino lib. Quid animal, & quid homo
 deducimus rationalem animam, licet in se viuat,
 corpus tamen viuificare. Si autem queras quo nā
 modo hoc ipsa fungatur munere, lib. 1. de dubijs
 animæ cap. 20. hæc negatiua responsione quesitū
 determinat, inquiens rationalem animam corpo-

ri non adesse sicut in vase, non velut partem in toto, aut totū in parte, non sicut qualitatem in subiecto. Addit cap. 21 quod non sicut gubernator in navi est in corpore anima, nec sicut ars in instrumento principali, non velut in loco. Reliquum est igitur vt animam duplicem vitā habere dicamus: prima quidem in se subsistit, est totum in se quoddam, à corpore liberata. Altera verò à prima deducitur, velut ipsius imago: hæc est pars compositi, hæc tandem inest corpori, & constituit animal. Si verò queras quo nam modo ad hoc asserendum deducamur: lib. de dubijs animæ primo, cap. 22. et lib. 2. cap. 18. sensibili quodam exemplo declarat Plotinus. Sol enim lumen emittit, calefacit, & calorem, quæ tria recipiuntur in aëre: sed inter lumen, & calorem hæc reperitur diuersitas, nam lumen intimius est Soli, quod non sit aëris qualitas: remotior autem est calor, tanq̄ aëris qualitas. Anima quoque rationalis substantia est, & separata vita, a qua viuificus, & substantialis quidam actus emanat, qui proprius non est corpori: hinc accidentaliter quædam profluit qualitas, corpori accommodata. Anima quidem natura quædam est, & in se subsistens vita: actus ille viuificus ydolū est animæ, ipsius imago est illa qualitas, atq; umbra. Vita illa prima separabiliter presens est corpori, & est anima mente prædita, & ratione, quæ

non adsunt corpori ipsum viuificantes, cū in agendo cum ipso non communicent. Sensus autem, & vegetalis facultas adsunt corpori, & sunt corporis, modo tamen quodam accidentario, quoniam à corpore non sustinentur, sed cum egreditur anima, in pristinum fontem recurrunt. Ex quibus quidem uerbis non solum propositi quesiti habetur dilucidatio, animam scilicet rationalem per propriū factum insinuari corpori: sed illud etiam constat cogitatricem animal viuificare, quod ipsa rationalis mouet: hinc eam dixerat Plato tanquàm instrumento corpore vtī, quæ tamen non est forma de materia gremio educta, sed ab assentia nostræ animæ originem ducens, in quam tandem recurrit.

Quam huius descensus causam assignarint
Platonici. Cap. V.

Descensum nil aliud esse dicebant platonici, quam insinuationem quandam, et applicationem, qua se corpori insinuabat, præsidebatque illi. Sed quæ sit huius descensus causa, non vna quidem censetur à platoniciis. Plato quidem in Phædro hæc habuit verba. Si verò impotens assequendi non inspexerit, & casu aliquo vsa, repletaq; obliuione, & prauitate

grauatur, grauata autem pennas confregerit, in
 terramq; ceciderit: tunc prohibet lex hanc in pri-
 ma generatione in aliquam brutalem ire naturā.
 Ex his profecto mihi depromo in terram cadere
 animam propter alarum confrastionem: frangun-
 tur alæ, quoniam obliuione, prauitateq; grauatur
 anima. Animarum quidem alæ sunt intellectus,
 & voluntas, quarum beneficio in illo priori statu
 vitam degebant felicissimam, sursumq; eleuata
 diuinum, & primum bonum intellectu contempla-
 bantur, ipsiq; vnica voluntate amoris vinculo cō-
 iungebantur. Franguntur alæ obliuione, & prau-
 itate: nam cum remisso intelligendi actū ille ima-
 ginationis intenditur, amore corporis, statim tan-
 gitur anima, postpositaq; diuina pulchritudine
 banc affectat sensibilem: hinc in obliuionē cadit,
 et prauitatis iam est indumento circūdata. Ex Pla-
 tonis quoque doctrina in Timæo nobis exposita,
 Plotini huius descensus rationem adducere pos-
 sumus: descendere scilicet animam, quoniam pre-
 gnans, vt partum emittat est necessarium. Pre-
 gnans quidē est anima, quia vniuersalis existens.
 & potentia naturali particularis, ad regimen par-
 ticularis corporis tandem descendere debet: Nil
 aliud est partus iste, quā inferiorum potentiarū
 emissio. Existimauit autem Plotinus lib. octauo,
 En. quartæ, cap. 6. animas existere non solum de-

bere, sed earum quoque effectus in lucem prodire:
 nam si res aliter se haberet, ita quod in habitu con-
 quiescerent omnia, cum propter extremorum va-
 rietatem admiremur intrinseca, & (vt inquit Plo-
 tinus lib. de animæ descensu, cap. 5.) substantiæ
 qualitatem liceat coniectare per ea, quæ inde ad-
 admodum varia, pulcherrimaq; proueniunt: ani-
 mæ quidem nos lateret excellentia. Huius tandem
 descensus aliam possumus, rationem assignare ex
 Platonis doctrina desumptam. Nam cum ex diui-
 dua, & indiuidua natura constet anima nostra:
 nec cum Aristandro, & Numenio ex indiuidua
 vnitæ, & dualitate diuidua: neque cum Seue-
 ro vt alterum geometricum subiectum ex indiui-
 duo puncto, & interuallo diuiduo ipsam Plato cō-
 posuit. Sed, non inter mentem, et sensum mediam
 arbitratus, propterea sic eam constitutam dixit,
 quod tum intelligibilis, tū sensibilis nature sit par-
 ticeps. Hinc sequitur profecto vt intellectu con-
 templetur superna, & sensu inferiorem incolat re-
 gionem. Et quoniā (inquirebat Marsilius, lib. theo-
 logiæ. 17. cap. 3.) vltima mentium existit anima,
 & carum est ascribenda numero, quæ Deum se-
 quuntur aliquando, & ab eodem quandoque rece-
 dunt: hinc duo illa simul exequi nequit, licet u-
 trunque agere debeat. Hinc tantem concludebat
 ibidem Marsilius, animas in cælesti regione prius

vitam duxisse, ad hunc inferiorem descendisse, & ad priorem tandem redituram. Et hæc sunt platonice huius descensus rationis. Quæ hanc veritatem videntur infringere, recensentur, illaq; radicatus euelluntur.

Caput V I.

Lato in Timæo ex indiuidua, diuiduaq; natura constituens animam (si platoniorum ex positione sequamur) de anima mundana ibi primò habetur oratio: quæ eadem verba cæteris applicantur. Cum igitur anima mundi cum duodecim sequentibus, & animæ quoque nostræ eandem constitutione sortiatur: uel animæ nostræ Deum semper sequentur, sicut & illæ: vel ut superiorum etiam alæ frangantur, ad inferiorem regionem descendant, emittantque partum, necessarium erit. Dubitatione istam preuidens Plato, eam his verbis de medio abstulit, in Timæo habitis. Hæc fatus, in eodem rursus crateri, in quo mundi totius animam permiscens temperauerat, superioris temperationis reliquias miscendo perfudit modo quodam idem, non tamen perfectas similiter, sed etiam secundo, et tertio gradu à primis deficientes. Sunt igitur animæ triplici gradu distinctæ: & quæ primas sibi vendicant sedes ea quidem mixtura sunt compositæ, ut infinitudinem

excedat terminus, idem superet diuersum, & status motum. Huius oppositum est de his asserendum, quæ de materia gremio educuntur. In reliquis vero scilicet nostris illa medio modo se habent. Cum igitur in animabus diuinis quæ illorum generum perfectionem asserunt, superent semper reliqua: hinc illarum alæ non franguntur, potentia non sunt particulares, partum non debent emittere, nec huc tandem descendere. Cum autem quæ nostram componunt animam, genera illa æqualem vim habeant, in utrorumque munera ut exeat ipsa, est necessarium. Platonice igitur senserunt illi, qui motricibus animabus non infinitam solum vitam, sed illam etiam permanentem accommodant. Qui Demones, Heroësque sublimes vitam quidem infinitam habere dicunt, decurrentem tamen, sed ordinate, defectus omnis, & obliuionis expertem, Qui tandem animas nostras, licet vitam habeant infinitam, decurrere tamen inordinate asserunt, dum à meliori habitu labuntur in peiorem, vicissimque tum reminiscendo, tum obliuiscendo existunt mutabiles.

Plotinus lib. de Animarum de-
scensu in corpora cap. quinto, ele-
ctione, atque necessitate animas
propterea descendere dixit, q̄ ne-
cessitas secum etiam habeat vo-
luntarium. Electione quidem, quoniam sponte sen-
sibilem pulchritudinem affectant, sponte descen-
dunt ad corpora, velut ad bonum. Necessitate ve-
rò, quoniam sancitum est à Deo statutis tempori-
bus animas ad sortem sibi decretam peruenire.
Tria quidem sunt, quæ se compati dicunt platonici,
animã scilicet naturã, electione, atque necessi-
tate descendere. Verum si quæ à Plotino lib. de
animarum descensu cap. 5. dicuntur, examine dili-
genti perpenderit: nullũ dissidium, discrepan-
tiam tandem nullam inter electionem deprehende-
mus, & necessitatem: quandoquidem necessitas
illa non alarum confractionem præcedit, nec est
etiam causa descensus: sed illa est posterior. Hanc
veritatem decimo de Rep. nobis expresserat Pla-
to, inquit. Non vos Dæmon sortietur, sed vos
Dæmonem potius eligetis. Qui verò prior sortem
ceperit, prior eligat vitam, cui necessario inhere-
bit. Quapropter eligentis est culpa omnis, Deus

autem extra culpam. Præceptoris sui sententiam
diuinè admodum lib. de doctrina Platonis cap. 29
interpretatus fuit Alcinoüs, inquit omnia qui-
dem in fato, non tamen sub fato decreta: quod qui-
dem non est respectu singularium, sed vniuersales
tantũ leges præscribit. Non. n. fatũ (inquit Alcinoüs)
instar legis dicit, hic talia faciet, hic talia
patietur: nã in infinitũ foret progressio, libertasq̄;
nulla restaret, & laudes, & vituperationes peni-
tus tollerentur. Verum sic fatum pronunciat.
Quæcunque anima talem vitam elegerit, & hu-
iusmodi quædam commiserit consequenter talia
patietur. Libera ergo est anima, & in eius arbi-
trio, vel agere, vel non agere ponitur, neque hoc
ab aliquo cogitur: quod autem actionem sequitur,
ab ipso fato perficietur. Hunc etiam in modum
Platonis verba lib. de Rep. habita interpretari de-
bemus, cum inquit sub fatalibus necessitatis Dæ-
filiarumq̄; eius parcarum reuolutionibus animas
in corpora proficisci. Si vero causam quæras, qua
rationalem animã imperio fati non subiacere pla-
tonici dixerint: hanc quidem excipies à Plotino.
Duo nanque considerantur in fato, principium sci-
licet fati, & quod complet fatum. Hoc quidem
est corporalis causa: illud verò anima mundi, cæ-
tereq̄; sequentes. Cum autem rationalis anima in
tellectualis sit, & ipsa, sicut illa mundi: tantum

igitur abest ut subiaceat fato, ut sit potius illius principium, animalq; sibi subiectum à fato possit liberare. In fato tamen erit, si principium, quo se ab illo separat, negligens, corpori naturaliter patienti sub fato, studuerit indulgere. Hoc ita se habere in Timæo præmonstrauerat Plato, inquit animas tunc primum leges didicisse fatales, cum sint coniunctæ vehiculis, ex quibus fati trahuntur exordia. Eandem veritatem unico verbo Zoroaster expresserat, nos monens, ne fatum augere velimus: ac si dixerit secundum expositionem Plotini. Nil quidem aliud est homo, quam ipse rationalis animus, qui naturali iure præsidet animali fato subiecto. Cauendum est igitur ne forte ipse efficiatur hoc animal: quod fiet si per consumatum imaginationis, affectusq; consensum viuens homo unum fiat ex animo simul, & animali. Consumatur autem iste imaginationis, & affectus consensus, cum vtrunque imaginatur idem, atque similiter, & ad idem similiter afficitur. Tunc quidem auctum est fatum, quoniam non solum naturaliter sibi subiecta complectitur: sed & ad animam, quæ naturaliter ipsum superat, se extendit. Innati autem cuiusdam principij beneficio à necessitatibus huius vinculis tunc se poterit liberare, cum animal hoc rationis legibus subiugauerat, quippe quæ tunc aliud quidem se, aliud animal hoc esse cogno-

scat, ideoque fatum ad aliud pertinere. Cum igitur anima deorsum particulari præsidens corpori, expedita tamen (ut Iamblicus inquit) contemptrice mente viuens, fati vinculis non alligetur, quippe quæ tanquam huius corporeæ vitæ rectorix, ab illo primo sit procreata: hinc animæ mundanæ collegam existentem hac eadem dignitate, ac libertate ipsam potiri, necessarium est ut fateamur. Sed vix actum intelligendi remisit, vix ille imaginationis fuit intensus, vix tandem amore corporis tacta fuit, cum fato funditus obruitur omni libertate priuata. Necessitas ergo non fuit causa descensus: sed electione præcedente, animam ad sortem sibi decretam detrudit. Verum huius descensus causa tunc erit nobis perspecta, & cognita, cum & natura, & electione ipsam descendere posse patebit. Hac autem in re propterea contingit ambigere, quoniam si huc natura descendit anima, ut etiam aliqua electione seclusa, ut à diuinis recedat, est necessarium. Sed ex naturæ, electionis, & necessitatis recta dispositione difficultas omnis de medio tollitur. Natura enim primum est descensus principium; libere anima hanc, uel illam sibi uitam de legit, ad quam tandem lege fatali detruditur. Quod autem electio non descensum, sed hanc, uel illam respiciat vitam, in Phædro luce clarius expresserat Plato, animas descendentes in gradus

nomem iuxta cœlestium animarum numerum distribuens. Clarius de secundo descensu sermonem instituens, hanc veritatē significauerat, inquit, Millesimo anno ambę redeuntē, sortem, & electionē secundę vitę suscipiunt: deligit vnaquęq; eam vitam, quam velit: qua quidem sibi delecta, reliquum est vt legi fatali obtemperet.

Quid cōmodi, vel incōmodi vtilitatis, vel erumne secum ferat iste descensus. Crp. V I I I.

Lotinus lib. de animarum descensu cap. i. ex verbis Platonis plus ne cōmodi, uel incommodi ex descensu sibi nanciscantur animę, non facile nobis depromere posse putauit. Sensibile nanque totum vbique Plato contempsit, animęq; cum corpore comertium damnat, quippe quę hic recludatur in carcere. Illud accedit quod Empedocli assentiens, antrum, vel speluncam septimo de Rep. hoc vniuersum existimauit. In Phædro quoq; ex alarum fractione non leuem animis iacturam contingere dixit. Coniugium hoc malum putauit Porphyrius lib. de animalium abstinentia, quoniam ex proprio trahatur ad aliena: diuortium vero malum, cum tunc reuertatur ad propria. Proclus quoque lib. de Anima, & Demone descensum di-

xit & animam à diuinis seiuungere, à quibus intelligentia, potestate, atque puritate implebatur: et illam generationi, mortaliq; naturę coniungere, à qua re caduca obliuione, errore, ac ignorantia tandem imbuitur. Concludebat tandem Porphyrius animā relictis diuinorum speculationibus ad inferiora se conuertere, velut deprauatam terrā, quę licet exceperit triticū, reddit tñ lolii. Ex altera verò parte de hoc vniuerso in Timęo disputans Plato, mundum hunc laudat inferiorem, & Deū appellat beatum: ac si animarum descensu colatur Deus, & mundus hic inferior dignus admiratione censeatur. Addebat doctissimus ille Marsilius libro theolog. 16. ex descensu tantum vtilitatis sibi contingere, q̄ emisę denuo alę robustę sunt adeo, vt in supernis diutius remaneant eleuate. Huius quidem descensus beneficio mundum ornari conspiciemus, si cum platonis, & Trismegisto vniuersi partitionem in cœlum, & terram esse dixerimus. Cœlum quidē spheris pluribus fuit distinctum, quas animę diuinę incolunt, et spiritus, qui à Deo nunquam recedunt. Hę quidem omnes naturę sunt intellectuales, & illā partem ornant, ac si aurum gemmis, & illis quidem preciosissimis configuratum appareat. Terra verò quāuis tota ad vnā accōmodetur animam: consentaneum tamen est, vt eius astra sint anima intelle-

Etuali prædita, quæ sunt humana corpora, omnem
 terræ splendorem continentia. De Terra quidem
 habetur oratio, quoniam hæc centrum est vniuersi
 firma, & stabilis, stellaq; inferioris orbis à Pytha-
 goreis nuncupata: quandoquidem si elementa mo-
 do quodam sublimiori reperiuntur in cælo: cæle-
 stia quoq; pro inferiorū capacitate illis adesse non
 est ambigendum. Præ omnibus autem elementis
 hoc idem in terra conspiciamus: nam si lumen in
 ea receptum ipsius soliditatis causa vltius pro-
 gredi nequit: cælestes quoque influxus plurimos
 in ea stabilem, ac firmam sedem sibi vendicasse
 fatendum arbitror, quod vsu, ac experientia ex-
 perimur quotidie. Cum Plotino igitur lib. de ani-
 marum descensu cap. primo concludamus, mundū
 quidem inferiorem intellectualem esse debere, tum
 vt effectus agentis præferat exemplar, tum vt
 quot sunt in intellectualem, tot sint etiam in inferio-
 ri mundo animalium genera: quod cum platonici
 lib. de mundano opificio confessus est sapientissi-
 mus ille Philon. Verum cum vnius animæ benefi-
 cio hoc effici possit: hinc (vt ibidem asserbat Plo-
 tinus) ipsa totius anima hanc ob causam à Deo in-
 fusa est vniuerso, & vniuscuiusque nostrum ani-
 ma similiter ad ipsam denique totius mundi per-
 fectionem. Et ne vi aliqua hæc animas impelli cre-
 diderit quispiam, vtriusque mundi participes ipsas
 procreauit

procreauit Deus. Cum tandem ultimum sit, ipsa
 diuinorum, & hæc in terris (ut inquit Mar. in
 com. super Phædrum, cap. 23) nostri corporis gu-
 bernatio sit difficillima: hinc utrunque simul exe-
 qui nequit. Per uices igitur tum cælestem, tum
 uitam agit terrenam, intelligentiæ, ac imagina-
 tionis suæ circuitus mensuras reportans a Deo, cer-
 tis temporum curriculis duraturas.

Ex animarum descensu quo nam modo colatur
 Deus, explicatur. Cap. IX.

X dictis quod querimus facilli-
 me nancisci possumus: quando-
 quidem si summum bonum rerū
 est omnium parens, & effector,
 ipsaq; conseruat: & quatenus
 agens, rebus omnibus sui characterem impressit: et
 quia conseruans, ex Procli sententia in libro de
 anima, & Dæmone licet essentiam intellectualem
 quàm longissime superet, omnibus tamen iam inde
 à principio adest, illustrans ea, & exornans: hinc
 omnia diuini characteris ope, ac auxilio & in illum
 diuinæ sapientiæ fontem retorquentur, & Deum
 laudant effectorem, illius ostendunt sapientiam, et
 prædicant bonitatem. Cum autem uniuersi perfe-
 ctionem absoluat descendens anima, & inferioris

mundi astrum sit homo intellectuali uirtute præditus, cæterarumq; dominus, & rex præstantissimus: cumq; & inferioris, & portionis superioris ratione tanquam riuiulus in ipsius diuinitatis fontem recurral: Deum supremum non poterit non cognoscere, eum quibus potest laudibus non efferre, ipsiq; unquicquid perfectionis habet, & decoris acceptum non referre. Tres quidem Deos in *Asclepio* tex. 6. *Trismegistus* profitebatur: primus ab ipso æternitatis dominus nuncupatur: secundus est mundus, prima primi Dei imago: tertius homo, imago supremi Dei secunda. *Homini* dignitatem expresserat in *Pimandro* tex. pri. inquit. At pater intellectus, uita existens, hominem similem sibi procreauit, atque ei tanquam filio suo congratulatus est: pulcher enim erat, patrisq; sui ferebat imaginem. Deus enim re uera propria forma nimirum delectatus opera eius omnia usui concessit humano. Et in *Asclepio* tex. 6. hominem propterea paruum mundum appellauit, quod totum ipse suscipiat. Si autem quæras cur tot, tantaq; in hominem contulerit Deus beneficia: ibidem respondet *Trismegistus*, ut non solum mundus, sed & homo sibi esset ornamento. Erit uero iste paruus mundus ornamento effectori (inquietabat *Mercurius*) si se nouerit, & mundum: si meminerit quid partibus conueniat suis, quibus sit utendum, quibus sibi infer-

uendum recognoscatur, laudes, gratiasq; maximas agens Deo, eius imaginem uenerans, non ignarus se etiam secundam esse imaginem Dei. Si homo igitur tunc Deo est ornamento, cum se, mundumq; non: diuine profectò in argumento lib. de Regno cù Platone Philosophatus est *Mar.* Deum asserens, & naturam agendo procreasse hominem, ut agat & ipse, ut ex actione melius se quidem habeat, ut superiora tandem pro uiribus imitetur, & provide gubernet inferiora. Hanc ueritatem ex hominis finitione in *Alcibiade* primo a Platone tradita sibi deprompsit *Mar.* Est enim homo anima rationalis, mentis particeps, corpore utens. Est quidem anima rationalis, cum in se ipsam circulo quodam ratiocinationis se se animaduertendo reflectatur. Est autem mentis particeps, quoniam uelut riuiulus in fontem, in diuinam scilicet mentem ipsa refluit. Est uero utens corpore, cum humanis negotijs gubernandis incumbit. Eandem sententiam sapientissimū *Philonem* habuisse conspiciamus, quippe qui mundanum opificium diligentissime speculatus, hominē secundam Dei imaginem propterea post huius mundialis machinæ procreationem à Deo in lucem editum, fuit arbitratus: quod Deus optim. max. conuiuatoris instar, & illius, qui ludos edit, hominem sibi familiarissimum, et amicissimum non nisi prius instructo bene conuiuio, & parata concertatorum

copia, eum ad conuiuium, et ad spectacula inspicien-
da uocaret: quorum alterum præstat copia, uber-
tasq; rerum ad fruendum paratarum, & uolupta-
tem: alterum rerum essentiæ, qualitates stupendæ,
nec non motus, cohore, æq; admiratione dignissima,
cælestiumq; tandem contemplatio: qua quidem
perculsa mens, amorem, ac desiderium scientiæ re-
rum huiusmodi concipit, unde prognata est philo-
sophia, per quam homo, licet mortalis, immortalita-
tem adipiscitur, Si se ipsum, & diuina cognoscit
homo, hæcq; inferiora prudenter administrat, &
cum Mercurio in Pimandro tex. primo, opera Dei
omnia usui proprio concessa, contemplatus fuerit
(si Mercurio in Asclepio textu sexto fides est ad-
hibenda) ad id tandem deducetur, quod rerum na-
turas cognoscens, Deum non poterit non admirari,
susplicere, adorare, atque maximis laudibus efferre.

Quid utilitatis ex decensu confluat
anima. Cap. X.

Xalarum confractiõne huc animas
descendere in Phædro dixerat Pla-
to: hinc ut ascendat, easdem emit-
tere debet. Subinfert tunc Mar. de
scensus causa firmiores, potentio-
re sq; animam alas emittere tum ratione intelle-

ctus, tum uoluntatis, tum exactioris sapientiæ, tum
ardentioris amoris respectu. Quæsitum autem istud
lib. theolog. 16. licet pluribus prosequatur Marsi.
quod tamen spectent omnia illius uerba paucissimi
exponendum curauit. De Deo igitur, Angelis, et a-
nima nostra sermonem instituens ille Marsi. inter
hec tria hunc ordinem stat uendū putauit. Sit enim
in primo loco Deus, qui sicut non est in genere, ge-
nus quodcunque longissime superans: nihil est etiã,
cuius cognitionem subterfugiat infinitam, sed om-
nia unico intuitu uidet. De reliquis uero duobus
dicebat Mar. ea quidem per gradus quosdam intel-
ligere. Sicut enim in Sole unitus est radius, & cum
recedit, & descendit gradatim fit multiplex, ita ut
in Sole unam lucis proferat formã, multas in igne,
plures in aere, & in terra quàm plurimas. Pari
etiam ratione & radius ille diuinus in Deo quidẽ
est unicus, & simplicissimus, a cæteris uero recipi-
tur multiplex. In Deo enim est coniunctus, mul-
tiplicatus in remotis, maxime tandem in remotissi-
mis, quemadmodum sunt animæ nostræ. Istius ra-
dij munus est mentibus ydeas inserere: pauciores,
sed uniuersaliores infra Deum inserit primæ men-
ti: plures secundæ, ac minus uniuersales, & sic gra-
datim descendendo accomodantur ydeæ, tot scilicet
quot rerum sunt species omnium. Illud etiam ani-
maduersione dignum censebat Mar. non pauciora

quidem supernā intelligentiā intelligere per pauciores ydeas, quā intelligat per plures inferiores: quoniam licet illę sint pauciores, uniuersaliores tamen existunt. A principio trimembrę Mar. partitionē adduxerat, uidelicet in Deū, Angelos, & animam nostrā, inter quę tria hunc ponit intelligēdi modū. Deus quidē solū agit, quoniā recipit à nullo, et suę cognitionis fons est, & origo. Recipit à Deo Angelus, & agit, quoniā ex susceptis ydeis, & specierum inde pendentiu cognitione quosdā sibi conceptus fabricat, quos tandē deriuat in singula. At anima nostra cū inter intellectuālia infimū locū occupet, patitur tantū, nihil agit, nihil noui molitur: & ydeę, quas recipit, sunt quidē uniuersales, sed nihil agit ipsa, quapropter ad distinctos singularium conceptus ydeas deducere non poterit: sed a corpore separata ex ydeis species solum educet, diuidet minime: quę tamen in singula specierū diuisio sibi continget, ut coniuncta sensui. Impulsus enim omnes undique ilatos anima per sensus exteriores discernit, eorum imagines sibi fingit per phantasiā, atq; seruat memoriter: quę cū formis fuerit plena, ratio prouocatur, species uniuersales parit, per quas intuitu simpliciter uniuersales tandē concipit notiones. Et hic procedendi modus lineę rectę cōparatur à philosophis: reflectitur anima per actū intelligendi in speciē, per hanc in simulacbrū, huius tandem munere prospicit indiuiduum.

Quomodo descensus causa alam secundam animam potentiozem emittat, declaratur: & quę de ala prima dicta fuerunt, corriguntur. Cap. XI.

BEATIOREM animam ex descensu reddi Mar. dixerat lib. 16. suę theolog. cap. 4. quo quidem in loco similitudine quadam propriā nobis sententiam aperiebat. Sit enim aliquis (dicebat ipse) hebetior ingenio, modo quodam stupidus, & rerum causas ignoret, bona tamen corporis habitudine præditus. Hic quanti sit faciendā illa corporis habitudo nesciet profecto: at si hunc in ægritudinem labi contingerit, & eam quidem molestam, & grauem: recuperatā tandem sanitate, eam totis uiribus sibi conseruare conabitur, reiectisq; omnibus alijs in hanc tuendam oculos mentis conijciet. Anima igitur nostra in supernis habitaculis mente uiuens, ab omni perturbatione semota, propria sine impedimento actione fruebatur, ex qua maximam sibi tranquillitatem nanciscebatur. Sed cum alarum defectu terrenum corpus affectat, ad illud descendit, quod tandem ingreditur, ab equis huc atque illuc distracta (effrenatus enim est alter

illorum) mundanis agitatur procellis. Hæc igitur incommoda passa, inserto diuinitatis charactere ad supera redire cupit, se pro uiribus præparat, atque purgat, fit tandem uoti compos. Tunc omnia simul conferens, inter utrunque statum discernens, toto amoris impetu pristinum, quo beatur, amplectitur intelligibile, cui tunc quidem adhaeret intentius, & fruitur dulcius. Hoc idem sensisse uidetur Porphy. inquit animam hic sæpius mala hæc expertam, omnino tandem herere parenti. Verum si doctissimus iste platonicus animam ideo beatiorē affirmauit in reditu fieri, quod intentius parenti hæreat, a quo gaudium prouenit, & beatitudo: quare de sapientia idem quoque non affirmauit, sed ad nouam confugit singularium cognitionem, & illam quidem ignobilem. Singularium enim cognitio, quæ est in mundi anima, imperfectiōnem indicat, non autem clariorem rerum cognitionem ostendit. Si enim animam mundi uniuersales tantum notiones haberet, Deo quidem esset proximior, a quo tantū differret, quoniã ex se Deus illas possideret, cum aliunde tamen animæ mundi radius ille diuinus proueniat. In ipsa etiam aliam deprehendimus cognitionem, quoniam anima est, non mens absoluta: quo quidem in statu uniuersales illas notiones distribuit in singula. Inuestigatione quoque dignum existimari, an singularis ista co-

gnitio, cuius munere in perfectiori gradu constituitur anima, sit sui, uel materialium, et inferiorū. Si primum quidem admisserimus, tunc a corpore separatam, cum se ipsam perfectius contempletur, perfectiorem uitam fuisse consecutam, necessarium erit confiteri. Sed si secundum concesserimus, uoti compotes nequimus effici: quandoquidem singularia primò non apprehendit anima. Non enim ut materialia, quoniam sentiuntur: non speciei ope, cum uniuersalem ex illa nanciscatur intellectus cõceptionem. Si autem confugiat ad contingentia, horum non est intellectio propria, nec eorum cognitio ne perficitur intellectus, cum hæc præsertim quæ nonstra est anima in illa mundi nobiliori modo comprehendat. Illud tãdem accedit, quod si ex ignorantia perfectiorem scientiam depromere non possumus: nec etiam ex obliuione perspicacior consurgere poterit. Hunc igitur in modum arbitror esse dicendum, quod si quis à splendidissima luce ad tenebras auerterit oculos, aspectus acies imminuitur, & hebetatur cum ad lucem reuertitur denuo: sed confirmatus, ardentius lucem intuetur fulgentissimam. Anima quoque nostra posteaquam à diuinorū contemplatione ad terrenorum affectum descendit, ad illa se rursus erigens inspicienda, prima fronte fulgorem sustinere nequit: aliquandiu tamen assueta, tanto lucis illius inspiciendæ tenetur desiderio, ut effica-

cius, inspicieusq; ardentius, longius inualefcit: nec
 aliam ob causam id sibi contingit, quàm ex priuatio
 ne hunc appetitum ingerete. Hæc autem lib. de ani
 marum descensu cap. 7. nobis expressit Plotinus, in
 quiens animam ex his, quæ hic est passa, cognoscere
 quàm beata sit apud superos habitatio: & contra
 riorum cõparatione planius meliora percipere. Co
 gnitio enim boni perspicacior prouenit experientia
 mali. Sentetiam istam ex Platone septimo de Rep.
 Plotinum sibi desumpsisse constat: nam duplicem
 hunc animæ statum cõparans Plato dicebat. Quid
 si habitationem pristinam memoria repetat, & il
 lorum hominum sapientiam, atq; uincula? An nõ
 cõses eũ beatũ se loci mutatione existimaturũ, illos
 autem miseraturũ? Quæ aut iam inde à principio
 de impedimentis dicta fuere, facile admodũ intel
 ligemus, si quæ lib. de animarũ descensu cap. 2. no
 bis explicauit Plotinus, recte perpenderit. Ani
 ma enim in duplici reperitur discrimine: quedam
 magis, & quedã minus corpori se immergit. Si au
 tem anima se ita insinuauerit corpori, ut uitã, quæ
 sibi conuenit largiatur: ipsi profecto nihil metuen
 dũ accidere potest: nam animus in se permanet, &
 aliquid possidet extra corpus, nec passionibus est
 subiectus: non impeditur, quin mente uiuere pos
 sit, & occupatione nulla detineatur, ad inferio
 ra declinante, cuius culpa a sublimi, beataque

contemplatione detrudatur: & corpus regit nul
 la sibi profecto operatione accedente operosa. Sed si
 ita se insinuauerit corpori, ut non corpus sit ani
 mæ, sed anima corporis: tunc equidem libidibus
 & voluptatibus obruetur, tunc diuinorum inspe
 ctione priuabitur. Id tamen descensus sibi affert im
 pedimenti, quoddam cum corpus ingreditur, hebes ef
 fitur, relicta tantum quadam diuinitatis formu
 la, cuius ope redeat ad diuina: quem etiam ra
 dium nunc aliter ipsa possidet, quàm prius, cum
 sensibus in alium distrabatur cognoscendi modum.
 Vtrunque sermone primo maximus ille Tyrius ex
 presserat, inquiens a nobis Deum mente concipi:
 sed si intellectus se ipsum a sensibus permiserit di
 strahi, plebeius factus, plebisq; moribus assuetus,
 nihil aliud arbitrabitur esse, præterquàm quod vi
 deri, audiri, olferi, gustari, tangiq; possit. De
 testatur igitur Plato cõnubium istud, si corpori se
 totus immerferit animus. Mundum laudat, &
 Deum prædicat bonum, quoniam sunt omnes mun
 di partes intellectuales, cuius inferioris anima re
 tinet aliquid extra corpus, cuius auxilio (ut etiam
 in Asclepio tex. 3. dicebat Mercurius) transit in na
 turam diuinam. Detinetur quidem in corpore ve
 lut in carcere, quoniam nequit ad supera conuola
 re: prohibet tamen nihil, quin dum se insinuat
 corpori, mortem meditetur, & mente supra cæ

los conscendat. Nec detinetur a multiplici uita, quam elargitur corpori; nam illæ facultates ab intellectu proueniunt ipso non mutationem passo. Cū etiam ab aliquo ex platonis animam varie restitui audiamus in hoc descensu, illamq; peruagari circa rerum imagines: hoc inquam de cognitione illa tantum interpretabimur, quæ sensus adminiculo nobis accedit, quæ a Platonis reminiscencia nuncupatur, quæ uero gradatim ordine naturæ ab imperfecto procedit ad perfectum. Plurima sunt, quæ de animarum descensu loquentes Platonici, differunt: sed hæc pauca tetigisse sufficiat, ascensus cognitioni conferentia: reliqua enim in animasticis speculationibus oratione prosequar longiori.

STEPHANI CONVENTII BONONIENSIS

DE ASCENSU MENTIS IN DEVM
Liber Secundus.

In quo De ipsius opposito Peripatetica explicatur sententia

An mentis ascensum, reliquosq; animæ status cognouerit Aristoteles explicatur. Cap. I.

NIMARVM ascensus sui descensum opponi, illi; præcedere ex Arist: quoq; sententia iam inde ab opusculi huius principio dixeram. De descensu autem ex Platonis, Platoniorumq; doctrina huc usque facta est mentio: reliquum est in presenti, ut quid de hac re sit peripatetice sentiendum, pro uiribus explicetur. Peripatetici igitur plurimi, qui ex sensatis tantum rerum causas inuestigant, ex illisq; scientiam sibi depromunt: animam in corpore solum considerantes triplicem de

ipsa opinionem habuerunt. Aliqui enim eam corpo-
 ri adeo existimarunt concretam, ut ex illius mate-
 ria decerpta gremio, initium essendi fuerit nacta.
 Nonnulli autem licet immortalem, & finem non
 habituram predicarint, per creationem tamen ip-
 sam incepisse dixerunt: & hi quidem quartum a-
 nimæ statum concedentes, in tertio ipsam contem-
 plantur, hoc unum tantum pertinens ad secundum
 inuestigantes, an spiritualis natura corpori possit u-
 niri ut forma. Reliqui verò unicam ponunt animã
 intellectualem orbi humano præsentem, de ho-
 minis statu tertio sermonem habentes, de secundo
 id solum profitentes, intellectum scilicet unicum
 medijs cogitatis obiectis hominibus singulis appli-
 cari. Ego autem omnes quatuor animæ status tum
 ex Simplicij sententia, tum ex ipsiusmet Aristot-
 telis: uerbis mihi deprompsi. Simplicius enim ter-
 tio de Anima par. prima intellectum, quem possi-
 bilem nuncupat Arist: a se ipso dicit progressum:
 qui tamen anteaquam progredetur, in eo erat
 statu, ad quem se ultimo recipere potest. Quòd
 autem cum modernis quibusdam hunc intellectum
 propterea progressum interpretari non possumus,
 quòd sit in futurum perficiendus: ibidem ipse nos
 monuit dicens. Intellectus cū subingreditur corpus,
 hebes efficitur, & imperficitur quantum ad substan-
 tiã, & quantum ad intellectionem: qui corpus iam

subingressus paulatim perficitur. Est enim omnino
 progressus à principio, cuius rei causa tertio de ani-
 ma contex. 3. impassibilis dicitur ab Arist. quippe
 qui licet recipiendi vim habeat, adhuc tamen sit ni-
 hil consecutus. Partim est deinde progressus, cum
 factus singula (inquebat Aristot. tex. 8.) per se
 ipsum potest operari: est tamen & adhuc in poten-
 tia, licet non sicut ante addiscere, ac intelligere. Ad
 pristinum tandem se statum recipit, cum iuxta id,
 quod intelligi debet, fuerit status. Tertio etiam de
 anima par. 14. inquebat Simplicius, rationalem
 animam, quæ ad id, quod extra, labitur, adeo à pro-
 pria, suãq; substantia remoueri, ut in substantiam,
 & imperitiam tum sui ipsius, tum omnis formalis
 substantiæ deferatur. Et paucis interpositis. Ani-
 ma tum à se ipsa, tum à propria substantia pro-
 cul abest. In quam sententiã Platonem etiam de-
 scendisse fatetur, tertio de anima par. prima. Sed
 quid plura? in problemio lib. de anima hæc in me-
 dium adduxerat uerba, anteaquam scilicet acceda-
 mus ad corpora, nos esse. Ex ijs igitur facile collige-
 re possumus animã iam multo ante corpori præexti-
 tisse, ipsam progredi, iam corpus subingressam esse:
 unde sequitur ipsam esse immortalem.

Propriam quoque sententiã satis cõmode præ-
 monstrauit Arist. cum. 2. de anima tex. 2. dixerit,
 ex dictis adhuc nõ constare an sit actus corporis aia

sicut nauta nauis. Ex eodem Arist. huius rationem
 assignat Simplicius: adumbrate nanque, figuratiter
 & confuse determinatum est de anima, singula si-
 gillatim adhuc non perpendit Arist. Sed cum in-
 ferius corporeum organum in intellectus functione
 non commisceri constitit luce clarius; hinc sibi
 desumet vnusquisque instar nautæ actum corporis
 rationalem animam esse. Diuine quidem in probe-
 mio lib. de Anima mentem Arist. breuissima ora-
 tione perstrinxit Simplicius; quandoquidem duplex
 est actus, vnus quidem iuxta quem est nauis: alter
 uerò ut nauta. Primo itaque (inquit Simplicius)
 omnibus mortalium animalium animis formalem
 causam Arist. tribuit: quæ duplex est. Deinde uero
 & unamquæque pertractans simul quidem earum
 diuersitates tradit, simulq; & quod communiter
 omnibus inest, sigillatim contemplatur. Atq; alias
 quidem ad id, quod instrumentarium est, vergere:
 alias uerò magis propè id, quod utatur, stare dixit;
 omnemq; animam instrumentarij corporis actum
 esse asserit, licet haud omnem iuxta oëm suipsius
 vim intelligat. Quid uerbis istis uoluerit sibi Sim-
 plicius enucleauerat superius: quandoquidem id
 conuenit cuilibet animæ actum esse; non tamen
 tanquam corporum, sed tanquam instrumentorum
 viuacium: cum natura sit ea, quæ tanquam cor-
 porum formalis sit causa: non anima, quæ tanquam
 uiuax

uiuax instrumentum effingit. Ex animabus tamen
 (inquietabat Simplicius) aliæ quidem magis ad id,
 quod instrumentarium est, uergebant, ut uegetati-
 ua, et sensitiua: alteram uerò magis iuxta id, quod
 utatur, stare uidet: quemadmodum est intellecti-
 ua. Si autem res ita se habet, quatuor illos animæ
 status non possumus non conspicerere. Verum in libro
 de mystica philosophia inscripto loca quædam legun-
 tur, ex quibus à præceptore Platone Arist. hac in
 re non discrepasse nobis apparet. Primum quidem
 animæ statum Arist. cognouisse constat, cum lib. 2.
 theologiæ cap. 2. in mundo intellectu animam nõ
 moueri ostendit, ibique melius se habere fatetur.
 Lib. 7. cap. 6. & 8 adhuc in infimo operari præmon-
 strat. Et lib. 9. cap. 2. ad intellectiõnem promouen-
 tis opera non indigere uoluit: ibique existens cap.
 4. eadẽ potentia, aliter tamen uti; Et lib. 14. cap.
 3. ui sentiendi quadam potiri asseuerauit. Secundũ
 profectò tunc Arist. explanasse comperio, cum lib.
 primo cap. 5. & lib. 7. cap. primo, cur ad inferiorem
 mundum descenderit hæc anima causam assignarit.
 Hos tandem duos animæ status lib. de Generatione
 animalium secundo, cap. 3. breuissimis istis uerbis si-
 gnificauit, cum solam mentem extrinsecus accede-
 re professus est: quæ quidem uerba lib. de animorũ
 immortalitate perpendentur. Tertium autem sta-
 tum lib. 3. mysticæ philosophiæ cap. 7. aperuit, cũ ra-

tionalem animam corporis actum dicit esse separabilem, eamq; in corpore uirū ratione prædicat esse diuisibilem. De quarto tandem mentionem habuit Arist. quippe qui libro pri. theolog. cap. 3. & 4. lib. 2. cap. 7. 8. 9. & 10. & lib. 3. cap. 7. eam pluribus ex causis immortalem ostendit.

Fidem iam dictis adhibendam esse,
ostenditur. Cap. II.

AB explicata peripatetica ueritate propterea quis posset recedere, & cogitatiuas tantū admittens scientias, Arist. Theologum esse, uel mystice philosophatum fuisse non concedat. Ego autem non solum Simplicij doctrina fretus, sed aliorū etiam auctoritate, rationibusq; munitus, fidem iam dictis adhibendam esse semper existimarem. Diuus enim Thomas eo in libro, in quo impiam, & chimericam Auerrois de intellectu unitate sententiam conabatur euertere, librū hunc de mystica philosophia non solum se uidisse dicit translatum, sed græco quoque charactere scriptum, quem postnaturalis facultatis cōplementum arbitratur, cuius scientiæ. 12. libro, & secundo de auditu physico ipsum pollicitus est Aristoteles. Dicebat quoque Laërtius de Aristotele, uita sermonem

habens, ipsum quidem librum edidisse, in quo mysticam Aegyptiorum philosophiam recenseret, in græciam delatam à Pythagora. Librum istū de Arist. Theologia, uel de mystica philosophia inscriptum ad Auerrois manus non peruenisse crediderim, licet eum ex græca in arabicam linguam uerterit Abenamas Saracenus. Libro tamē destructionum disp. 3. in sol. 28. dubij de medijs, & instrumentis, quorum ordine uniuersum productum cum Algazele fatebatur Auerroes, hæc quidem nō dixisse Arist. asseruit: ea tamen omnia ex peripateticorum radice nos monuit posse depromi. Hæc igitur licet non dixerit Arist. ex eius tamen doctrina sunt desumpta: unde dicenda fore, necessarium est ut fateamur. Si autem res ita se habet, nonne tunc optimo iure cum eodem Auerrois in libello de cōtinueatione intellectus abstracti cum homine, principē dicemus Arist. quo sapientes post eum perficientur omnes? Nonne cum eodem in probemio de auditu physico Arist. diuinum, potiusquàm humanum ad sidera usque laudibus efferemus, quippe qui tres illas artes inuenerit, & compleuerit? Inuenerit quidem (inquiēbat ibidem Auerroes) cum quicquid in his artibus antiqui scripserint, nec sit pars, uel ambiguitas, tantum abest ut sit earum principium. Compleuerit autem, quoniam nec quicquam addi possit, nec in ipsius uerbis error alicuius momenti depre-

bendatur. Nonne tandem tunc & ueritatis ductu,
 & Auerrois testimonio lib. Dest. disp. 3. in sol. 13.
 dubij intellectum Arist. finem intellectus humani
 appellare poterimus, nobisq; fateri diuina misera-
 tione cōcessum, ne quæ percipi possunt, nos lateant:
 si ea quæ intellectum humanum nō fugere debent,
 ille Arist. deprehenderit, & nobis omnibus enu-
 cleauerit? Verbum aliud ab ipsomet Auerro pro-
 latum, consideratione dignum semper existimauit:
 ipse nanque disp. 3. in sol. 28. dubij rei difficulta-
 te quasi perterritus, & forte rei ueritatem per-
 cepturum diffidens, inquebat. Vnde si id, quod
 declaratum est, sufficit, bene quidem: sin autem,
 ad spirationem diuinam nos reducamur. Specu-
 lationem igitur aliam admittit Auerroes cælitus
 demissam, quam probitate, & inferioris belli com-
 positione acquirimus, quam uel in primis uerbis Pi-
 mandri significauit Trismegistus, & per ascensum
 illum mentis declarant Platonici. Duo etiam sunt
 præcipua, quæ in cogitatis scientijs nobis pollici-
 tus fuit Arist. Tertio enim de anima 36. contex-
 tu uertebatur in dubium, utrum contingeret ali-
 qua separatorum intelligere ipsum non existentem
 separatam à magnitudine, aut non. Satis quæsito
 huic his uerbis fecerat Arist. Considerandum po-
 sterius. Diuinorum quoque. 12. lib. 16. contextu
 inter agentem, & causam formalem hoc dixe-

rat reperiri discrimen, quoniam rem effectam præ-
 cedit agens, simul autem est cum ipsa ratio, seu for-
 ma. Verum an inter formas sit aliqua discrepan-
 tia, an uel eundem omnes sortiantur exitum, po-
 sterius de hoc se perscrutaturum pollicebatur.
 Verum si Arist. scripta examine diligenti perpen-
 derimus, nullum inueniemus locum, in quo has
 nobis Arist. difficultates enodauerit. Quauis
 enim secundo primæ philosophiæ libro contex. pri-
 mo instar noctuæ nos manifestissima in natura di-
 xerit contemplari: & nono met. tex. ultimo eo-
 rum ratione nos cæcos esse negauerit: quod tamen
 3. de anima pollicitus fuerat, non est executus.
 Verba enim illa. 2. met. habita de uniuersalibus
 excerptis a singularibus interpretati sunt quidam:
 quæ si etiam referantur ad diuina, hoc sine forti ra-
 tione dixisse uidetur: quandoquidem si quæ sunt
 materialia immaterialiter concipit, immateria-
 lia igitur facilius apprehendet. Exilis quoque,
 ac iciuma fuit illa speculatio hac de re nono
 met. habita, Aristotelica diligentia minime di-
 gna. De altero etiam quæsito, 12. diuinorum
 proposito ne uerbum quidem post illam facul-
 tatem Aristote. habuisse deprehendimus. Nec
 primam philosophiam imperfectam asserere de-
 bes, cum entia quælibet ad primum uniuersi
 ducent perduxerit. Dicendum igitur cum Zim.

multa esse quæ sita, quorum contemplatio ad scientias speculatiuas non pertinet: sed (vt dixerat *Auerroes*) unius spirationis diuinæ beneficio nobis accedit. Vel (quemadmodum. 10 *Eth. cap. 10.* fatetur *Arist.*) cum non amplius contemplantes sensuum utimur munere: cum non amplius dicimus intelligere esse sicut sentire: sed mente uiuimus, illiusq; nos diuinitati committimus. Vnde si *Plato* epistola. 2. se sua literis non mandasse, sed illa tantum *Socratis* scripsisse fatetur: *Aristo.* etiam hoc in libro literis aureis digno non quæ naturali discursu est affectus, scribit: sed quæ religione, moribusq; sanctissimis medijs diuini luminis beneficio deprehenderunt *Agyptij*, se nobis ostensurum pollicetur.

Quo nam modo Descensum Peripatetice possimus finire.

Cap. III.

PERIPATETICORVM princeps *Arist.* licet in lib. mysticæ philosophiæ per modum historiæ *Aegyptiorum* sententias referre uideatur: illa tamen omnia à ueritate non dissentire putauit, quæ rationibus quoque nititur comprobare. De descensu autem orationem instituens

libro primo cap. 2. ipsum omnibus his modis definiisse uidemus. Est enim descensus animæ iunctio huic dissolubili corpori. Est etiam descensus intellectus in animam transitus. Est tandem descensus desiderium quoddam ad hæc inferiora conceptum. Descensum autem propterea motu locali noluit ibidem circumscribendum, quoniam substantia nulla intellectualis quicquam motus admittit. Tres illæ descensus finitiones ordine nobis notiori fuerunt dispositæ, cum illa tamen præcedat ceteras, quæ conceptum ad inferiora desiderium dicebatur esse descensum. Hæc quidem huius descensus causam describit, quam inferius ex *Arist.* uerbis explicabo. Illa uerò secundo loco est situanda, quæ intellectus in animam transitum *Arist.* dixit esse descensum. Ex hac autem descensus finitione quid erumna, uel incommodi patiatur anima, liquet: fatetur enim cum platonice *Arist.* animam in mundo intellectuali degentem digniori nomine, intellectuali scilicet nuncupandam, quippe quæ in inferiorem mundum et ipsa influens, uniuersalis non iniuria dici possit. Sed descendens, eius potestas limitatur, ex uniuersali fit particularis, ex intellectuali, uniuersaliq; contemplatione transit in animam, particulari corpori præidentem. Hinc sequitur tertia descensus finitio, quæ illius terminum explicat, cum anima necessario referatur ad corpus,

cuius est actus: iungitur corpori dissolubili. Si ergo descensus finitionem ex nobis manifestis uenari uoluerimus, hunc quidem nil aliud esse dicemus, quam naturæ rationalis corpori dissolubili iunctionem. Inuestigabant Platonici quo nam modo corpori huic se insinuet anima: ad id tandem deueniunt asserendum non esse in corpore sicut in loco, in uase, & non sicut nautam in navi: sed cuiusdam uitæ beneficio ab ipsa exortæ corpori prestandere. Aristot. etiam lib. 2. mysticæ philosophiæ cap. 10. animam in corpore noluit esse sicut in organo, uel in loco. Modum autem nobis ostendit, cum lib. 3. cap. 6. actum quidem ipsam appellat, sed cap. 7. eum nuncupat separabilem. Actus quidem est anima corporis, physici, organici, potentia uitam habentis. Sed in quos errores leuis cuiusdam cōsiderationis culpa lapsi fuerint latini, ex huius finitionis declaratione ibi ab eodem Aristot. tradita, facillime licet conspiciere. Nulla enim alia ratione rationalis aīa corporis actus dicitur, quam quod nō sit materiæ forma, alioquin nō anima, sed forma, uel naturæ nomine digna esset censenda. Est deinde actus corporis, non quatenus corpus tantum, non quia ipsius substantia corpus istud terrenum uiuificet: sed quatenus corpus istud iam uiuificatum est organicum, ita ut sit membris illis omnibus præditum, ad exercenda opera uitæ idoneis.

Ac si dixerit Aristot. cum Simplicio rationalem animam non corpus, & illius organa afficere forma, sed illis uti forma iam affectis. Huius rei rationem assignat ibidem Aristot. nam actus est duplex, separabilis unus, sicut ille nauis separatur a nauis: inseparabilis alter. Primus animæ rationali debetur, cæteris uero secundus. Unde autem hanc actus distinctionem sibi deprompserit Aristot. ostendit: nam unus est materiæ suæ perfectio, sicut caliditas ignis, per quam existit: alter uero ut faber domus propriam perfectionem tribuit. Rationalis autem anima non est corporis, ut corpus est, perfectio, alioquin esset diuisibilis: unde cap. 7. deducebat Aristot. animam actum esse separabilem. Diuine igitur, & quidem peripateticæ philosophatus est Simplicius, qui in probemio lib. de Anima cum Aristot. 2. de anima quamlibet animam esse corporis fatetur instrumentarij. Verum si uniuscuiusque animæ naturam ex operationibus proprijs, modoque agendi perspexerimus, diuersitatem hanc inter animas deprehendemus: nam alia magis ad id (ut ipsius uerbis utar) quod instrumentarium est, uergit: alia uero magis stat propè id, quod utatur. Hanc ueritatem Simplicij commentum quoddam affirmare non possumus: quandoquidē Aristot. uerba. 2. de Anima. 2. contextu habita ipse diligentissime perpendit. Ibi enim propterea communem illam animæ finitionem,

quæ formalem causam explicabat, figuraliter la-
tam, & crassa (vt auunt) minerua rem ipsam no-
bis depinxisse putauit Aristot. quòd adhuc non sit
perspectum, & cognitum an anima quælibet insepa-
rabilis sit a corpore, vel quædam apta separari. Du-
bitandi autem hinc locus conceditur, quoniam inse-
riores quidem non separabiles esse constat: de intel-
lectu autem est dubium, qui animæ tamen videtur
genus alterum, & hoc solum contingere separari,
sicut perpetuum a corruptibili. Sed rem ita se habe-
re de intellectu. 3. de Anima declarauit contex. 4.
inquiens, cum omnia intelligat, fiatq; singula, im-
mixtum esse. Cum tex. 6. hunc mixtum corpori ne-
gat: & tex. 7. à sensu separatum. Cum 20. tandem
contex. hunc solum præ sensu prædicat immortalē,
& perpetuum. Hæc inquàm examine diligēti per-
pendens ibidē Simplicius hæc aurea, peripateticaq;
protulit verba. Vniuax scilicet instrumentum effingi
aut animæ beneficio, aut animæ parte, aut non sine
anima. Hinc colligant peripatetici animam, quæ sit
inseparabilis, ipsam uniuax instrumentum effingere;
eam vero separabilem vel per ipsius partē, vel non
sine ipsa id exequi. Hinc tandē inter peripateticā di-
sciplinā, & Platonicā concordia hanc tibi desumas,
non ipsam quidem animam rationalem uniuax instrumen-
tum effingere, dissolubiliq; corpori iungi: sed partis
ipsius inferioris, illius. s. sensibilis munere.

Diffidium quoddam inter Arist. & Ploti-
num recensetur, illudq; componitur
pro viribus. Caput IIII.

RISTOTELES secundo de
Anima. 2. contex. actum separa-
bilem nauæ comparauit: quod
etiam lib. Theolog. 3. cap. 6. di-
xisse conspeximus. Verum Plo-
tinus lib. de Anima dubijs pri-
mo, posteaquàm cap. 20. animam in corpore nõ esse
ostendit sicut in loco, in vase, velut partem in toto,
vel totum in parte, nec vt qualitatem in subiecto:
cap. 21. an anima corpori adsit sicut naui nauta,
inuestigandum proponit. Huius autem quæsti dilu-
cidatio his verbis absoluitur: nam exemplum illud
satis est quidem accommodatum, si eam in anima
facultatem oculos coniecerimus, per quam ualet a
corpore separari. Verum cum modum nunc inuesti-
gemus, quo uniatum anima corpori, mens autem,
& ratio non uniantur, in agendo cum corpore non
communicantes, hæc autem inferior sit per totum
corpus diffusa, quod de nauta minime dici potest:
hinc colligebat Plotinus exemplum illud de nauis
gubernatore modum huius vnionis non exponere
optatissimum. Hanc igitur cap. 22. aptiorem dixit

esse similitudinem, adesse scilicet animam corpori sicut lumen aëri. Sicut enim lumen per totum præsens nulli miscetur, & manet semper ipsum: & sicut aër transfluit, & quando extra illud fit, in quo est lumen, abit protinus nihil retinens; quando vero est sub lumine illustratur, unde non in aëre lumen, sed est in lumine aër. Pari etiam ratione mundi generationem explicans nobis Plato corpus in anima collocavit, quæ per totum diffusa, ipsi non mixta, separabiliter adest. Verum si Simplicij, Philoponiq; interpretationem considerauerit quispiam, non solum exemplum illud accommodatum perspiciet: sed illud etiam abundantiori quadam ratione Arist. deprehendet colligere, quod per lumen Plotinus significare contendit. Si enim præter hominem nautam actum etiam illum considerasset Arist. iuxta quem est nauis: tunc profecto accidentario quodam modo ipsi adesset gubernator, non per totam nauim diffusus, quod lumini quoque contingit, esse proprium aëri non elargienti. Sed actum illum speculari debemus, quo nauis, ut talis a nauis non separatur, propria tamen functione cum nauis non communicans; quo quidem actu per totam nauim diffunditur, cum nihil sit nauis, quod nauis non se præbeat instrumentarium. Accommodatum etiam magis exemplum Arist. esse crediderim: nam recedente mente, recedit & anima hæc inferior, vel pars animæ: non

tamen remanet actu anima, sed recurrit in fontem, corpus, si amplius desenderit anima, rursus formatur: Nauis quoque si separetur a nauis, nauis tantum est potentia. Ex Arist. etiam exemplo animæ rationalis immortalitatem nobis depromere possumus: nam Plato in Phædone rationalem animam præter cæteras rationes ideo credidit immortalem, quod corpori dominetur, ipsiq; repugnet: atqui dominium istud, & repugnantiam inter lumen non conspiciamus, & aërem: quæ tamen omnia nauis probè nobis depingunt, & nauis. Veritatem igitur, licet diuersis quibusdam exemplis Plotinus ostendit, & Arist. Animam. s. rationale dissolubili corpori per vitam inferiorem coniungi.

De Modo, quo anima rationalis coniungitur corpori, latinorum explicatur sententia. Cap. V.

ETRVS ille Pomponatius libro de animorum immortalitate (quos tamen ex Aristotelis sententia dixit esse mortales) ab animæ rationalis natura opus illud est auspiciatus, cuius declaratio huic nostro instituto deservit. Eam quidè non simplicis, sed multiplicis: non certæ, sed incipientis naturæ voluit esse, inter mortalia,

& immortalia sedem sibi mediā vendicantem. Cū
 mortalibus quidē, et inferioribus animis hinc ipsam
 conuenire conspicimus, quōd in vegetatiuas, sensiti
 uasq; functiones progrediatur: quæ quidem opera
 tionēs (si fidem bis adhibeamus, quæ. 2. de anima, et
 2. de animalū ortu, cap. 3. litteris mādauit Arist.)
 non nisi corporei, caduciq; instrumēti ope, atque au
 xilio possunt expleri. In superiorū autem spiritūū
 numero propterea collocandā existimare debemus,
 quōd ex Aristotelis sententia libro de anima: pri
 mo de partibus animalium: & secundo de anima
 lium ortu cap. 2. sine instrumenti corporei opera
 intelligat, atque velit. Cum autem mortale, ac im
 mortale inter se repugnantiam non leuem admit
 tant, hinc inuestigatione dignū existimauit Pompo
 natius quo nam modo vtriusque oppositi rationale
 animā appellare possimus participem. Quare vel
 hæc duo in vna, eademq; natura, vel in diuersis coi
 re dicemus. Et si secundum admiserit quispiā; vel
 vtranque, mortale scilicet, & immortalem, sicut et
 homines numerabit, vt Platonē in Alcibiade pri
 mo sensisse dicitur; vel cū Auerroe mortalem tan
 tū multiplicabit: aut cum nemine mortale vnicam,
 numeratam vero astruet immortalē. Has omnes
 sententias a veritate dicunt isti esse diuersas, quod
 in animasticis speculationibus fusius declarauī: qua
 re ad primū confugiunt inspiciendum. Hæc igitur

anima uel æqualiter contra oppositorum naturam
 mortalis est, & immortalis: vel veritati adheren
 tes simpliciter vnum oppositorū sibi ascribimus, &
 secundum quid reliquū. Sed in hoc etiam explican
 do inter Pōponatiū, & alios lis est, & non leue dis
 sidium: hic enim rationalem animam simplici
 ter fatetur mortale, cum tamen in animasticis spe
 culationibus eam secundū quid mortalem, & esse
 simpliciter immortalem fusius declarauerim. Cuius
 quidem veritatis sectatores modū, quo attingatur
 a materia, & anima ipsam superet, declarantes, di
 xerunt, quōd cū rationalis anima in quandā exeat
 functionem, materiā corporalem non parum exce
 dentem, quoniam esse rei proportionatur eius ope
 rationi, ipsam idcirco a materia corporali non com
 prehendi. Attingitur autem a materia (inquiunt
 isti) quoniam esse suum communicat corpori, & est
 illius forma. Ne tamen Aristoteli videantur aduer
 sari, qui secundo de Anima. 2. contex. de nauta, &
 nauī sermonē habuit: & vt Aristotelem a contra
 dictione liberent, qui animam quālibet actum esse
 corporis prius affirmavit, cum tamen respectu nau
 is hoc nauta non fungatur munere: ex cōmuni ani
 mæ finitione id quidem constare inquiunt, animam
 corporis esse actum: modum tamen, quo id exequa
 tur, ex dictis non colligi, an scilicet vt motor, vel ut
 forma vitā præbeat corpori. Textu autem. 12. se-

cundam animæ finitionem Aristotelem auspicari dixerunt, cuius beneficio corporis formam, non motorem eam esse deprehendamus.

Hæc reprobatur opinio. Cap. VI.

RATIONALEM animam inter inferiorem, & mundum superiorem propriam sibi sedem collocasse ex Aristotelis sententia superius fuit ostensum, hac tamen lege, ut in formis infimum coniungatur supremo. Modum quoque istius coniunctionis in de spiritualibus creaturis ex fertilissima D. Thomæ doctrina mihi desumo, inferiora scilicet coniungi superioribus, cum inferioris supremum infimum attingit supremi. Ex his igitur licet excipere huius coniunctionis terminum infimum esse supremi, ad quod quidem diuinitatis partis munere infimi supremum eleuatur. Cum autem quod nobilius est in mortalibus sit sensitua, infimum supremi sit nostra rationalis anima: eam igitur ad se trahit, cogitatiuæ intentionum indiuidualium decem prædicamentorum excipiendarum potestatem elargiens. Secus autem contingeret, si rationalis anima materiam attingeret, ipsi suum esse comunicans. Peccatum aliud in eorum dictis conspicio: hi enim contra se quandam rationem adducunt,

cunt, qua quidem eorum sententiam a peripatetica veritate propterea probatur distare, quoniam si rationalis anima forma est, cuius est organum corpus: hoc & ipsi intelligere vsui esse concluditur. Efficacissimam hanc rationem unico uerbo radicitus euulsam arbitrantur, nam licet sit animæ corpus organum, cuiuslibet tamen ipsius non erit potentia, cum materiam ipsa superexcedat. Verum in quos isti labantur errores, non est arduum iudicare. Ipsi enim propterea esse animæ materiam superare dixerunt, quoniam intelligere, quod ex Aristotelis sententia est sibi proprium, illam superat quàm longissime: cuius illationis hinc patet necessitas, quoniam inter esse rei, & eius functionem optima reperitur proportio. Cum igitur excedere materiam ex istorum etiam opinione nil quidem sit aliud, quàm ab ipsa non attingi, nec eius, tanquàm organi opera uti: ne functionem fontem, ac originem propriam dignitate superare dicamus, si functionis corpus non est organum, nec etiam erit animæ. Inuestigatione quoque dignum existimarunt isti, an rationalis anima cum sit hoc aliquid, ut forma corpori possit uniri. Tuentur isti affirmatiuam partem, dicentes duo esse de ratione eius, quod est hoc aliquid, scilicet per se posse subsistere, & sine alterius ope, atque auxilio in propriam functionem exire. Primum quidem animæ nostræ ascribunt: secundum verò minime. Ex

naturalium autem formarum ordine veritatē desumētes, cum ad rationalem tandem deuenissent, inquebant cum diuinis substantijs hanc nostrā conuenire in genere quoque cognitionis, quippe quæ immaterialia etiam apprehendat & ipsa, cuius rei causa esse proprium supra materiam est eleuatum, non dependens ab ipsa; quam tamen vniri corpori propterea necessarium esse dixerunt, quod à sensibilibus originem trahat eius cognitio. Cum igitur esse animæ à corpore nō dependeat, per se subsistere possit; & quoniam ex sensibilibus tantum cognitionem nanciscitur, vnitur corpori: hinc quidem quare vt forma corpori vniatur, non cognosco. Si dixerint vt humana species compleatur: iam completam esse satis, superq; fuit ostensum. Illud accedit, ex eorum quoque dictis hanc veritatem desumi, hominem. scilicet huius operationis, quæ dicitur intelligere, denominationis tantum esse subiectum, principale verò animam, quæ hac una de causa tantum vnitur corpori: vnde ipsam vt formam vniri necessarium nō est affirmare. Adde Plotini, doctissimiq; Marsilij efficacissimā rationem: nam si vt forma corpori vniatur rationalis, aded permiscetur omnia, vt quæ corporis, quæque sint animæ passiones non dignoscamus, tantum abest vt ex vnione illa humana species compleatur. Super librum. n. Quid animal, & quid homo, cap. 7. diuina hæc Marsilius habuit uerba. Et

profecto nisi quis ita distinguat, difficillime assignare poterit rationes partim diuinitatis nostre, partim eorum, quæ a diuinitate in nobis aliena videntur. Neque Platonis tantum, & Pythagoræ hæc sententia est, vt ex Timæo patet, atque Aegyptiorum, quod docet Iamblicus: verum etiam Aristotelem ita sensisse Themistius asserit. Hæc autem sententia est, duas in nobis esse vitas, quarum secunda sit à prima, eiusq; imago: sed prima in se subsistens; secunda inherens corpori: prima sit totum in se quoddam; secunda sit pars compositi. scilicet animalis huius, quod primæ subest vita. Vnde Aristoteles postquam animam appellauit formam, siue actum, subiunxit aliter esse actum intellectualem animam, aliter aliã. Cum etiam inquit Aristoteles adhuc immanifestum an anima sit actus, sicut nauta nauis: ne vnico verbo Aristotelem nos decipere fateri cogantur, actum illum etiam nauis applicatum formalem perfectionem non excludere dicent, licet inter huiusmodi actus discrepantiam illam ostendat, quæ inter separabilem reperitur, & inseparabilem, quemadmodum superius declaratum fuit.

Quas huius descensus causas in medium adduxerit
Aristoteles, declaratur. Cap. VII.

RATIONALEM animam pro-
pterea huc descendere in Phædro di-
xerat Plato, quòd obliuione, prauit-
ateque grauata, confregerit alas.
Hanc eandem sententiam libro mysticæ philosophiæ
primo cap. 5. ex Platonis sententiâ unico verbo ex-
presserat Aristoteles, inquiring propter peccatum
commisum ad luendam pœnam descendere animã.
Capite verò quarto dixerat cum Aniclide animã
quidem sursum præextitisse honorabilem: sed pecca-
tum commisso in inferiorem mundum decidisse. Pecca-
tum istud alarum esse confractionem in Phædro
senferat Plato: sed fractæ sunt alæ, quoniam obliuio-
ne grauata est, & prauitate. Hæc duo unico verbo
libro primo Theologiæ cap. secundo nobis præmon-
strauit Aristoteles, inquiring nil aliud esse descensum,
quàm desiderium ad hæc inferiora conceptum. Pri-
uata est igitur perfectissima illa cognitione, & diui-
na relicta pulchritudine, hanc tantum deperit sub-
lunarem. Peccatum istud grauissimum arbitratur
Aristoteles: nam si animam obliuione grauari dix-
erat Plato: hanc in ignorantiam delabi fatetur Ari-
stoteles: vnde maiori quoque prauitate grauari est

necessarium. Ex Platonis etiam doctrina cum Plo-
tino animam dicemus descendere, tum vt partum
emittat, tum ne naturalis ipsius frustretur poten-
tia: quæ duo Aristotelem explicasse comperio. Li-
bro enim mysticæ philosophiæ primo, cap. secundo,
cum descensum dixisset desiderium ad hæc inferio-
ra conceptum; conceptum istud desiderium factum
esse putauit: vnde illam descensus finitionem de-
clarans, inquebat. Quando autem intellectus ap-
petitu concipit aliquid, mouetur ad illud, vt mulier
grauida nititur parere. Alterum lib. Theologiæ se-
primo, cap. primo luce clarius expresserat, dicens
quòd nisi proderet vires inferiores anima, quibus
inter bonum, et malum discrimen ponere valet: sed
in se illas retineret absconsas, perinde foret, ac si ani-
ma nunquàm fuisset. Hæc tandem duo hinc huius
descensus causam exponunt, quoniam anima quæli-
bet nobilis tres habet operationes, diuinam, intelle-
ctualem, & animale. Diuina quidem est operatio
causare, influere, & ministrare: intellectualis est in-
telligere: animalis autem viuificare, dirigere, atque
mouere. Animas nobiles cum Platone nuncupat
Aristoteles mundi animam, & illas cælestium cor-
porū formas, cum nostris, quas omnes in has functio-
nes exire, necessariū est. Anima quidem vniuersa-
lis in animale progreditur operationem, cum lib.
tertio mysticæ philosophiæ, cap. quarto eam circa ma-

teriam versari dixerit Aristoteles media natura celestis, cuius rei causa lib. primo Theologiæ, cap. secundo ab intelligibili mundo opere dixerat ipsam recedere. Opere quidem à diuinis recedit, quoniam licet quantum ad substantiam ex momento sit æternitatis: est tamen ex momento temporis quantum ad actionem. In hanc eandem functionem exeunt ceteræ superiores animæ, nam motus ille celestis vtriusque principij ratione naturalis est: mouere autem animalis est potestatis. Intellectualis quoque operatio mundi animæ, ceterisq; debetur, quas lib. primo mysticæ philosophiæ substantias intellectuales secundarias nūcupat Aristoteles, illasq; ab intelligibili mundo substantia non recedere. De diuina verò dicendum est mundi animam propterea hoc diuino munere fungi, & cælestes, quod vniuersales sint causæ, in quarum excellentissimam potestatem omnia hæc inferiora sunt referenda. Cum autem rationalis animæ femina in eandem crateram perfuderit Deus, illas cælestes, & nostras lib. primo Theologiæ, cap. secundo intellectuales secundarias nominans Aristoteles: si diuino in intellectuali mundo munere fungebatur, si intellectuali prædita erat cognitione, absconsum tamen, & in potentia inerat sibi descendendi desiderium: ne tam nobilem animam vi quadam detineri cogamur fateri, ad hanc explicandam operationem eam huc descendere, necessarium erit

asserere. Superius quidem in functionem diuinam exibat, quandoquidem ex Aristotelis sententia lib. mysticæ philosophiæ si hæc descendens intellectualis natura influxum sistit in anima, superius etiam vitam degens in prima causa consistit, cuius virtute firmata, ex augustissima illius bonitate postquam diuinum recepit influxum, licet finitum, huc illum demittere non dedignatur. Intellectuali nomine digna tunc est anima, quandoquidem lib. secundo Theologiæ cap. secundo animam sine tempore formas speculari dicebat Aristoteles, cum illi sint semper euidentes tum infimæ, tum supremæ, illiq; sit præsens semper obiectum. Ex his igitur colligatur easdem cum Platonicis Aristotelem huius descensus causas assignasse.

Dubium quoddam ex dictis emanans
exponitur, funditusq; proster-
nitur. Cap. VIII.

INVESTIGABANT Platoni
ci cur animæ nostræ tantum,
& non illæ cælestes descende-
rent, cum omnium tamen v-
nam, eandemque compositio-
nem in Timæo asseruerit Pla-
to. Satis quæsito huic se fecisse sunt arbitrati si di-

cerent ex prædominio generum illorum diuerso i-
stud contingere. Eandem dubitandi causam ex ip-
sius dictis depromi posse præuidens Aristoteles, li-
bro primo Theologiæ cap. secundo solutionem nobis
præmonstrauit. Entia nanque intellectualia in
substantiam pure intellectualem partitur, & secun-
dario talem. Prima quidem nihil omnino motus
admittit, sed fixa in mundo intellectuali (dicebat
Aristot.) non diuellitur ab ipso, neque item acce-
dit aliò, cum non habeat locum, ad quem ipsa trans-
feratur. Secundariam verò quamcunque intelle-
ctualiam substantiam hanc sortiri dixit discrepan-
tiam, nam quædam ab intellectuali mundo disce-
dit opere tantum, vt cælestis anima: quædam au-
tem opere, substantiaq; sicut nostra rationalis ani-
ma. Huius discriminis causam assignat, quoniam
quædam peccatum accidens moderatur, quædam
verò minime, quæ hac de causa descendit. Pecca-
tum quidem accidens cælestis anima moderatur,
quoniam desiderium ad hæc inferiora detrudens,
quod secum fert quelibet anima, non concipitur
ab illa cælesti, ipsum vigorari non permittit, &
intendi: sed ipsum moderatur, quantum ad ope-
ra tantum secundaria ipsius vtens auxilio, vn-
de non iniuria forma dicitur absoluta. Opere
verò descendit, quoniam non ex se ipsa, sed (vt
lib. quinto Theologiæ cap. quarto dicit Aristote.)

media natura cælesti proprium producit effectum,
hæc scilicet sublunaria. Quoniam autem non ut
una, non ut intellectualis, sed ut anima desiderans
in hanc functionem progreditur: hinc à Platonicis
instar compositi corporis agere dicebatur: & ab
Aristotele opere ab intelligibili mundo discedere.
Opere quoque discedit, quoniam à bono nimium di-
stans, diuinum influxum recipit limitate, instrumē-
ti utitur opera, eiusq; sctus firmus, ac stabilis esse
nequit. Ab intellectuali tandem mundo discedit
opere, nam (ut lib. secundo mysticæ philosophiæ,
cap. secundo putauit Aristoteles) in altiori mun-
do nihil est profectò, quod non sit stabile, firmum, et
sine tempore: sed cælestis animæ functio, qua in-
feriora producit, tempore mensuratur: unde disce-
dere sic dicitur optimo iure. Cum autem nostra ra-
tionalis anima naturali quadam propensione desi-
derium illud ad hæc inferiora detrudens, concipiat &
non solum actione, sed substantia quoque progredi-
tur, atque descendit. Hanc peripateticam uerita-
tem pluries in com. super lib. de anima nobis signi-
ficauit Simplicius, in tertio præsertim particula
prima hæc aurea uerba proferens. Vnus itaque in-
tellectus est, qui id pure, atque sincere permanet
quod antea erat: quiq; rursus remittit quod per-
manens est ex appulsu, atque progressu à se ipso ad
ea, quæ extra: quiq; ex hac quoque causa imper-

fectus existit, licet perfectus factus sit. At rursum quoque à secundis illis appulsibus seiungitur, ac in se ipsum reuertitur, quando etiam illud est, quod uere est. Nam in illo appulsu quodam pacto à se ipso recedit, neque in ipso omnino manet, neque id pure est, quod uere est; nam & quo ad substantiam pertinet quadam ratione confringitur, tamen si haud idcirco omnino pereat.

De huius descensus necessitate quid Aristo. senserit, declaratur. Cap. IX.

NIMARVM descensus tria Platonici affirmabant esse principia scilicet naturam, electionem, atque necessitatem. De necessitate hanc ueritatem nobis explicabant, illa scilicet descendere animam, quæ naturam non præcedat, & electionem, sed hæc sequatur. Natura enim descendit anima, hanc, uel illam sponte, ac libere sibi deligens uitam: sed perfecto delectu ut uitam illam inferius uiuat, cogitur lege fatali. Hanc eandem sententiã diuine admodum lib. primo theologiæ cap. quinto nobis explicauit Aristoteles: quo quidem in loco cum Platone propter peccatum commissum, & ad leges Dei accipiendas animam profitebatur descendere. Primum igitur peccat anima,

diuinis deinde legibus subiaceret: ac si cum Platonicis dicat uitam hanc inferiorem liberè sibi deligere animam, qua electione peracta fatalibus Dei legibus cogatur subiacere. Cum igitur diuinis legibus post peccatum commissum subiaceat anima, illarum uirtute, ac efficacia eam deorsum detrudi non erit asserendum. Sponte uitam inferiorem eligere animam lib. theologiæ primo cap. secundo manifestauit Aristoteles, inquiring unius desiderij concepti causa illam descendere. Hoc desiderium cõnaturale dicitur ab eodem substantiæ cuiuslibet intellectu secundariæ: sed ipsum moderatur celestis anima, quoniam in ea præualet idem, & status: cui tamen desiderio nostra non imponit habenas, cum æqualiter uicissim contraria sibi uendicent principatum. Hinc tandem in naturam animæ propriam descensum reijcit Aristoteles, qui lib. theologiæ septimo, cap. quinto propterea non conqueri animam debere putauit licet ad inferiora descendat, quoniam animæ nature conuenit (licet diuinarum ascribatur numero) essentia mundi sensibilis non carere, quippe superioris sit infimum, & inferioris supremum. Verum cum à summo bono finitum influxum recipiat, instarq; mixti corporis maxime agat (non enim est nature principium, sed uniuersalis animæ soror, & collega) hinc non simul in sensibiles, & diuinas functiones progredi posse cum Platonici

atetur Aristoteles: sed diuinam uitam prius agit, humanam deinde: & quoniam est diuina, hinc illic rursum se conferre potest. Peripateticam hanc ueritatem, naturali scilicet propensione, etiam quantum ad substantiam progredi animam, tertio de Anima par. prima his uerbis significauit Simpli- cius. Caterum non secus atque animate medietati conuenit, tanquam eius, quod diuiditur, atque indiuisibile medius existit. Eodemq; modo et eius, quod in se ipso permanet, & eius, quod omnino aliquando à se ipso recedit: & eius, quod genitum, atque ingenitum: & eius, quod immortale, atque mortale omnino medius esse potest. Clarius descensum sic explicat ibi. Nam uite ille, quæ cum appulsu agunt, aliquando quidem nituntur, & rursus contrahuntur in eam, quæ in se ipsa maneat. Hæc autem aliquando quidem supremam illam per- mansionem in se ipsa existentem perfringit, at- que illam quoque ipsius permanentiæ sumitatem, quæ ex conuersione in se ipsam perficitur. Ita ut neque semper eodem modo permanendo se se ha- beat, quemadmodum Platoni uidetur: neque ita in- tus progrediatur, ut omnino à se ipsa recedat. Nul- la igitur accedente repugnantia natura, electione descendit anima, & necessitate.

Quæ contra determinata in medium adduci pos-
sint absurda, recensentur. Cap. X.

NE in absurda maxima laberentur Plato, & Aristoteles, propterea Deum culpa uacare dixerunt, quod lex illa fatalis electionem non præcedat, & naturam, sed il- la sequatur omnino. Verum dum extrinseca in- commoda euitare student, in alia incidunt gra- uiora ex eorum doctrina manantia. Anima nan- que rationalis nostra unius summi boni largitate, infinitaq; ipsius potestate per intellectum me- dium edita fuit in lucem, sensibilis, & intellectu- alis nature particeps adeo, ut non posset non descen- dere, non uniuersi sensui, & dissolubili corpori non se insinuare. Hinc igitur inferre licebit Deum im- mortale mortali, dissolubiliq; alligantem inui- sum esse, impotentem, improvidentem, animaq; rationali inimicum. Horum autem quatuor primū Deo non est ascribendum, cum lib. de fortuna, & il- lo de mundo Deus æquus iudex nuncupetur ab Aristotele. Nec etiam se undum, cum in eorum descendere debeamus sententiam, qui Deum etiā in uigore infinitum appellant. Quam quidem ue- ritatem si multum cogitatiuæ tribuentes in contē-

plando ex octauo de auditu physico sibi depromere nequeunt : in alia quadam Aristotelis clariora loca coniungunt oculos . Ex diuinorum enim 12. context. 51. & lib. quinto tex. 21. deducitur : quod etiã septimo Politi. lib. mystica philosophiã secundo, cap. 4. lib. 10. cap. 13. & lib. 14. cap. 4. fatetur aperitissime . Tertium quoque non asseremus, cum diuinam providentiam lib. de mundo, & in Economica liberè profiteatur Aristoteles. lib. de Cœlo tex. 32. In theologia lib. 10. cap. 13. Idem colligitur ex lib. de auditu physico. 2. context. 75. & 12. diuinorum 37. & 52. context. secundo de Generatione 59. Si tandem his, quæ octauo Ethic. dicit Aristoteles fidè adhibeamus, Deum scilicet amore mentem sibi cognatissimam prosequi maximo : quartum ab ipso remouebimus statim . Hæc tamen absurda ex hac animæ rationalis coniunctione cum dissolubili corpore cõspicimus emanare . Nulla enim ratione alia coniugium istud execrabatur Plato, q̄ quoddam præ illa prima uitã inferius ageret calamitatibus, & in fortunij pluribus circumdatam . Quare si corpus ab Orpheo carcer animæ dicebatur, antrum ab Empedocle, & à Zoroaste sepulchrum; à Platone quoque septimo de Rep. specus nuncupatur, & ligamentum, Diuine igitur & Aristoteles lib. mysticæ philosophiæ primo, cap. quinto adherens Anticlididi corpus animæ carcerem appellauit ; Et lib. diuinorum

primo, cap. primo naturam humanam dixit multipliciter seruam, quippe corpus ex Galeni sententia lib. artis parue secundo, perpetuæ passionis dogma patiatur ; & ipsum uarijs fortunæ malis lib. Eth. primo, cap. 13. subditum dixerit Aristoteles. Animus quoque proprijs afficitur morbis : innumeris enim obruitur uitij, ut ex lib. Topicorum secundo ; & lib. Eth. tertio cap. quinto deducitur . In erroribus detruditur plurimos ex Themistio in probemio physiorum : & lib. de Anima tertio, cap. nono. Iniustus est igitur Deus, quippe qui dissolubili corpori coniunxerit animam, cuius culpa tot, tantaq; incommoda patitur acerbissima . Quantum autem diuinæ potentiæ detrabat ista coniunctio, hinc facile patet ; nam si natura, quæ à diuina dirigitur intelligentia de possibilibus facit quod est melius, cum sit longe melius purum ab impuro seungi, incorruptibile corpus immortalis animæ debuisset substerne re, cuius oppositum unius impotentia culpa contigisse, necessarium est ut fateamur . Improuidens Deus uidetur, quippe qui corpus ineptum, & inutile nobili accommodauerit animæ, habitus in corpore acquisitos minime conseruanti. Libro enim primo de Anima tex. 66. & lib. tertio tex. 20. non reminisci dixerat Aristoteles, cuius est rei causa, quoniam (ut lib. mysticæ philosophiæ secundo cap. primo inquit Aristoteles) si res aliter se haberet,

binc nunquam illuc se ad diuina conferret. Humana tandem natura Deum quis suspicari posset inimicum, qui eam corpori, tanquam pœnarum loco alligauerit. Incommodum autem istud non subter fugimus, si naturam malum aliquod permittere dixerimus, ut extrahat inde præstantius bonum.

Quandoquidem immortalis si sit anima, eandem etiam perpetuam corpori præstitisse oportet, non quidem ociosam, sed cuncta intelligentem: binc igitur corporis coniunctionem intellectus uelamentum poterimus affirmare, tanquam passionem, morbum, & somnum, tantum abest ut ex ipsa possit aliquid boni desumi. Somnum, quidem lib. Eth. primo, cap. 18. uitæ medietatem occupare dixit Aristoteles. Adolescentiam partem uitæ tertiam ab humanis affectibus, uelut à feris ex septimo phy. tex. 20. ferre semper laceffiri depromimus. Senectus tandem,

uelut naturalis morbus nos aggreditur, & ingreditur. Quapropter à iam ad ductis calumnijs Deum liberari non posse, rationibus istis quis facile posset suspicari.

Hæc

Hæc, quæ Peripateticam disciplinam uidentur opprimere, funditus prosternuntur. Cap. X I.

PERIPATETICORVM princeps Aristoteles hæc præuidens iacula, de descensu orationem instituens ea commiscet, quorum beneficio calumniam omnem à se propulset quam longissime. Secundo cæli. 17. contex. & 12. diuinorum. 37. duplicem arbitrabatur esse finem, primarium. s. & secundarium, ibiq; horum inferiorum superiora, tanquam ex secundo scopo noluit curam habere. Hinc peripatetice sentiunt illi, qui cælestes animas perpetuo quodam nexu, & illo quidem formali (quod lib. de intrinsicis corporum cælestium principijs fusiùs declarauit) orbibus illis supernis nulla quidem ratione alia dicunt coniungi, quam ut diuinæ uoluntati obtemperantes, continuis lationibus inferiorem hunc mundum hac in rerum uicissitudine perpetuò seruent: quæ tamen intelligentiæ (ut ex abstractissima ipsarum functione deprehendimus) à corporibus illis cælestibus sint separabiles. Nostras igitur animas racionales propterea necessitate illa naturæ descendere uoluit Deus, ut & ipsæ cælestium numero ascriptæ se di-

F

nine voluntati subiectas cognoscerent, & particu-
 lari quadam præfectura mundo huic utilitatis ali-
 quid afferrent, & perfectionis. Sub diuina quidem
 voluntate se constitutas cognoscunt, quoniam (vt
 lib. mysticæ philosophiæ septimo, cap. primo dixerat
 Aristoteles) posteaquàm huc deuenit intellectualis
 ille homo, circumspicit admirabundus insignia eui-
 dentia, inspectatq; etiam inferiora, & insuper ve-
 neratur eius auctorem, agnoscens quòd eius opus
 est supreme absolutum, et pulchrum, quodq; ipsum
 est summe bonum, cuius virtus est interminata.
 Inferiorem quidem mundum pulchrum esse cogno-
 scit, quoniam ipsum mirabili, diuinoq; dispositum
 ordine videt: vnde se nexum, & vinculum ani-
 maduertit, quo mundus inferior corporis, & ani-
 mæ rationalis causa coniungitur superiori. Absolu-
 tum autem huius descensus munere hunc mundum
 esse deprehendit, quoniam (vt lib. Theologiæ primo,
 cap. quinto cum Platonis fatetur Aristot.) ipsius
 tantum causa & splendidissimo intelligibili Sole hic
 mundus sit insignitus, & hic tot reperiantur anima-
 lium genera, quorum est ipse caput, & princeps,
 quot in superiori animaduertimus reperiri. Illud ac-
 cedit etiam huic instituto accommodatum satis, &
 aptum, quòd si diuina prouidentia res naturales
 ex earum defectu quadam ad vtrumlibet contin-
 gentia vagari permittit, quæ contingentiam refe-

rat tandem in necessarium, & malum in bonum:
 eandem etiam, & multo quidem magis (vt in sum-
 ma de fato dicebat Marsilius) permittet in volun-
 tarijs, vbi contingentia oritur ex perfectione: nam
 cum non ex impressa forma, sicut naturalia, sed ex
 concepta notione moueantur, & agant, hinc contin-
 gentia voluntarijs magis est propria. In bonum au-
 tem hoc malum Deus transmutat, cum ex descen-
 su abstrahendo species ab obiectis sensibilia intelli-
 gat rationalis anima, & bonum, malum ue iam
 experta, ex merito secundum institutionem diuinã
 beatitudinem assequatur. Quam quidem veritatẽ
 tunc uoluntariam esse nullus unquam affirmabit,
 cum, quæ lib. mysticæ philosophiæ septimo, cap. pri-
 mo, est sexto dixit Aristoteles; considerauerit. Ibi
 enim propterea descensum non damnandum existi-
 mavit, quòd superioris mundi præstantiam, & hu-
 ius inferioris ignobilitatem per experimentum didi-
 cerit, & cognitionem. Illud tamen notatu dignissi-
 mum pluries lib. Theologiæ nobis proponit Aristo-
 teles, ex descensu. s. non propterea per cognitionem,
 & experimentum vtrunque mundum animam di-
 dicisse, quòd descendens priorum memoriam ba-
 beat, uel ascendens inferiora memoria teneat: quan-
 doquidem si res ita se haberet (si tamen nihil est
 aliud memoria, quàm cum rebus illis similitudo)
 uel nunquam ascenderet anima, uel huc nunquam

deuenisset. Hoc tandem animaduersione dignum à peritissimis quibusque censetur, per se quidem possibilem intellectum non pati, sed patibilem, qui constituit animal: quod superius etiam satis superq; expositum fuit, & nunc exemplo satis accommodato manifestatur: quandoquidem in solis eclipsi nos profecto priuamur lumine, sol tamen nihil patitur. Hinc cum Iamblico, Platonisq; omnibus lib. theologie septimo, cap. quinto concludebat Aristoteles huc quidem descendere animam sensibilibus rerum principium: sed in inferiorem quoque mundum retinere influxum, uires proprias insudentem, eum innumeris dotibus insignire, sæpeq; sordes, & uitia, ne commisceantur, auferre. Quinetiam tantum abest ut infortunijs, & corporeis calamitatibus obruatur rationalis anima, ut ipsius beneficio corpus ipsis subiectum ex tot incommodis sæpissime possit liberare. Ex his igitur iniustum non esse Deum luce clarius constat: quandoquidem ipsa non patitur anima, licet per accidens. Et si quandoque labitur in errores, huius quidem imperfectiois signum hæc est unio, sed non causa, impotens etiam non est Deus opt. max. nuncupandus: nam ex Auerroe octauo physi. com. quarto, que fieri nequeunt non respicit impotentia. Fieri autem nequit, ut rationalis anima, quæ respicit facillime, perpetuis quibusdam uinculis incorruptibili corpori remaneat alligata.

Prouidentia quoque à summo bono non est reijcienda, nam in descensu suam & ipsa communicat operationem, atque perfectionem, singularium cognitionem nanciscitur, ex mali peritia bono tenacius hæret, inferioriq; mundo utilitatem affert non leuem. Unde non nisi mente captus, et delirans Deum gloriosum hostem rationalis anima nuncupabit.

STEPHANI CONVENTII
BONONIENSIS

DE ASCENSU MENTIS IN DEVM

Liber Tertius.

In quo de statu hominis ante assensum
Platonica explicatur sententia.

Quo nam modo Platonici describant Ascensum,
explicatur. Cap. Primum.

MENTIS Ascensum ex
descensus cognitione faci-
le admodum erit descri-
bere: quandoquidem si
lib. de animarum descen-
su cap. primo ipsum nihil
aliud dixerat esse Ploti-
nus, quam insinuationem
corpori: & à corpore, eiusque vinculis solu-
tionem ascensum esse platonice possumus affirma-
re: quod lib. de Rep. septimo per hominem in an-
tro vinculis pluribus deuinctum satis aperte Plato
significauit. Illud tamen animaduersione dignum
dixerunt platonici, duplici quidem modo mentem

à corpore posse disungi, tum scilicet in recessu, vitā
secundam attrahendo: tum ab illis tantum se sepa-
rando, quæ vitam etiam primam corpori affigere
possunt. Primus quidem discessu à corpore simpli-
citer menti non conuenit, cum non omnis corpus,
quod hic particulariter gubernarit, relinquens, ad
diuina se conferat: quare cum Plotino lib. quarto
En. sextæ ascensum esse dicemus transitum in diui-
nam naturam. Ascensum ad pristinum statum re-
gressum esse lib. de occasionibus descriperat Por-
phyrius: & ne omnimodam seiunctionem à corpo-
re per hæc verba intelligeremus, de solutione ani-
mæ verba faciens, inquebat. Philosophus quidem
animam à corpore per violentiam non extrudet: nã
si vim intulerit, nihilominus permanebit ibidem.
Cauebit tamen ne sensus, eiusque voluptas si inuale-
scat, animam profundius in corpus immergat. Ean-
dem sententiam lib. de anima, & Demone hunc in
modum aperuit Proclus. Animæ descendenti adna-
tæ sunt ex mundo multiformes vitæ, vestesque va-
riæ, trabentes quidem ipsam in compositionem ca-
ducam, obstantes autem contemplationi separato-
rum. Oportet igitur animam hinc ad naturã illam
pernigilem ducendã, amputare secundas, tertiasque
vires descendenti subortas, cohibere impetus extra-
ferentes. Reminisci rursus separatorum, essentiaque
diuinæ, vnde est facta descensio, & ad quam omnẽ

vitam contēdere debet. Hanc eandem veritatē lib.
 de misterijs diuinē admodū Iamblicus nobis expres-
 sit in quib. Contēplabilis ipse in se homo erat quon-
 dam Deorum contemplationi coniunctus: deinde ue-
 rō alteram ingressus est animam circa humanam
 formæ speciem contemperatam, atque propterea in
 ipso necessitatis, fatiq; vinculo est alligatus. Consi-
 rare itaq; decet qua præcipue ratione ab eiusmodi
 vinculis dissolui possit: est autem solutio nulla præ-
 ter ipsam Deorum cognitionem. Qui tandem Pla-
 tonis mysterium lib. de Rep. septimo in homine illo si-
 guratum examine diligenti perpendere voluerit,
 ascensum nil aliud profitebitur esse, quàm sursum
 ad splendidissimum Solem capitis conuersionem.
 Dum enim tot vinculis in antro vitam agit obstri-
 ctus, Solem non intuetur. Statuē tantum lignæ, uel
 lapideæ sibi ponuntur ob oculos, sed cum ab impedi-
 mentis liberatus caput ad os antri conuertere po-
 test, sursum attollit oculos, & maxima sui cum læ-
 titia Solem inspicit lucidissimum. Ex his igitur duo
 scitu quidem dignissima licet nobis depromere, quo-
 rum est vnum non omni ex parte ascensum ad ter-
 tium animæ statum pertinentem opponi descensui:
 sed hac in re tantum, quod per ascensum pristinam
 recipiat anima de diuinis cognitionem, & fœlicita-
 tem degustet, quibus priuata fuerat in descensu.
 Alterum est memoriæ penetralibus affigendū, hu-

ius scilicet ascensus duo extrema esse, & terminis
 duobus claudi, à quorum vno mediorem quorundā
 beneficio ad alterum se conferat anima.

An ascendendi animæ facultas concedatur, paucis-
 simis explicatur. Cap. I I.

ANTVM autē abest, vt ascen-
 dere nos ignoremus posse, vt à na-
 tura insitum sit istud ascendendi de-
 siderium. Plotinus enim lib. de con-
 templatione, ac uno, cap. quinto: et
 clarius Marsilius in argumento, cap. secundo finem
 intellectualis naturæ statuunt in summiboni cog-
 nitione, ac si propria hæc sit, & præcipua consideran-
 di ratio. Libro etiam de triplici ascensu ad mundum
 intelligibilem cap. primo Plotinus accepit pro com-
 perto nos ad ipsum bonum, summumq; principium
 tandem peruenturos. Libro tandem de bono, vel uno
 cap. octauo inquebat Plotinus Deum esse centrum
 vniuersi, circa quod & anima nostra semper reuol-
 uitur, cuius sunt tres orbes. scilicet intellectus, ratio, &
 imaginatio. Intellectus quidem circa centrum vni-
 uersi semper reuoluitur: non animaduertit autem,
 cum & rationis, & imaginationis culpa per obli-
 quum declinet. Semper quidem reuoluitur, sed non
 semper animaduertit, idest non conuertitur: quem-

admodum circa regē canunt multi, diuertitur quis a duce, atque dissonat, & tamen sequitur ducem: sed cum ad ipsum conuertitur, optime canit. Et quoniam naturale est orbem circa centrum volui, præter naturam autem per obliquum declinare: hinc ascensus in Deum à natura nobis conspicimus institutum. Et si Porphyrio fides adhibeatur, qui lib. de occasionibus vniuersales causas voluit effectus ad se conuertere: cum Deus sit animæ nostræ creator, & indulgentissimus pater: hanc ad se rapere, hanc naturaliter ipsum petere dixerim. Summi nanque boni splendorem in omnibus fulgere Marsilius dixerat lib. quarto Theologiæ cap. primo: & ubi effulget clarius, ibi præcipue allicit intuentem: at cum in anima nostra maxime diuinus ille fulgor effulgeat, naturali etiam quodam desiderio illum intuetur, alioquin imperitus esset Deus sagittarius, & infortunatus. Imperitus quidem, quoniam desideria nostra, uelut sagittas ad se dirigeret, nec penulas addidisset, quarum munere scopum tandem attingeremus optatū. Infortunatus autem, cum ipsius conatus, quo nos ad se rapit, nunquam finem consequeretur.

Quæ nam sit animæ diuisio secundum Platonicos in membra septem. Cap. III.

NE imperitum sagittarium sapientissimum Deum fateri cogeretur Platonicus, animæ nostræ penulas quasdam accommodasse dicunt, quarum beneficio iter istud ascendendi licet arduum, possit arripere. Verum cum ex diuidua natura constet anima, & indiuidua, descensus, & ascensus penulas ipsi Deum concessisse credendum est. In Timæo igitur partitus est inuentam animæ naturam in membra septem: sed quæ sint, qualiaue membra ista, non eodem modo ab omnibus determinatur Platonicis. Quidam enim Procli adherentes sententiæ in substantialia animæ partes istam dicunt esse diuisionem, hæc quidem una moti ratione, quoniam substantia præcedit accidens, & secundum naturam quo ad substantialia unumquodque prius contemplanur. Animam quidem per substantialia considerauit Plato, cum ipsius compositionem ex generibus quinque, & elementis duobus ostendit constare. Nunc autem inter hæc membra qualis reperiatur proportio, qualisue consonantia, nobis ostendit. Verum si Platonis verba diligenter inspexerimus, hæc à primis diuisa esse deprehendemus: & cum præter

genera quinque nihil sit substantiale, cuius causa possit anima in determinata specie collocari: hinc ratio apparet nulla, qua in partes alias substantiales ipsam Plato diuidat, quas nec etiam explicat. Veritati verò consonat secundum naturæ ordinem substantialem rei cognitionem illam accidentalem præcedere, quod & obseruat Plato: hinc tamen non colligitur de substantialium partium consonantia tunc sermonem haberi. Quinetiam si in istorum sententiam descenderit quissiam, in hunc errorem delabi est necessarium, vnum scilicet et idem se ipsum, tanquam eius partem includere: quandoquidem inquit Plato animam in membra diuidi, quorum vni- quodque ex eodem, altero constat, & substantia. Quapropter ad vires ipsas confugiendum erit, vt reliqui omnis Platonis interpretes putant, quas dicunt esse septem.

Quæ sint animæ membra septem, Platonicè manifestatur. Cap. IIII.

INTER Platonicos quanuis de membrorum numero nullum ver- setur dissidium, quæ tamen sint il- la diuerso à diuersis exponitur mo- do. Quidam enim has arbitrati sunt esse animæ facultates, s. vnitatem, intelligentiam,

voluntatem, rationem, imaginationem, connecten- di, generandiq; vires. Quas quidem facultates se- ptem superius enumeratis generibus correspondere voluerunt scilicet vnitatem essentia, voluntatem infinitudini, intelligentiam termino, rationem alteri, vim generandi motui, statui tandem nectendi fa- cultatem. Verum in his dictis multa licet peccata deprehendere. Vnitas enim nõ est vis animæ, si vim illam dicamus, quæ proximum est operandi princi- pium. Et si vnitatem inter facultates numerare vo- luerimus, non apparet ratio, cur & essentiam ab ea rum numero secludamus. Quærendum etiam est ab istis, quare voluntatem vim animæ ponant, de ira scibili, & concupiscibili appetitu ne verbum quidẽ facientes. Sensus omiserunt, qui animæ propterea sunt cognatiores, quoniam vegetabilibus immate- rialiores. Sed si quis hanc dicat esse Platonis men- tem, eas scilicet animæ vires enumerare, quæ sphæ- rarum motricibus conueniunt, unde sensus sunt ex- cludendi: quo nam modo ab hac isti se calumnia tue- ri poterunt, sphærarum animas cum cæteris esse mo- trices, quæ tamen facultas est prætermissa silentio. Nectendi quoque ratio non est facultas, cum per il- lam neque agat, neque patiatur anima, sed ad vni- tatem pertineat animæ, quam facultatem non esse constat. Quapropter istas animæ facultates septem enumerare poterimus secundum Platonicos intelli-

gentiam, rationem, voluntatem, imaginationem, appetitum, mouendi, generandiq; virtutes, quatenus hæc animæ corporibus tribuunt.

Quæ sint penulæ abscensui conferentes, enumeratur. Cap. V.

RATIONALEM animam ex alarum confractione ad interiorum mundum delabi in Phedro dixerat Plato. Alæ quidem frangebatur, quoniam obliuione, prauitateque grauata, sursum amplius eleuata permanere non poterat. Cum autem ad prius intellecta referatur obliuio, & prauitas sit à vero bono ad apparens cõuersio; hinc diuinorum indagationem, bonisque desiderium ascensus alas affirmarunt platonici; quarum hæc quidem ad voluntatem, illa verò pertinet ad intellectum. Intelligentia igitur, & voluntas alæ sunt ascensui conferentes: quinetiam earum tantum beneficio mundum illum conscendimus intelligibilem. Quæ autem ex alis dictis duabus nos altius ferat, arctiusque Deo coniungat, quæ ue perfectiori ratione pristina beatitate donemur, non est quidem facile iudicare. Verum si platonice disciplinam, & veritatem ipsam animo æquo perpendimus ascendendi facultatem voluntatis po-

tius munere, quàm intellectus nobis deprehendemus confluere. Anima nanque parentem immediatum, ac effectorem licet mentem primam fuisse platonici dixerint; primum tamen ipsius, aliorumque principium summum esse bonum, in libro de primo enuntiato summi boni diffuse admodum declarari. Quoniam autem apud platonicos principium, & finis operam sibi mutuam tradunt, hinc ap summum bonum, tanquàm ad finem, & scopum, in quo nostra consistit felicitas, anima se assequendum accingit: & quia bonum est voluntatis obiectum, Deum igitur, in quo simpliciter, & vltimate beatitudinem nostrã Theologi collocant, licet intelligamus vt vnum, actu tamen voluntatis vt bonum, & finem nostrum assequemur. Hanc eandem veritatem ille deprehendet facillime, qui assimilationis, & vnionis actum cognoscere poterit. Nullus quidem ambigit vnionem, vel transformationem in rem aliquã nobis nexum fortiozem aperire, quàm significet assimilatio. Sed actus intelligendi assimilatur, quoniam non res ipse, sed earum species sunt in anima: actus autem amoris est rei vnire, in illamq; transformare. Vnde diuine admodum libro de diuinis nominibus capit. quarto ex Hierothei sententia inquebat Dionysius amorem omnem siue diuinum, siue angelicum, siue intellectualem, siue animale, siue naturalem uni-

tuam esse uirtutem. Hic .n. propterea dicitur transformare, quod sui ipsorum esse non permittat amatores, sed eorum, quæ ipsi amant. Amorem igitur, boniq; desiderium non solum cæteris furoribus præstantius esse Plato affirmat in conuiuio; sed in Phædro quoque ipsum ideo dixit alatum, quoniam (ut in contex. super Phædrum cap. 2. 9. exponit Marsilius) uel solum, uel maxime omnium nos eleuat ad sublimia. Quæ quidem eleuatio cū ammis inde profectis necessaria sit ad salutem; hinc ibi amorem Plato necessitatem appellat natura uolatilem. Et licet res ita se habeat, cum tamen ad speculationis mensuram illa sequatur huius amoris, desiderijq; magnitudo: hinc de hac ala oratio habebitur in sequentibus.

De Intellectus humani obiectio platonica
explicatur sententia. Cap. VI.

B HUIUS autem intellectus progressi obiecto exordians, ea nobis occurrunt perpendenda, quæ de anima descensu dixerunt platonici, eam scilicet à mente ad rationem cadere. Vnde sicut quantum ab substantiâ est imperfecta, cum ex uniuersali iam facta sit particularis: quinetiam (vt lib. de Anima, & Demone Proclus inquebat) anima corpori præsidens, pestilentem

lentem incolat regionem, egrotet, & langucat, quod etiam sæpe Tyrius confirmauit: hinc aliud sibi assignant obiectum, huic accommodatum statuit: hoc autem est non essentia, sed imago rei, quemadmodum eodem lib. Proclus affirmauit. In patria enim rerum perspiciebat essentias, non extra uagabatur per argumentando, impartibili tandem speculatione potiebatur. Sed cum iam lapsa est in corpus, priuatur sapientia, in obliuionem cadit, & errorem, aliam de rebus cognitionem aggreditur, partibilem scilicet quare aliud habet obiectum, quod est imago rei. Hinc dicebat Proclus animam quæ attentius in patria uiderat, hic eorum imaginis contemplari, argumentando extra uagari, quod sensuum beneficio assequitur anima. Hoc idem sermone primo declarauerat Tyrius inquiring, intellectum non purgatum à sensibus adeo distractum esse, ut nihil esse dicat, nisi quod audiri, uideri, gustari, olfieri, tangiq; possit. A sensibus igitur hæc ortum habet cognitio: unde lib. de substantijs cognoscentibus cap. sexto dicebat Plotinus animam in corpus lapsam uti persuasionem in animo, ut in imagine exemplar contempletur. Verum duo sub imagine continentur, quorum unum directe respicit illam, ut quod cunque sensibile: aliud indirecte, sicut est ista, & abstractum. Si enim anima iam à se ipsa progressa, & plebis assueta moribus, esse nihil affirmat, nisi

quod est sensibile: obiectum igitur proprium est sensibile, in quod inspiciendum, immediate fertur qui noster est intellectus. Se ipsam quoque cognoscit, atque diuina: sed sui duplicem habet cognitionem. Prima enim est, cum se alterius esse cognouit, altera cum quod sit ipsa, comprehendit, qualis, & qua sit. Ad quam quidem sui cognitionem duplicem duplici quoque medio peruenit, probabili scilicet & necessario: duplici etiam se nominans nomine: nam mens dicitur, atque ratio. Ratio quidem cum ab imaginatione rerum suscipit formas: mens uero, cum insitit à superioribus formis uiuit. Quando est ratio, obliqua est: cum mente uiuit, decipi nequit. Quando ratione discurret, se ipsam quod sit alterius prospicit, quod per intellectum perficiatur, & tandem quod se ipsam intellectualem animaduertat esse uirtutem. Hæc sui est imago, hæc imperfecta sui cognitio, probabili quadam ratione, ac à posteriori decerpta: nam (ut lib. de anima, & Demone Proclus inquebat) ab altioribus ad uires, ab his ad essentiam tandem conscendit anima cognoscendam. Verum cum imaginationem transfert in intellectum, mens ipsa est, quæ collatis sibi diuinitus formis, quæ, qualis uel sit, intuetur: & (ut ibidem dicebat Proclus) ab essentia uires, & ab his indicat actiones. Hoc maximus ille Tyrius sermone primo, & alibi nobis confirmauit: & lib. de substantijs co-

gnoscetibus cap. sexto his uerbis ostendit Plotinus. At qui quam diu in superna extitimus regione, in ipsa mentis natura sufficienter inde nos habebamus, & in unum omnia colligentes, contemplabamur. Intellectus enim erat, qui tunc intelligebat, anima tunc quietem agebat, actioni, officioque mentis rite concedens. Postquam uero huc deuenimus, uicissim animo persuasionem inducere exoptamus, tanquam exemplar in imagine contemplari uolentes. Et paucis interpositis inquit. Transferat ergo imaginem in uerum intellectum, qui sanè idem est atque illa, quæ uerè intelliguntur, uerèque sunt, & prima.

An ad Diuina hic intellectus progressus se transferat cognoscenda, declaratur. Ca. V I I.

MAXIMAM quidem iacturam in descensu patitur anima; quam tamen tantam esse non est dicendum, ut diuina obfacere nequeat. Unde cum ex indiuidua quoque natura constet, sicut & ex diuidua: quæ etiam si (ut lib. de anima, & Demone Proclus inquebat) præter naturam degit in corpore: quod sensibus subiacet, proprium animæ non erit obiectum. Verum quam de diuino isto obiecto ipsa cognitionem habeat, ex dictis facile desumi poterit. Si enim se ipsam

ignorat, & non quòd ipsa sit, sed alterius percipit esse: diuina quoque non intuetur, sed à posteriori progredietur. Modum autem hunc procedendi partibilem, & ex sensatis sermone primo dixerat esse Tyrius. Res namq; in inanimatas partiri debemus, & animatas: has autem in uegetabilem, atque sensibilem, partim quidem rationalem, & partim irrationalem. Verum cum rationalis inferiores ceterat colligat facultates, & contineat, & hanc supra pars intellectus, mens a philosophis nuncupata, nec ulterius progredi licet: reliquum est igitur (ibi dem Tyrius inquebat) ut quodam modo in arcem unã cum ratione ascendentes, in ipsa mentis præstantia Deum statuamus. Mentem uero adhuc arbitratur Tyrius esse duplicem: una quidem intelligendi uim habet à natura, actu tamen non intelligens; altera uero non tantum uim habet intelligendi intrinsecam, sed semper etiam, atque simul intelligit omnia: ac si prior in loquendi, secunda uero in uidendi facultate consistat uel (ut commodius res ista dilucidetur) diuina mens sit instar solis, quæ uno intuitu simul quodcumque perspiciat. humana uero pro uiato: um more non nisi longissima mora, temporibusq; diuersis uniuersi partes cognitione percurrat. Ad hanc autem mentem, ab Attico uniuersi parentem, atque opificem nuncupatam, licet perueniamus: ipsius tamen nomẽ cum eodem At-

tico enunciare non possumus: nec colorem proferre, quem non uidimus: nec tandem ostendere magnitudinem, quam nũquam attingimus. Hæc enim cum ad corporis naturam pertineant, & sint sensibilia, quæ quàm longissime mens illa diuina superat: hinc huius assensus rationem sensibus complicatam nobis ducem constituentes, ad exactissimam illius speculationem minime conscendemus.

De intelligendi difficultate. Cap. VIII.

VAE autem, quantaq; sit intelligendi difficultas, ex dictis facile constat. Si enim (ut lib. de anima, & Demone placuit Proclo) Circis pocula bibit, si iam pestilentem incolit regionem: non potest non languere, non potest ensuum culpa à spectaculis proprijs non prohiberi. Hoc sermone primo luce clarius nobis expressit Tyrius, inquiens quòd tunc sigillatim cognoscit anima & cum tempore, à sensibus auxilium petens, quorum ita indiget ope, ut sermone 28. dixerit Tyrius ipsorum culpa animum in lucem partum edere non posse: nam accidit quandoque præ dolore mulierem è uita decedere. Sed quid plura? animus non purgatus à sensibus distrabitur, in corporis immergitur, atque adeo labitur intra, ut cum circa sensibilia tã

tum uersetur, à Circe quidam in lupum conuersus est secundum uitam, alius in suem, reliqui in aliam quandam bruti speciem sunt cōuersi. Huius autem rei sermone primo cum Cabalistic causa assignatur à Tyrio, quoniam cupiditatum multitudo rerum speculationem impedit, illam præsertim Dei.

De quodam intrinseco intelligendi principio
Platonice habetur oratio. Cap. IX.

DESCENDEBAT anima ex Platoniorum sententia obliuione grauata, & profundissimo somno immersa, à quo duplicis principij munere ipsam excitari dixerunt Platonici. Primum quidem anima intrinsecum ipsi crediderunt, notionum scilicet omnium seminarium: alterum autem nihil est aliud profectò, quam intellectus diuinus, summi boni filius, totiusq; uniuersi lumen illud splendidissimum. Primum astruebat Proclus, cum lib. de anima, & Demone causam assignabat, quare penitus ignari quidam querendo ulterius non progrediuntur: quæ quidem est, quoniam isti duplici laborant ignorantia: una est, quia in se habent insitas rerum omnium notiones, quas arbitrantur sufficere: altera propter obliuionem ignorantia. Et in eodem lib. inquirebat

totum Platonis consilium esse, nos in ipsam nostri cognitionem reuocare, atque demonstrare essentiam nostram in speciebus, rationibusq; consistere, scientias & se producere, & in se ipsa species omnes diuinas, & naturales agnoscere. Nec unquam à sensibilibus cognitionem de sumi concederet Proclus: nam uarietas unum obumbrat, alteritas obscurat identitatem, similitudo obfuscatur similitudinem: quæ doquidem circa materiam species sunt confusæ, & meliora deterioribus sunt commixta. Plotinus etiã lib. de substantijs cognoscentibus cap. octauo uoluit intellectum proprio lumine omnia intelligere, sicut & oculus proprio lumine lumen aliud aspicit. Et lib. de contemplatione cap. quinto easdem ponit in anima rerum omnium notiones, quibus ipsa procedit in actum. Sed quoniam species istas anima possidet imperfectè, idcirco querendo progreditur: & quia magis possidet quam natura, quietius possidet, & adipiscitur, quoniam sine motu, & transmutatione, inter intellectuales autem substantias quæ magis possidet, tanto magis quiete possidet, tantoq; magis est contemplatiua, quousque ad gloriosum Deum perueniamus. Sed quid plura? Plato in Phe done animam immortalem esse nanciscitur ex reminiscencia. Vnde maximus ille Tyrius sermone 28. quæ de anima dixerunt Platonici, colligens, hominum uitam arbitratus est esse somnium. Ani-

mus enim in corporis demergitur, qui præ nimia satietate, atque crapula uix rerum somniare potest essentias: ac si cum Pythagora uelit animū, antequam corporis ingrederetur, uitā habuisse, reruq; omnium scientia plurimum uoluisse.

Quo nam modo concreatae notiones deseruiant intellectui, explicatur. Cap. X.

SED quo nam modo illius seminarij beneficio ad scientiam nos ipsos reducamus, duplici similitudine Tyrius manifestat. Sit enim aliquis, qui uidendi potentiam habeat, qui- que uisione priuetur, quoniam nebula instrumentum uidendi impediatur: accedit medicus nebulam remouens: hic profectò uidendi uim non tribuit, sed impedimentum reiecit. Pari ratione integra iam existens anima, in corpus labitur, Circis pocula recipit, in errorem cadet, & obliuionem: ars tandem rationis accedit, quæ scientiam non tribuit, sed remouet impedimentum. Concludit igitur nil aliud inuentionem esse, quàm opinionum uerarum excitationem. Sicut enim exercitu somno grauato, & dux tantum uigilans singulorum ingreditur tabernacula, & excitat omnes: pari ratione ex descensu animi cogitationes opprimuntur grauissimo somno, so-

la ratio uigilat, & in ordinem ducit. Opprimuntur quidem cogitationes obliuionis culpa: at est excitatio ipsa reminiscencia, quæ sit, quotiescunque animus alterum uenatur ex altero, præsentibusq; rebus admonitus, manu quodam modo ad futurarum considerationem perducitur. Rem istam altissimam hac etiam similitudine clariori patefacit Tyrius. Prægnantem enim dicit animam, ubi multa concurrunt: semen, cum unumquodque generetur à sibi simili in specie. Doloribus angitur mulier prægnans, & obstetricis indiget opera, quæ dolores minuatur, & partum in lucem educat. Sit igitur animus prægnans, mens animi conceptio, dolores sensus, obstetrix ratio, semen tandem uerarum rerum notio. Sed si fetus in lucem perfectus prodire nequit, hoc quidem uel obstetricis accedit imperitia, uel dolorū uehementia, uel seminis ignauia. Concludit tandem
 ximus iste Platonius nihil aliud esse hominum ignorantiam, quàm huius seminis cessationem.

De huius principij necessitate Platonica re-
censetur sententia. Cap. XI.

PRVIMAE quidem sunt ra-
tiones, & illae quidem non leues,
quibus menti species esse congeni-
tas contra Epicurum Platonici
aſtruant. Maximus enim Tyrius
ſermone. 28. hac utebatur ratione, nam ſi quae na-
tura ſiunt, non ſolum oriuntur ex ſemine, ſed ſemi-
nis etiam ſecum deſerunt ſimilitudinem, ut homi-
nis homo, & olea olea: animus quoque ſi ueritatē
intelligit, rerum uerarum ſeminibus ut ſit imbutus
neceſſarium eſt, qua ſint, ſemper ſint, & quidem
immortalitate donentur. Quare nullo nomine alio
ſcientia eſt appellanda, niſi floris, ex animi ſemine
ſectus cuiusdam maturi. Lib. autem Theologiae. ij.
cap. tertio ſpeculationem iſtam longa quidem ora-
tione doctiſſimus ille Marſilius proſequitur. Si enim
in materia formarum ſunt inchoationes, in natura
earundem ſemina deliteſcunt, aduentitias qualita-
tes in corporibus ille praecedunt naturales, & pars
tandem rationalis animae iſtima eſt ſecunda, cor-
pora formans, ab illis non formata, formarumq;
generandarum cōtinet rationes: mens quoque pars
animae noſtrae ſuprema ſterilis non eſt cenſenda, a

corporibus non formatur, nec rationibus ad ſpecies
producendas carebit. Quinetiam (dicebat Marſi-
lius) ſicut pars iſtima, ſingulis corporibus proxi-
ma per iſcitas ſibi ab origine rationes ſingula gi-
gnit, corporalia: ita & mens incorporalibus, abſo-
lutisq; mentibus proxima, rationes inde inſertas
habet, per quas illas producat ſpecies, a corporum
paſſionibus abſolutas. Si hac in re animata discre-
pant ab inanimatis, quod haec quidem ſolum pa-
tiantur, illa uerò etiam agant, & ex ſe proprias
actiones ediſcant, ita ut nullus ſit cerui praceptor
ad ſugam, neque Leonis ad uires ſibi comparan-
das. Homo etiam inter omnia praetantiſſimus non
aliunde ſcire ſuum hauriet, quàm ab intimis illis
rationibus. Addebat Tyrius ſermone. 28. Platonis
uerba in Menone habita perpendens, hominem ſci-
re dupliciter ſcilicet inueniendo, & addiſcendo. Ve-
rum ſecluſis notionibus iſtis nihil poterit inuenire:
nam ſi quid inuenit, non utetur inuenito, cum nul-
lam ipſius cognitionem habeat. Si autem hominem
dicamus addiſcere, ablatis formulis iſis ut in inſini-
tum labamur, neceſſarium erit. Inueſtigabat enim
Tyrius an ex ſe ſciat praceptor uel ab alio: non ex
ſe quidem, cum homo ſciat addiſcendo: ab alio igi-
tur, de quo idem inſinites erit inueſtigandum. Di-
cendum eſt cum Marſilio ordinem cognoscentium,
& uniuerſi ſpecies iſtas exigere neceſſario? Ex for-

mis quidem cognoscentibus istud depromere possu-
mus: nam si Deus per essentiam suā cognoscit im-
mobilem, & per mobiles qualitates, & peregrinos
sensus: mens igitur nostra per immobiles intelligit
qualitates, quæ species innatæ dicuntur. Ordinem
quoque uniuersū istud requirere deprehendimus:
nam si puræ mentes in se respiciunt, & tantum in
alia sensus: anima igitur mentis, & sensus parti-
ceps non modo extra se formas, sed in se quoque re-
spiciet. Ex ijs autem, & pluribus alijs rationibus
depromere sibi potuit Orpheus omnia Protheo pri-
mam naturam indidisse. Non insulse quoque lib. de
Sapientia Tarentinus dixit Architas, hominem sa-
pientissimum cunctorum animalium esse natum,
cui Deus rerum omnium ydeas infuderit, per quas
mente ualeat notiones rerum non aliter procreare,
quam ore per linguam rerum nomina fingere. Di-
uine tandem cecinit Zoroaster paternam mentem
animabus inferuisse coniecturalia signa.

Quo nam modo notiones innatas esse menti Mar-
silius dixerit, explicatur. Cap. XII.

MARSILIUS ille doctissimus,
& Platonice disciplinæ imitator
diligentissimus in com. super Pla-
tonis conuiuium, orationem sextā
ex Thomæ Bencij sententia nobis

exponēs. cap. 13. ueritatis lumen, & notiones istas
inraneas nobis esse non negauit: de modo tamen
quid sit Platonice sentiendum fatetur non consta-
re. Si enim dialogos quosdam scilicet Menonē, Phę-
drum, & Phedonem a Platone adhuc iuniore con-
scriptos inspexerimus, formulas istas in animi sub-
stantia, tanquam in pariete figuras, depictos esse di-
cemus. Hanc autem sententiam licet cum Plato-
nicis alijs sit ferè semper ipse secutus: nunc tamen
in aliam discedit opinionem, ex Platone sexto de
Rep. decerptam. Ibi enim similitudine ista filij sum-
mi boni munus quoddam aperiebat, inquiens, quòd
si lumine deficiente obiecta non possumus cernere,
licet insit oculis uidendi facultas, ipsi sint ad spectan-
dum directi, & absens non sit color. Pari etiam ra-
tione licet intellectus adsit, maximo intelligendi de-
siderio flagrans, sitq; præsens obiectum: unius ta-
men diuini solis beneficio presentia comprehendi-
mus obiecta: quippe qui ueritatem illis, quæ intel-
liguntur tribuat, & intelligenti uim ad intelli-
gendum porrigat. Et paucis interpositis, quæ à
nobis intelliguntur à superioribus non tantum ut
intelligantur, desumere dixerat Plato: sed esse
quoque, ac essentiam ab eisdem affirmauit pro-
fluere. Ex his uerbis sibi desumpsit Marsilius,
propterea intraneam nobis esse ueritatem, & no-
tiones, quoniam circa nos semper agat diuinū lumē:

ad quod conuersa intelligendi facultas, tot diuersa cognoscit. Animam enim dicebat Marsilius non solum à Deo esse procreatam, sed ab eodem etiam mente, uicq; ad intelligendum insignitam: quæ tamen uacua esset, atque obscura, nisi diuinum lumen sibi adesset, in quo rerum omnium inspiciat rationes; unde per Dei lumen intelligit, atque ipsum diuinum lumen agnoscit: Diuersa tamen uidetur agnoscere, quia sub diuersis rerum ydeis, & rationibus ipsa intelligit. Quando quis oculis uidens hominem, in phantasia hominis imaginem fabricat, diutiusq; in ea iudicanda reuoluitur: mentis suæ aciem confert ad hominis rationem, in diuino lumine existentem, suspiciendam. Inde scintilla in mente protinus emicat, ac re uera natura ipsa hominis intelligitur, atque de cæteris omnibus eodem modo. Itaque per Dei lumen omnia intelligimus: ipsum uerò purum lumē, eiusq; fontem hac in uita uidere non possumus. In hoc plane tota animæ consistit sæcunditas, quòd in eius penetrabilibus lux illa Dei fulget eterna, rerum omnium rationibus, ydeisq; plenissima: ad quam quoties uult, uitæ puritate, & summa studij intentione conuertitur, conuersa scintillis ydearum emicat.

Hæc doctissimi Marsilij reprobatur opinio. Cap. XIII.

PLATONICA disciplina quàm longissime distare Marsilium, facile comprobatur, cum omnibus in locis (quod & ipse fatetur ibidem) notiones in emi nostræ ita dixerit esse insculptas, quemadmodum picture sunt in pariete. Marsilius igitur Plotini præsertim adhaerens sententiæ rationalem animam à summo bono per intellectum medium fatetur procreatam fuisse, ab utroq; aliquid sibi desumentem: nam à bono accipit unitatem, à prima uerò mente sibi profluit ordo, & pulchritudo in optima notionum istarum dispositione consistens. Sed nullus est in Platonica disciplina uel mediocriter eruditus, qui unitatem sibi propriam possidere non affirmet, licet summi Dei presentia conseruentur. Quare cū opus intellectus primi sit etiam stabile, ordinē etiā possidebit, & pulchritudinem. Nec ad diuinæ mentis, uel summi boni præsentiam, illiusq; illuminationem est confugiendum: quandoquidem si hoc affirmare uoluerimus, animam non solum nihil esse dicemus ab unitate diuina, & intelligibili pulchritudine seiunctam: sed in illa etiam incidemus ab-

surda snta, q̄ libro illo refert Plotinus cap. primo, in quo intelligibilia extra intellectum non esse nititur comprobare. Si enim intellectus naturaliter non possidet intelligibilia, sed sint sibi coniugata ut formulæ istæ sint aduentitiæ, ac pulsationes quædam, est necessarium. Quare si intelligentia, sicut & sensus sit extremorum perceptio: nec iudicare poterit intellectus hoc esse bonum, uel pulchrum, aut iustum, cum horum quodlibet sit ab ipso diuersum: nec tandem eruat in ipso iudicandi principia, quibus credat: sed hæc quoque erunt extra, & ueritas erit ibidem. In hanc eandem ueritatem tunc conscendemus inspicendam, si munus animæ proprium animaduertere uoluerimus. Ipsa quidem ex se, partū emittens, generandi potentiam largitur corpori, cæterasq; inferiores potentias procreat: ex se quoque producit intelligere. Nanque si facultates infimas ex se procreando proprio non fungitur munere: naturali ergo facultate in propriam functionem progredietur. Iis quoque uerbis intelligendi modum ibidem aperiebat Marsilius. Quando quis oculis uidens hominem in phantasia hominis imaginem fabricat, diutiusq; in ea iudicanda reuoluitur, mentis suæ acie confert ad hominis rationem suspiciendam in diuino lumine existentem. Inde scintilla in mète protinus emicat, ac re uera natura ipsa hominis intelligitur. Si res ita se habeat contra multorum,

etiam

etiam contra philosophorum omnium sententiam ad uoluntatem nostram redactum non erit intelligere, cum non omnes aciem mentis diuino lumini substernant illuminandam: sed illi tantum, qui sopitis sensuum passionibus, ad iter ascendendi arduum se accingunt arripiendum. Plotinus tandem lib. de Prouidentia primo cap. 16. & ibidem Marsilius de hac re fidem nobis firmissimam faciunt. Quatuor enim sunt plenitudines, multitudines, siue mundi uidelicet intellectualis, animalis naturalis, & corporeus. Mundi quidem dicuntur, & plenitudines, quoniam in eis est ornamentum ex multis collectum. Mundus tandem nihil est profectò aliud, quàm formatum Chaos. De formatione autem mundi animalis super Platonis conuiuium loquebatur. Marsilius, sub Ioannis Caualcantis persona primam orationem exponens. cap. tertio, & dicebat. Quemadmodum uerò in Deum mens illa statim nata, & informis amore conuertitur, & formatur: sic anima in mentem, Deumq; illinc genita, se reflectit. Et cum primò informis sit, & Chaos in mentem directa, acceptis ab ea formis sit mundus. Ex his igitur patet in ipso creationis principio animæ formas illas à mente, summoq; bono profluere, illasq; perpetuò possidere. Quomodo autem in mente sint, & in anima formulæ istæ, Plotinus lib. de Prouidentia primo, cap. 16. declarauit.

H

sub ipsa statim unitate constitutus, adeo sibi euadit unitus, ut ipse formaliter existens omnia, in quo libet sui sit totus, ideoque ipsius omnia in ipso sui quo libet comprehendantur, penes quem partes cunctae sunt in qualibet non per potentiam solum, sed per actum. Intellectus uero animalis est multitudo quidem uniuersam, sed non unita penitus. Licet enim partes eius cunctae comprehendantur in qualibet; tamen non tam actu, quam potentia. Haec sit igitur huius digressionis conclusio, ex illa scilicet in bonum & mentem conuersione prima rerum omnium notiones animae nostrae profluere, in ea spiritali quodam modo depictas.

Platonis uerba sexto de Rep. habita exponuntur. Cap. XIII.

SEXTO de Rep. libro bonum dixerat quidem Plato ijs, quae intelliguntur dare non solum ut cognoscantur, sed esse insuper, & essentiam elargiri. Hoc idem bonum et ueritatem illis, quae intelliguntur, & intelligenti uim ad intelligendum affirmauerat condonare. Superius tamen cum summum bonum, & ipsius filium ad intellectum nostrum, & intelligibilia ita se habere dixisset, sicut ad oculos, & quae cernuntur oculis

lumen: luminis munus his uerbis aperiebat. Cuius lumen efficit, ut & uisus noster, quam optime cernat, & oculis obiecta cernantur. Ex quibus quidem uerbis una cum Marsilio lib. Theologiae. 12. cap. quarto hanc excipio ego Platonis mentem fuisse. Animam quidem à bono per intellectum medium primum, procreatam in lib. de primo enūciato summi boni latius disputauimus. Hanc ex conuersione ad mentem, & summum Deum ex Platoniorum sententia formulis insignitam fuisse constitit. Verum dum in patria uitam agebat anima felicissimam, sibi potentia simul, & actu aderant istae notiones. Vix autem postposita pulchritudine diuina inferioris huius tacta fuit amore, cum non amplius actu, sed potentia illas tantum possidet. Sed cum summum bonum sterile nequeat esse: quinetiam (ut libro de anima, & Demone Proclus inquebat) si usque ad postrema descendit illustrans omnia, conseruans, exornansque; & interim ad se conuertens. In mentis etiam arcanis, & quidem maxime lucet, tum eius aciem purgans, acuens, illustrans, accendensque; assidue: tum formulas illas uiuificans, quod iam uiuatioreseffete, promptius palam erumpat, ac mentis acies Deo irradiante succensa, lucidius, ardentiusque; inspiciat. Huic autem ueritati consonat illa Platonis similitudo, quod scilicet si luminis beneficium ad uidendum uisua potetia redditur aptior,

& clarius obiecta cernuntur: diuini quoque luminis
 munere & intelligentis potētia facta est efficacior,
 & formula de potentia transferunt ad actum.
 Quomodo autem res ita se habeat, lib. Theologie.
 12. cap. quarto, hunc in modum declarabat Marsi-
 lius. Animam quidem rationalem expressam intel-
 lectus primi imaginem dixerunt Platonici: in intel-
 lectu autem primo duo diligenter consideranda mo-
 nebat Marsilius, uim scilicet secundam, & ydeas,
 uirtute illa conceptas. Per uim igitur illam uirtutē
 prestat, seruatq; menti, per quam ydeas attingit
 intelligendo: & per ydeas iam conceptas imprimit
 Deus, & seruat menti formulas ydearum. Si autē
 de illa mentis nostræ speculatione loquamur, qua
 non rerum imagines, sed earum contemplatur essen-
 tias & ydeas attingit: tunc illas profectō menti na-
 turaliter insitas non affirmo, quas ideo inspicit ani-
 ma nostra, quoniam in mentem conuertitur, ab il-
 laq; formatur arctissimē, atque efficacissimē. De hac
 ydearum inspectione sexto de Repub. his uerbis lo-
 quebatur Plato. Quando enim illi inhaeret, in quo
 ueritas, & ipsum ens emicat, intelligit illud atque
 cognoscit, intellectumq; habere uidetur. Sed cum ad
 id fertur, quod tenebris est permixtum, quod scilicet
 generatur, atq; corrumpitur: eius obtunditur acies,
 opinionesq; uersat uarias, ac mentis expertus esse ui-
 detur. Ad ipsum igitur intelligendi actum hęc ne-

cessaria esse concluditur, Deum scilicet & primam
 mentem tanquam commune agens, & primum:
 formulam tanquam agens proprium, & secundum:
 & simulacrum tanquam incitamentum. Mens
 uerō tenet locum materiæ.

De intrinseco alio cognoscendi principio Platonica
 recensetur sententia. Cap. XV.

PROPIVS ad intelligendi prin-
 cipium accedentes Platonici, du-
 plex etiam ad miserunt intelligen-
 di principium, unum scilicet pro-
 prium, commune alterum. Pro-
 prium illud est profectō, de quo lib. de anima, & Da-
 mone dicebat Proclus circa nos semper agere, sem-
 perq; intelligentie lumen præbere, licet propter pas-
 sionum tumultum non animaduertamus. Sed uix-
 erunt sedatę passiones, & uitam tranquillę ceperi-
 mus agere, cum nobiscum loquitur, suamq; uocem
 communicat, ante nobis silentio presens. Hunc lib.
 de Tribus substantijs cognoscentibus cap. tertio, dice-
 bat Plotinus, rationi semper adesse, ipsamq; uelut
 propriam formare materiam, quem etiam rationis
 patrem appellat. Intellectum hunc proprium cę
 Plotini sententia lib. Quid animal, & quid homo,
 cap. octauo illum esse dicemus quem totum unus-

quisque habet in anima: quinetiam (inquirebat ibidem Marsilius) ideo dicitur proprius, quoniam est anima nostra apex. Hic agentis nomine dignus censetur à Platoniciis: nam si ad rationem referatur, agit, formulas illas uiuificans, & rationem ad discernendum promptiorem reddens, licet & ipse ab intellectu primo illuminatus id muneris exequatur. Huius intellectus nos formulas possidere duplici ratione ibidem affirmabat Plotinus, in anima quidem uelut explicatas, et segregatas, in intellectu uero simul omnes. Hinc eorum, quæ supra dicta sunt à Plotino, interpretationem colligens, in animali mundo non quidem ratione totius animæ, sed ipsius apicis, & mētis causa partes eius cuncta in qualibet comprehendi crediderim. In se quoque consideratus hic intellectus non à Plotino solum, sed ab Aegyptijs etiam referente Iamblico agentis nomine dignus habetur, quippe qui in pueris etiam circa diuina semper agat, & illa quidem intellectu perpetua contueatur. Pluribus autem, & illis quidem efficacissimis rationibus ad hoc asserendum ducebatur Iamblicus, Plotinus & Theodorus. In nobis enim possibilem intellectum animaduertimus esse, qui ad actum præter communem non nisi per quendam existentem in actu, & intrinsicè deduci poterit, ne rationali animæ destituta efficax intelligentiæ suæ, & intimum, sufficiensque principium, quod uegetali non deesse conspiciamus.

Hunc autem intellectum agentem in actu esse non tantum ratione sui dicimus, sed etiam quantum ad intelligendi actum: nam quæ secundum se talia sunt, ea semper talia esse uidemus: sed secundum se rationalis anima est intellectualis: semper ergo intelligit, sicut & semper calet ignis. Quinetiam sicut eodem actu Sol Lunam illuminat, & ipsa illuminatur inde, respicitque solem: ita etiam idem est actus quo & diuina mens creat, & mentem nostram illuminat: & nostra creatur, illuminatur inde, & intuitu illuc quodam naturali conuertitur. Diuine igitur dixerat Iamblicus intellectus nostri esse nil quidem aliud esse, quam numina intelligere. Mediam quoque inter diuina, & sensibilia animam rationalem Platonici omnes asseruerunt: non igitur corporis semper hærebit anima, ne cognitione quacunque remoueamus ab ipsa. Nec semper hæret menti, si uitam corpori debet largiri. Quare corpori simul hærebit, & menti: semper largitur uitam, intelliget etiam semper. In anima tandem rationali hæc tria deprehenderunt Platonici scilicet imaginationem, rationem, & mentem. Sed imaginationis circa mobilia auersatur mobilis actus: & rationis circa immobilis: ille igitur mentis erit circa mobilia immobilis. Ex his igitur nobis depromere possumus, quod si congenitis notionibus seclusis à singularibus uniuersales conceptiones à loco, temporeque

semota non deliguntur, nec ex contingentibus, & fluxibilibus entibus quaedam sempiterna esse uenari poterimus: nec quo modo sint sempiterna, nō sempiternitatem ipsam, non eius denique rationem unquam poterimus apprehendere.

Quod nunc determinata uidetur infringere, prostermitur funditus. Cap. XVI.

VERVM qui ex sensibilibus cognitionem omnem uenari semper studuit, tantum abest ut huic Platonicæ determinationi fidem adhibeat, ut eam potius commentum quoddam arbitretur, & opinionem dicat fuisse Chimericam. Nanquē si semper intelligeret mens nostra, fieri quidem non posset, quin actionem istam perpetuam animaduverteremus. Perturbationem istam lib. de Beatitudine ca. 10. diuinè admodum sedauit Plotinus, in incommodum delabi non putans, si mentem nostram diuina semper dixerit speculari, licet id muneris nos minimè sentiamus. Nam sicut in animali nostro, idem est feruē secundum uegetabilem uiuere facultatem, quod uegetare: nos tamen non animaduertimus hanc uim agere, & in hanc quomodo exeat functionem. In mente quoque nostra idem est uiuere, atquē intelligere: neque tamen

actionem eius aeternam agnoscimus. Huius autem rei causam assignat ipse breuissima oratione nobis expositam: quoniam non peruenit ad uim aliquam persentientem. Vim istam persentientem medium quoddam lib. Theologiæ. 12. cap. quarto, nuncupauit Marsilius: nihil ibi nos animaduvertere dicens, nisi quod in uires medias transeat, quas super lib. Quid animal, & quid homo cap. ij. duas esse Marsilius dixerat, imaginationem scilicet & rationem. Imaginationis quidem inter irrationalia, & rationalia medium sibi uendicat sedem: & est medium aggregati, reflectere imagines. Ratio uerò est medium anime reflexionem sagaciter apprehendens. Cum igitur circa opposita uersatur imaginatio, nec intellectus actum circa diuina, nec illum rationis circa intellectum tunc à nobis cognosci existimauit Plotinus. Si autem in rationem uacans ab animali se conuerterit imaginatio, tunc per ipsam animus rationem aliquid agere iam persentit. Quod si ratio conuertatur in mentem, quod (ut inquit ibidem Marsilius) accidit in beato: tunc & rationem circa mentem nostram, & hanc circa diuinam uigilare animus statim animaduertit. Quare autem temporaria ista indigeamus animaduersione, hanc Marsilius causam assignabat: nam cum in intellectu idem sit uiuere, quod cognoscere: hinc idem est cognoscere penitus, & agnoscere. Quod quidem cum non

accidat in ratione, & anima discedens à mente lapsa sit in rationem: hinc non eodem actu cognoscit, & agnoscit, sed per posteriorem quandam facultatem, per imaginationem scilicet post cognitionem agnoscit. Quis autem sit iste agnitionis modus satis accommodato exemplo exponitur à Marsilio. Namque sicut facie continetur oculus, sic ratio mente. Et sicut non uidet faciem oculus, nec eius motum animaduertit, nisi quando in speculum certo modo nobis oppositum radijs faciei diriguntur, atque inde per similes angulos reflectuntur ad oculum; & speculum ita ostendat imaginem, si quam modo habet imaginem. Eodem quoque pacto (inquiebat Marsilius) ratio sicut oculus neque uidet mentem, neque agere illam animaduertit licet semper agat, nisi actus eius agat nonnihil in imaginatione alium

de diuersam, illuc uerò
conuersam: quo
quidem actu
ab ima-
ginatione in rationem re-
sultet superioris
actionis i-
mago.

De quodam extrinseco cognoscendi principio Platonicè habetur oratio. Cap. XVII.

DE SVMMI boni filio oratione instituentes Platonicè, duas à principio in ipso animaduertunt proprietates, speculatiuam quidem unam, quasi practicam alteram. Primæ quidem proprietatis causa Vranon in Cratilo, in lib. de Regno Saturnus dicebatur à Platone. Propter alteram uerò lib. de dubijs animæ tertio Iupiter nuncupatur à Plotino. In quarto legum, ipsum cuncta rectè disponere dixerat Plato. In Protagora clemens humanarum, diuinarumq; legum dator. In lib. tandem de Regno animorum conuersor appellatur. Animorum quidem propterea conuersorem possumus nuncupare, quòd (ut lib. de substantijs cognoscentibus cap. octauo dicebat Plotinus) de diuinis præsertim diuini luminis munere aliquid cognoscamus. Modus autem quo nos intellectus primus conuertat, & ornet in argumento lib. de pulchritudine ostenditur à Marsilio. Ab intellectu enim primo influxus quidam in nos deriuant uel per modum solaris radij, uel uocis, & soni, uel significantis uerbi pro ut existit sibi subiectum ingenium. Animi quidem philosophici influxu illo trahuntur,

qui sibi ab intellectu, ut prima intelligentia prouenit per modum significantis uerbi. Animi autē amatorij influxu illo solari trabuntur ad mentem, qui ab intellectu, ut est prima essentia, profluit. Illi tandem ingenio musico præditi influxu per modum uocis, & soni deducuntur ad supera. Plurima quidem alia forent de hac re dicenda, quæ in lib. tamen de primo enunciato summi boni primo, cap. 12. latius explicauit.

Iam dicta comprobantur. Cap. XVIII.

PLOTINVS lib. Quid animal, & quid homo cap. octauo in nobis tria cōspexit scilicet imaginationem, rationem, & intellectum. Est quidē imaginationis noua quodāmodo discernere: rationis recolere cognita: intellectus tandem actu semper cognoscere. Ex his animā cognoscimus esse mediam, extremęq; mundi partes unire: nam per imaginationem unitur animali, & per intellectum proprium illo communi coniungitur. Illud tamen diligentissimè obseruandum, per imaginationē uniri corpori uelut formam, efficientem, & finem: per intellectum proprium illo communi sicut materiam, quæ appetat formam. Hinc lib. Quid animal, & quid homo cap. octauo dicebat Plotinus commu-

nem hunc intellectū, licet impartibilem, atq; unū, esse tamē eundem ubiq; propriumq; dici posse, quoniam singulis animabus singulis quoque, ac proprijs modis adest. Vnitur quidem nobis, & euadit proprius, modisque diuersis capitur diuersorum influxuum causa. Quod autē istud nobis contingere possit, diuini admodum super lib. Plotini an beatitudo tempore augeatur cap. tertio declaratur à Marsilio. Nōquē quod duo constari nō possint in unum, uel propter dimensiones utrinque solidas nimium accidit, uel propter dimensiones qualescunque, aut tandem propter utrinque repugnantes formas. Sed ferrū constatur in ignem, licet tam soliditas, quam ipsius frigiditas id uideantur impedire. Aer autem igitur facilius, quoniam nec molis densitas, nec tanta diuersitas qualitatis ad sunt. Sub sole aer fit lucidus, cum nulla in lumine dimensio coitū utriusque retardet. Cum etiam facili admodum corpus naturaliter preparatum formetur ab anima, hæc formetur à mente facilius; facillimè igitur tum quoniam nulla reperiuntur impedimenta, tum quoniam est ubique mens diuina, & rationalis anima perpetuo illinc fit influxu, atque seruatur, ab hac communi mente formabitur nostra propria. De qua quidem formatione nonnulla in lib. de primo enunciato summi boni cap. 13. sunt à me dilucidè admodum explicata.

An aliud admittendum sit intelligendi principium, enucleatur. Cap. XIX.

PLATO sexto de Rep. Solem luminis causam asseruit, quæ duo intellectum nostrum respicere uoluit ac si eorum beneficio & intellectus ad exequendum munus proprium reddatur efficacior, & dilucidius perspiciantur obiecta. Ex quibus quidem uerbis id depromere sibi posset aliquis summum bonum & ipsum intelligendi principium. Quæsitum istud in Platonica disciplina non leuè hunc in modum arbitror esse dilucidandum. Nanque si Platonis, Platoniorumq; scripta perpenderit, summum Deum nominibus duobus ab ipsis nuncupatum inueniemus, cum unum uocetur, & bonum. Vnum quidem, quoniam supereminet omnia; quare ut unum non erit intelligendi principium. Bonum autem uocatur, quod se per omnia porrigat; quod cum ex Procli sententia libro de anima, & Dæmone sterile nequeat esse, licet in se consistens sit supra intellectualem naturam: ad infima tamen descendit a cuncta prius procreans immediate, uel mediate, quemadmodum lib. de primo enunciato summi boni susius declarauit. Descendit deinde illustrans omnia, conseruans, exornans, & interim ad se conuertens. Inter illa uerò, quæ diui-

num influxum recipiunt, hunc Proclus ordinem posuit. Primo enim ipsis uerè existentibus adest; secundò diuinis animis; tertio nimirum, humano generi presidentibus; quartò animis nostris, atque deinceps animalibus, plantis, omnibusq; corporibus; ipsi tandem informi materię rerum feci. Bonum quidem clam, ineffabiliterq; ante omnem ordinem proprium munus omnibus exhibet: hæc autem illud ubiq; participant aliter, atque aliter ordine suo, & quatenus unumquodque naturaliter aptum est, bonum inde reportat. Hoc enim debilius, efficacius illud; hoc uniformius, illud conditione magis partibilibus; hoc insuper sempiternæ, mutabiliter illud. Res nanque diuiniore sicut indiuiduam habent essentiam: sic & bonum indiuisum possident, & unitum. Cum autem natura intellectualis sit anima nostra: modo igitur intellectualem bonum reportabit ex bono. Quinetiam cum ipsum bonum sit uniuersalissima causa: ad quoscunque procreandos, conseruandos, ad eorumq; finem dirigendos, & perducendos effectus principalius concurrat, & efficacius: hinc ad intellectiōem in nobis premendam, priores, potioresq; partes obtinere non est negandum. Verum si tria sunt rerum principia scilicet bonum, mens, & anima: & bono debetur esse, intelligere menti, & anima motus: si motum omnem in animam, tanquam in proprium fontem reuicimus, & ad summum bonum esse, deserimus, & unitatem, intelligēdiq; opem

& auxiliū ut primæ menti referamus acceptū, est
 consentaneum. Et si ex tribus causis, quasi in lib. de
 primo enunciato summi boni ex ipsius finitione de-
 prompsi, finale bonū sibi uendicasse dixerunt Plato
 nici: à ueritate igitur non aberrabimus, si cum ad in-
 tellectum primū fuerit deuentū in deligendis intelli-
 gendi principijs nō progrediemur ulterius. Summū
 enim bonū, & hunc intellectū finis nomine dignum
 censebant Platonici, modo tamē diuerso, nec æquali
 ratione. Mēs quidē illa prima finis est ultimus, quē
 assequimur intellectu: bonū uerō, quo fruimur amo-
 re, ac uoluntate. Illud etiā hac in re notatu dignum
 existimarunt Platonici, finē intellectus illi subordi-
 nari uoluntatis, nosq; ad hunc deducere. Vnde lib.
 de triplici ascensu ad mundū intelligibile cap. 1. dice-
 bat Plotinus. Est utiq; processio duplex, & secunda
 illorū est, qui iam in loco intelligibili sunt, ibiq; fixe
 re uestigia: oportetq; eos ultra progredi, donec ad
 summū usq; processerint. Quę quidē uerba hunc in
 modū exponebat Marsilius. Rursus post quā ad diu-
 nā mētē, qui et mūdus intelligibilis dicitur, surrexe-
 rint, ibiq; per oīa ydearū genera suo quodam ordine
 progressi fuerint. Tandē ex eo mundo egrediēdum
 est ad ipsum bonū, quod mundi illius principū sit, et
 finis. Causa est (inquiebat Marsilius) quoniam affe-
 ctat natura cognitionem non cognitionis duntaxat
 gratia, sed ut per illam quęrat, inueniat, apprehen-
 dat quomodocunq; bonum.

S T E

STEPHANI CONVENTII

BONONIENSIS

DE ASCENSU MENTIS IN DEVM

Liber Quartus.

In quo de hominis statu ante ascensum
Peripatetica enucleatur sententia.

Quid sit ascensus Peripateticē
declaratur. Cap. 1.

ESCENSVM ratio-
 nalis animæ lib. mistica
 philosophiæ primo, cap. se-
 cundo triplici modo finie-
 bat Aristoteles. Erat
 enim desiderium quoddā
 ad hæc inferiora conce-
 ptum: hinc sequebatur in
 animam mentem nostram transire: unde corpori
 huic dissolubili eam coniungi necessarium erat. Ex
 his igitur, ascensus finitionem tunc probē nobis de-
 prompserimus, cum eum dixerimus desiderium esse
 cælestium, animæ regressum in mentem, ab hocq;
 dissolubili corpore seuñctionem. Verum si descen-

I

sus terminis tantum differunt, & ascensus: huius principium à corpore solutionem esse dicemus: unde in mentem, in diuina tandem unius amoris causa sequitur transitus, quibus fruitur animus inherendo. Platonicè quidem seiunctionem istam à dissolubili corpore interpretatus est Aristoteles, quippe qui eam tunc animam nancisci uoluit, cum ablatiis uiribus accidentium, & à sordibus purgata corporeis, ad incorruptibilitatem pristinam se receperit. Corruptibilis quidem est in corpore anima, quoniã in corporeas exeat functiones. Verum ab istis seiuncta, idcirco incorruptibilis nuncupatur, quia (ut lib. septimo Theologiæ cap. ultimo fatetur Aristò.) corpus administrat sine pœna, ipsi scilicet præsidens, et præter uariabilem mutationem illud gubernans, uniuersali animæ facta iam similis. In mentem transit anima: nam si propterea descendit, & legi fatali subiicitur, quoniam (ut libro primo Theologiæ cap. quarto inquiebat Aristoteles) intellectum sensus subiugauerat: liberatur autem à fato, & ad diuinã prouidentiam ascendit, cum intellectus in pristinam se libertatem receperit. Si tandem imperitiæ culpa diuinis præposuit hæc inferiora, superficietenus tantum bona. Nunc igitur (lib. septimo mysticæ philosophiæ cap. sexto, & octauo dicebat Aristò.) in duplici mundo uersata, & geminam peritiam nacta, quippè quæ per experientiam, & cogitationem di-

scrimen inter utrunque mundum ponere ualeat: amore reuiuiscit in diuina, illisq; tenacius hæret in posterum. Hinc lib. mysticæ philosophiæ nono ca. quarto ascensum finiebat Aristoteles animæ operationem esse, qua ipsa his existēs, Orbis superni speculatur essentias. Hanc eandem ueritatem breui quadam oratione. 10. Ethic. nobis præmonstrauit Aristoteles, animam ideo dicens ascendere, quoniam relictis inferioribus Deo se quàm simillimam nitatur reddere: quam similitudinem si aliqua fuerit consequta, beatitate donabitur, ea tamen quæ statui præsentì conueniat. Hæc autem similitudo nihil quidem est aliud, quàm mortalem hanc uitam in illam diuinorum commutare, secundum id uiuere, quod optimum, iucundissimum, in nobisq; reperitur diuinum. Mens ipsa diuina est, secundum ipsam igitur uiuere est bene, ac beatè uiuere, seq; Deo similem reddere. Est enim Deus mens quadam, licet adeo præstantissima, ut intellectus nostri facultatem intelligendi excedat: contemplatione fruitur sempiterna, quæ ab ipso seiungitur nunquam, cum intellectus ibi, res intellecta, & intellectio conueniant maxime, & quid unum uerissimè conficiant, eiusq; tandem essentia nè tãtillum quidè differat à quidditate. Verum si nos secundum illud optimum uixerimus, Deo similis erimus contemplando: quæ quidem contemplatio, licet ea non sit, quæ à nobis

non distinguatur, sed mentis sit perfectio superad-
 dita: illi tamen diuinæ est cognatissima. Hinc igitur
 rectè concludere poterat Aristoteles eum optime di-
 spositum esse, Dÿsq; amicissimum, qui secundum
 mentem operetur, & ipsam colat. Hæc Aristotelis
 omnia uerba qui rectè perpenderit, à corpore tan-
 tum idest à corporeis affectionibus animam seiun-
 gendam ipsum cum Platoniciis dicit asserere: unde
 inter ascensum, & descensum quantum ad digni-
 tatem, & liberam operandi facultatem discrimen
 istud intelligendum esse depromet. Addet etiã præ-
 ter ea, quæ in animasticis speculationibus dicta fue-
 runt, tantum abesse ut ascendendi facultas reijcia-
 tur ab anima, ut ex Aristotelis potius sententia li-
 bro Theologiæ uix ipsa sit corpus sub ingressa, cum
 maturat recessum: qua in re cum Plotino est phi-
 losophatus.

Quid de alis ascensui necessarijs peripateticè sit
 sentiendum explicatur. Cap. II.

L A R V M confectione ex de-
 scensus finitionibus significauerat
 Aristoteles. Si eni ut corpori huic
 dissolubili coniungatur anima, con-
 cipit ad hac inferiora desiderium
 quoddam, & mens transit in animã: obliuione igi-

tur, atque prauitate grauata cum Platoniciis uo-
 luit ipsam descendere. Ex his de diuinis cognitione,
 in eaque amorem alas ascensus esse præmonstrat.
 Hanc autem ueritatè lib. mysticæ philosophiæ septimo
 cap. octauo his uerbis expresserat Aristoteles. Anima
 qualibet cum operando impleuit hunc orbem sensi-
 bilem suis dignitatibus reuertitur ad intellectuallè,
 quem complectitur tenaciter prædita cognitione in
 dubitabili. Hinc quorundam error cognoscitur, &
 Peripateticam nonnullorum esse sententiã mihi de
 promo. Quidam enim peripateticam disciplinã pro-
 fitentes ideo felicitatem nostram intelletui acceptã
 referebant, & non uoluntati, quod 10. Ethicorum
 cap. 10. in operatione contemplatiua felicitatè cõ-
 sistere dixerit Aristoteles. Sed à ueritate istos dista-
 re crediderim ego, quoniam ab operatione perfe-
 cta philosophi delectationè separare non audet. Ve-
 tus est etiam opinio philosophorum omnium firmata
 consensu, quamlibet scilicet cognitionem in appeti-
 tum referri. Hoc autem in presenti nobis significat
 Aristoteles, qui ex indubitabili cognitione animã
 mundum intellectualem completi tenaciter affirma-
 uit: & quia hæc inferiora consumptibilia esse didicit
 anima in hoc mundo: hinc ipsam in minimis illa po-
 nere uoluit. Nec illos reprehensione dignos existima-
 rim, q̄ alis his duabus perspectis, de cognitione ferè
 tantũ mentionè faciunt; nam ex cognitionis men-

sura delectationis deprehendimus magnitudinem. Tantum igitur abest, ut ascensum reijciamus in intellectum unum, ut in illo potiores partes uoluntate obtinere sit asserendum, cum inter illam, & summum bonum solus sit uoluntatis actus. Illud accedit in intellectus actu, ut talis, beatitate non consistere, sed ut uoluntatis obiectum, & ad ipsam relatus. Si enim actus intellectus ascensus motum susteret, susteret et appetitum, nobisq; delectatione asferret, et uoluptatem: quod tamen ideo falsum apparet, quoniam speculabilem quodlibet in hanc animi delectatione conijceret, cum a mathematicis tamen bonum, & finem reijcere crediderim Aristotelem.

De intellectus progressi obiecto peripatetica explicatur sententia. Cap. III.

QUAMVIS descendente animam longe grauiori summo, quam Platonici dixerint, ex Aristotelis dictis opprimi colligat? ipsam tamen excitari, ascendere posse iam fuit ostensum. Dictis autem tunc fidem adhibebimus firmiorem, cum alia multa huic ascensui conferentia, sibi non deesse constiterit. Penulas quidem easdem cum preceptore Aristotelem concessisse iam manifestatum fuit: sed quod nã primo anime occurrat iam progressu, considerandum relinquitur. De obiecto

igitur intellectus progressi habendus est sermo: nam non cum ceteris inferioribus potentijs uno, eodemque semper modo intellectus se habet, quare non eundem semper operandi modum seruabit, nec in idem fertur obiectum. Accedit aliud scitu quidem dignissimum, reliquas scilicet anime facultates tum quantum ad esse, tum quantum ad operari corporis auxilio indigere, cuius tamen quantum ad operari tantum intellectus utitur opera. Hinc peripateticè deducere possumus, sensui quidem, ac intellectui materiale deberi obiectum: illud tamen sensus simpliciter immateriale erit, ac singulare: cum aliquo modo abstractum, & uniuersale illud intellectus censeatur. Hoc autem si peripateticorum dicta perpèdi, omniaque collegi non unum tantum existimo, quin etiã quadruplex esse crediderim. Primum enim formale quod nuncupant isti, sub cuius ratione ad potètiã refertur obiectum. Rem istam satis accommodatum manifestat exemplum: color enim formale quod uisus propterea censetur obiectum, quoniam sub ratione coloris uisibile quodlibet refertur ad uisum. Formale quod secundum appellant obiectum, extrinsecum quidem à primo, sine cuius ope, atque auxilio illud primum non assequeretur potentia. Tertium dixerunt materiale, in quo primum consistit, sicut in albedine color. Addunt tandem quartum, & illud quidem accidè tale, quippè quod formali accidat quemadmodum

Socratem dicimus accidere colorato. Ex his tamen quod à principio inuestigandum erat propositum, non licet inferre: sed potentie cuiuslibet obiectum adhuc duplex esse censetur, mouens scilicet & terminans. Inter hæc autem obiecta duo eam dicunt peripatetici proportionem reperiri, qualè inter speciem uidemus, & genus: nullum enim est mouens obiectum, quod non terminet etiam, quod conuersim proferre non licet. Sed quoniam perquirendum proponitur, quod nam sit illud, in quod primò intellectus fertur iam progressus: uerbum illud primò; uel primum perpendendum esse peripatetici putant; nam & communitatem quandam, amplitudinemq; significare potest, & principalitatem indicare. Verum & hoc dupliciter intelligendum esse uoluerunt; nam & ex prædicamentis, & ex intelligibilibus omnibus quod est præcipuum, illud primò se intellectui offerre possumus affirmare. His autem omnibus præacceptis unica cõclusionem quesitum istud perfectè admodum dilucidatur; quandoquidè intellectus noster progressus quidditatem materialè, idest essentiam rei ex materia, formaq; compositæ respicit, tanquam connaturale proportionatum, materiale quod, & motiuum obiectum, primum, ac ex omnibus prædicamentis præcipuum. Rei quidem materialis quidditatem hoc dicunt esse intellectus obiectum, quoniam si ex Aristotelis sen-

tentia tertio de Anima. 17. contex. hæc reperitur in anima differentia, ut sit ibi agens, & patiens: ea perfectò passiuæ tantum recipiet, in quæ agit actiua: sed in materialia, non in abstracta munus proprium exequitur intellectus agens: hæc igitur tantum, licet depurata possibilis percipiet intellectus. Veritatem etiam istam non leui quidem ratione comprobant, qui ad rationalis animæ statum consurgunt. Est enim forma, & actus corporis, licet non corporalis: corporale igitur apprehendet, & materiale, licet ad gradum uniuersalitatatis eleuatum. In huius autem quæsitæ dilucidatione illud idem licet nobis deprehendere, quod sermones ceteri à ueritate non discrepantes, secum ferre consueuerunt. Prosternit enim & hæc ueritas quæ ipsam parum exercitatis uidentur infringere. Ens enim est formale obiectum quod; nam nihil ab intellectu percipitur, nisi sub entis ratione. Ter hoc quidem obiectum uagatur intellectus noster, cuius est omnia fieri, qui nullam habet naturam, nisi possibile; quæ tãdem omnia intelligere tertio de anima tex. quarto dixerat Aristoteles. Sed quoniam hæc etiam anima est corporis forma: hinc ex mente in animam perfectò transit, à sensibus hanc cognitionem nouam mendicans, huc, atque illic per totam entis latitudinem currit, materiali tamen obiecto præsupposito. Rectè quoque uerbum illud primum non

communitatem nobis significare uoluerunt, ut ob-
 iectum istud formale quod excluderent. Nec pri-
 mum ex omnibus intelligibilibus quod est precipuum
 infert: sed ex predicamentis tantum: cuius rei cau-
 sa ab hac perscrutatione multa depelluntur, entia
 praesertim gloriosa. Ipsamet etiã rationalis anima,
 relationes, & priuationes licet cursum terminent
 intelligendi, ipsum tamen intellectum non mouent
 à principio. Nec ueritas nos ab hac ueritate depel-
 let, quoniam cum intelligibile quodlibet conomi-
 tetur, pro accidentali obiecto censetur. Et si nihil in-
 telligitur, nisi per speciem ei assimiletur intellectus:
 tunc erit per se obiectum. Quoniam tandem obie-
 ctum formale quod illud est, quod minoris ambitus
 esse nequit, quam scientia, nec ad potentiam refer-
 tur, nisi illius materialis motiue ope, atque auxilio;
 hinc absurda esse affirmata suspicetur nullus, si mi-
 noris ambitus fuerit motiuum obiectum, cum non
 eandem progressus intellectus de rebus cognitio-
 nem sibi nanciscatur. Nec materialiozem quiddita-
 tem facilius apprehendi, poterit inferre quispiam:
 nam res materialis, quæ ad formale obie-
 ctum, ad ens ipsum accesserit pro-
 pius, illa etiam facilius ap-
 prehendetur à po-
 tentia.

An de abstractis cognitionem nanciscatur qui
 noster est intellectus. Cap. IIII.

REI quidem materialis quidditate
 propterea intellectus progressi pu-
 tat. Aristotelis tertio de anima cõ-
 tex. nono esse obiectum, quoniam
 (ut primo de anima particula se-
 ptima, & tertio par. nona fatetur Simplicius) par-
 tibilis sit eius cognitio: nihil est autem partibile,
 nisi quidditas hæc rei materialis. Ex his igitur du-
 bitandi præbetur facultas, an scilicet uiribus pro-
 prijs, & intellectus progressi ductu diuina cogno-
 scamus. Partem quidem affirmatiuam non solum
 experientia monstrat esse uerissimam: sed eandem
 ratio, & Aristotelis autoritas persuadet efficacis-
 simè. Aristoteles quidem secundo diuinorum rei
 difficultatem aperiens, intellectus nostri oculos illis
 uespertilionum licet compararit: ab ipso tamen hæc
 de diuinis cognitionem, quam & ipse conscripsit,
 non remouet, tum quia & aliquid lucis perspicit
 noctua: tum quia nono Met. abstractorum ratione
 cecitatem, quæ in non posse cognoscere consistit, in
 nobis reperiri negauit. Ad hoc idem asserendum
 nos deducit efficacissima ratio: quãdoquidem si sum-
 mum bonum est rerum omnium finis, quem natu-

rali quadam propensione appetunt omnia, & in
 ipsum feruntur: eundem & nos intellectu assequi,
 & cognoscere, & uoluntate amplecti, necessarium
 esse omnes sunt arbitrati: alioquin magister iste, &
 consultor intrinsecus finem hunc certissimum no-
 bis præmonstrare non potens, ad extrinsecum ali-
 nos truderet perquirendum, qui nos de hac re mo-
 neret summa quidem necessaria, cuius ignorantia
 pestem grauissimam, atque perniciem animæ ulti-
 mam senserunt philosophi omnes. Ab hac autem ue-
 ritate obiectum istud non reijciat, cum enim de di-
 uersis diuersam sibi cognitionem intellectus depro-
 mat: inconueniens nullum arbitramur philosophi, si
 gradum intellectiōis ad id ipse sistat, quod eum
 prius non mouit. Cum intelligendi actum abstracta
 terminent, licet non moueant: cum Platonici pe-
 ripatetici sentiunt, à posteriori, ex aliorum scilicet
 cognitione nos in illam diuinorum conscendere af-
 ferentes.

Quare diuina tanta cum difficultate cogno-
 scamus, exponitur. Cap. V.

V M D. Thomam, & Latinos plu-
 rimos Aristotelis mentem hac in-
 re non percepisse semper ego credi-
 derim hinc ad Auerrois interpre-
 tationem confregi, quam etiā mul-

tos non intellexisse alibi luce clarius demonstrauit. Cū
 igitur uerba illa de diuinis cognitione non auferant,
 sed eam nos tantum maxima cum difficultate præ-
 monstrent consequi: hinc perpendendum emergit,
 unde nam ista profuatur intelligendi difficultas. Ex
 dictis quidē huius quæsiti excipi potest dilucidatio:
 nam quod intelligendi actum terminat, obiectum
 quod mouet superat, sub quo continentur abstracta.
 Illud accedit formale quod obiectum potentiam nō
 potest excedere. Cum igitur motiuum, & termina-
 tiuum obiectum ambitus non sint æqualis, nec inter
 illud formale quod, & potentiam accommodata re-
 periat, proportio: mirum uideatur nemini, si nec
 in abstracta, & alia multa primo fertur noster in-
 tellectus, sed ea secundo, & nō leui cum difficul-
 tate cognoscit. Extrema quidē duo apprehensionis:
 difficillimæ formale quod continet obiectum, quæ sci-
 licet minimæ sunt entitatis, & maximæ, diuersa
 quoque ratione ab intellectu primo non percepta.
 Cum facile aliquid percipere nihil quidem sit aliud,
 quàm rei naturam attingere: & difficile intelligere
 sit non bene rei naturam attingere, cūq; rei naturā
 attingere sit ab obiecto moueri: hinc sequitur pro-
 fectō abijs, quæ sunt entitatis minime, atque maxi-
 mæ intellectum ideo nō moueri, quod (ut inquit do-
 ctissimus ille Veronensis Gabriel) illa quidem a na-
 tura motionis actiue, hæc uerò à natura motionis

passive deficiunt. Hinc igitur illorū culpa, & in his
uirium nostrarum imbecillitate prouenit intelligen-
di difficultas. In sententiam autem Scoti nunquam
ego descenderem, qui difficultatem intelligendi in in-
tellectum nostrum tantum reuocare uoluit. Verba
enim Aristotelis Scotum ad hoc asserendam duxe-
runt, quæ sunt ista. Forsan autem & difficultate
duobus modis existente, non in rebus, sed in nobis est
eius causa. Si etiam ex Aristotelis sententia eadem
lib. diuinorum secundo tex. quarto res sicut se ha-
bent ad esse, ita & ad cognosci: cum rem intelligere
ipsius entitatem sequatur, res igitur ex earū parte
percipi poterunt ab intellectu, licet ille entitatis mo-
dicæ non ita perfectæ. Proprium hoc inuentum exē-
plo nobis nititur persuadere, cum proportionē qua-
dam incombustibile paruum munus exequatur suū
paruus ignis, quod in maximum maximus. Addūt
tandem rationem apud ipsos efficacissimam, nam
ex Aristotelis sententia lib. de sensu, & sensili, uis
bili decrescente in infinitum in minus, si uisus illud
percipere debeat, eum in maius in infinitum excre-
scere debet: ac si minimo cognoscibili perfectior co-
gnoscens potentia correspondeat. Tantū igitur ad ef-
se concludunt Scotistæ ex rei defectu intelligendi dif-
ficultatem profluere, ut si hoc affirmauerit quispiā,
res istas minimas nec etiam ab intellectu diuino cō-
prehendi cogatur fateri, si quod secundum se tale est,

enique comparatur, sit semper tale. Verum huius
opinionis falsitas & ex fundamenti debilitate, &
ex rationum deprehenditur infirmitate. Quod enim
sub dubio Aristoteles dixerat à principio in sua
translatione affirmat Auerroes, duplici scilicet ex
causa intellegendi nos arduum iter arripere: sed in
his tantum, quæ digniorem in post naturali scientia
sibi uendicant locum, propria culpa intellectum de-
ficere. Nec tex. quarto ad entitatis gradum retu-
lit ueritatem, licet esse ipsum, quod præsert affū,
intueatur: dicebat enim Auerroes. Quanto ma-
gis fuerit perfectum in esse, tanto magis erit per-
fectum in essendo uerum. Ex his autem uerbis, &
Auerrois interpretatione diuine admodū sibi qui-
dam depromunt actum quidem intelligendi facul-
tatem acuerē, quam reprimat materialitas: licet
modo quodam accidentario, ut ferma uehiculum co-
gnitioni nostræ adiumenti nōnihil uideatur asferre.
exemplum autem tunc inuentum illud nobis per-
suadere posset, si combustibile paruum contrarijs
non esset qualitibus affectum: si minus intelli-
gibile illis, quæ cognitionem impediunt, non esset im-
mixtum. Ratiocinium etiam est infirmissimum:
nam uisus facultas organica ex organi affectione
diuersa, cuius ope, ac auxilio proprio munere fun-
gitur, intensio ē patitur, & remissionem. Ad ab-
surdum tandem aliter sentiētes minima deducunt

Scotista, cum maxima illa pro consequentiæ ostendenda illatione in medium adducta in absolutis solum, & non in respectiuis præferat ueritatem, Quare huic quæsto hunc in modum extremam manum arbitror imponendam, nil scilicet aliud esse difficultatem, quàm ad diuersum, & illud etiam contrarium facultatem. Intellectus igitur aliqua cum difficultate sibi cognitionem nascitur, quoniam in oppositum, in ignorantiam scilicet & erroneum habitum conscendere potest. In habitum autem oppositum scientiæ intellectus declinat, non quidem ut in intellectus tū quia ex tertio de anima textu quarto ipsum nihil latet: tum quia perfectionem propriam naturali quadam propensione assequitur unumquodque. Illud accedit quod apparet ibi nulla resistētia, quæ sit ratione contrarij, cum in intellectu nihil sit contrarium. Lassitudine confici nequit intellectus ex spirituum dissolutione profluente: quoniam quatenus intellectus immaterialis est, à corpore penitus separatus. Ipsi tandem ineptitudinis notā inurere non possumus, quem tertio de anima textu quinto, respectu omnium possibilem tantum nuncupauit Aristoteles. Facultatem igitur ad oppositum declinandi ut nobis est copulatus, & ut à sensibus, rebusque sensibilibus existentibus actu primo mouetur ad proprium actum intellectui nostro profuere sensit Aristoteles: nam ex facili, uel difficili obsequio

obsequio sensuum, quod exhibetur intellectui, huic intelligendo accidit facilitas uel difficultas.

De seminario intelligendi principio, quid senserit Aristoteles, explicatur. Cap. VI.

QVAE ad intelligendi actum propemodum sunt necessaria, hæc esse dixerunt Platonici, Deum, formulam, rei simulachrum, & intellectum nostrum, quibus munera propria demandarunt. Deus enim ad intellectiōem nostram primam est agens, & commune. Formula tanquam agens proprium, & secundum. Simulachrum uelut incitamentum. Mens tandem nostram locum tenet materie. Sed quātum ad formulas attingit, Aristotelem à præceptore Platone crediderim ego discrepare. Nec enim animam ideo discere reminiscendo dixerunt Platonici, quod non actu, sed potentia tantum præhabuerit quæ disit, ita ut potentiam solam, & naturalem quandam ipsius propensionem ad discendum intelligamus, quemadmodum cum Aristotele fatetur Simplicius: sed eā profectò non ex sensibilibus, sed ex intimis scientiam sibi nancisci uoluerunt. Vnde Proclus lib. de anima, & Damone totum Platonis consilium esse dixit, ut nobis ostendat in speciebus, & rationibus.

essentiam nostram consistere; & animam scientias omnes ex se ipsa producere, et in se ipsa species omnes diuinas, & naturales agnoscere. Aristoteles autem propterea tertio de anima tex. 14. intellectum tabellæ agraphæ comparauit, quod (ut inquit lib. mysticæ philosophiæ. 12. cap. tertio) congenitam peritiam non habeat anima, alioquin mundum hūc inferiorem non appeteret. Nec illud Platonicum admittit confugium, ex genetica scilicet obliuione delitescere, quoniam nihil admitteret aliud, nec ex sensibilibus abstrahendo quicquam reciperet: unde concludebat ibidem docilitatem tantum citrà peritiam pro instinctu naturali habere hominem. Huius rei rationem assignat Aristoteles, quam etiam cognouerunt Platonici, Plotinus præsertim, & doctissimus ille Bessarion. Summum enim bonum rerum omnium principium ingeneratum est, æternum, nullum habens principium, à nulla causa dependens, neque à se, neque ab alio productum, omni mente, omni esse superius. Mens uerò prima, & intellectus primus, à primo quidem bono ut unum producitur, sed quatenus mens est à se ipso. Sed anima à summo producitur ut unum aliquo modo; ut mens à prima mente: est autem à se ipsa quatenus per se mobilis. Tunc diuine quidem lib. 12. Theologiæ cap. quinto dicebat Aristoteles animam propterea nostram post descensum ex sensibilibus co-

gnitionem uenari, adeoq; scientijs, & speciebus orbatam, ut aptitudinem tantum quandam, & capacitatem habeat quoniã nõ erudita creatur. Si enim unitatem recipit à summo bono, & à mente scientiam: dum illis quidem in supremo mundo coniungitur, una est, & intelligens, memorię tunc opera minime utens; sed cum inde ad inferiora descendit, labitur in multitudinem, in sui diuisionem, & non obliuionem, sed obruitur ignorantia. Peripateticam hanc ueritatem breuissima oratione Simplicius posuerat nobis ob oculos, inquit lib. de anima tertio par. prima progressum intellectum & quantum ad substantiam, & quantum ad cognitionem esse imperfectum. Quantum ad substantiam quidē quoniam lapsus sit in multitudinem; quantum autem ad cognitionem, cum in descensu aptitudinem tantum, & capacitatem sibi potuerit conseruare. Hæc est Aristotelis uera sententia, quam illa Platonis, & Platonicorum longe ueriores putarim.

Aliorum recensetur opinio. Cap. VII.

PERIPATETICI autem quidam animi nobilitate ducti, & intellectualis operationis diuinitate commoti, hoc intrinseco intelligenti principio & ipsam non destitu-

tam esse dixerunt. Ioannes ergo Grammaticus in problemio libri de anima inuestigandum sibi proponit, undè nam opinio sensibilibus cognoscat universalis. Huius autem quæsitæ dilucidationem duplici responsione nobis aperuit, inquiring primo. Fortasse fieri potest, ut ipsa cogitatio ratiocinetur universaliter de quibusdam particularibus; & si non in omnibus. De illis profectò particularibus, de quibus secundo cæli mentionem habens Aristoteles dixerat, quoniam luna est spherica, cætera quoque astra eadem esse figura prædita. Sed quoniam Procli sententia identitatem obscurat alteritas, & similitudinem obscurat dissimilitudo: hinc solutionem aliam in medium adducit Philoponus inquiring. Dico tamen, quod anima ipsa rationis particeps, in se rerum rationes consubstantiales habet. Verum quia dimersæ sunt in materia, ferè sunt obruta, uelut in cinere scintilla latet. Quemadmodum igitur cum quispiam cinerem aliquantulum fodicaerit, scintilla statim resplendet, neque is, qui cinerem dimouit, scintillam fecit, sed ea solum, quæ erant impedimento, obtulit. Eodem quoque modo opinio à sensu prouocata rationes existentium rerum proponit. Similiter etiam magistros, inquiring, non nobis in animam inducere cognitionem, sed quæ in nobis ueluti latens est, eam ipsam manifestam facere. Plurima uerba alia profundit Philoponus hanc

opinionem declarantia. Quoniam autem lib. de anima tertio contra Plutarchum Hamonij responsio nem laudans, primum intellectus significatum non secundum habitum esse uoluit, quoniam disciplina, non autem reminiscencia est nostra cognitio. Hinc in problemio licet animam rationis participem in se rerum rationes consubstantiales habere dixerit: de complexis tamen solum uerba illa intelligenda esse uoluit, cum ibi intellectus adumbrationes illas appellet communes animi conceptiones. Verum doctissimus ille Christophorus Marcellus tum autoritate, tum ratione non disciplinam, sed reminiscenciam nostram cognitionem esse ostendit. Autoritate quidem, quoniam septimo de auditu physico cõtex. 20. ad scientiam non esse motum propterea dixit Aristoteles, quod intellectus existens in habitu attentionibus incitatus prodeat in actum: quod exemplo de dormiente ac ebrio manifestatur. Hi enim cum à somno, uel ebrietate resipiscunt, præcedentis habitus munere rememorantur. Primum etiã diuinorum nostrum à naturali nostro scientiæ desiderio auspiciatur, quod minimo labore nos consequi consentaneum iudicant omnes. Huius ueritatis (inquit iste) fidem facit animæ nostræ nobilitas: nam si materia prima sub formis ad quas est in potentia, fuit procreata, nonnè & animam nostram sub intelligibilibus formis in lucem editam iudicabimus &

Illud accedit, q̄ si uilius agere nequit in nobilius, sensus non agent in animam: quod tamen munus exequitur, si à sensibus desumitur nostra scientia. Addunt alij ad actum nihil extrahi de potentia, nisi per aliud prius existens in actu: hinc doctrinā, quæ sit in nobis de recenti per actualem præexistentem notitiam aggenerari concludunt. Duo sunt tandem, quæ in hanc ueritatem nos detrudere poterunt: primum quidem est, quoniam idiota de singulis ordine congruo interrogatus accommodatas in medium responsiones affert; quod quidem non posset fieri, si nobis congenitæ non essent istæ notiones. Alterum ab improbis desumitur ab optimis hominibus educatis, qui tamen & speculatiuam, & moralem deberent callere scientiam, si eam per studium, uel doctrinam assequeremur.

Huius opinionis falsitas demonstratur.

Cap.

VIII.

VERVM si Aristotelis placita præter iam dicta perpendere uoluerimus, rationemq; peripateticæ ratiocinantem, à cursu non reuocauerimus, inditas huiusmodi notiones nobis non esse negotio minimo deprehendemus. Peripateticorum enim princeps primo diuī

norum lib. 48. contex. sibi constans ipsi in primo posteriorum, per præcognita quidem doctrinam nos assequi dixit: sed hæc præcognita nobis non esse cõgenita tex. 49. his uerbis aperuit. At uerò si existit connaturalis, mirum quomodo latemus habentes potissimam scientiarum. Hæc autem uerba hūc in modum exponebat Auerroes. Quoniam si hic sunt formæ, ad quas intellectus aspicit, sicut sensus aspicit ad sensibilia, & comprehensio sensibiliū est naturalis in nobis, cum non acquiritur ex cognitione antecedenti: necesse est, ut intellecta sint naturalia in nobis: non ut quædā sint naturalia, quædam tamen accepta per doctrinam. Vnde septimo met. com. 58. hæc uerba reddens clariora cum Aristotele inquebat. Quemadmodum sensibilia non sunt sensata donec sentiantur: ita est de intelligibilibus: & secundum hoc sequitur ex opinione Aristotelis intelligibilia esse noua. Hanc eandem ueritatem efficacissima quadam ratione D. Thomas nobis aperuit: nam si & quantum ad sensum, & quantum ad intellectum quandoque cognoscit homo in potentia: per sensibilem tamen actiones respectu sensus: & quo ad intellectum per disciplinam & inuentionem reducitur ad actum: ad eas igitur similitudines, quæ sensationis sunt, & intellectionis principia, ut in potentia se habeat homo, est necessarium. Huius autem illationis necessitatem ratio nõ

bis ostendit manifestissimam; nam modo non diuer-
 so quodlibet formam respicit actionis principium,
 & ipsam actionem. Quare si ex leuitate profluit
 sursum moueri, quod est potentia leue potentia
 quoq; sursum mouet: quod est etiã actu leue, actu
 sursum mouetur. In naturalibus quidem (impedi-
 mento tamen semoto) ueritatem illius propositio-
 nis conspiciamus: quandoquidem si uix sunt, cum in
 operationes exeunt proprias: quin etiam nec ante
 actionem tempore suum esse sunt nacta: actu igitur
 actionis principium non aderit unquam, quin
 & operetur actu impedimento secluso, ne rebus
 omnibus id accidat, quod leui deorsum detento usu
 uenire solet. De uoluntarijs quoque idem iudicium
 est ferendum, si cuilibet potentia proprium actum
 accommodauerimus. Quoniam igitur cum uolu-
 mus nos intelligere non posse experiamur, notio-
 nes non esse inditas comprobatur: nam si nobis es-
 sent congenitæ, ad actionem tantum in potentia ac-
 cidentali essemus, unde pro arbitrato nostro intel-
 ligeremus. Dilucidè quidem, atque perspicuè tertio
 de anima ueritatem istam enucleauit Aristoteles.
 Nam in principio progressionis considerans intel-
 ctum tex. tertio ipsum impassibilem dixit. Impas-
 sibilis quidem (inquebat Simplicius) est hic intel-
 ctus progressus, quoniam cum ex Aristotelis sen-
 tentia nihil sit aliud pati, quam recipere, atque

aliunde habere, quæ cognosci debeant: ideò iurè im-
 passibile esse inquit, quod recipiendi quidem uim
 habeat, hæc tamen adhuc sit consecutum. Sed cū
 fuerit singula (tex. octauo dicebat Aristoteles)
 tunc per se agere poterit. Si igitur congenitæ essent
 notiones, in essentiali potentia non existentes, sed
 accidentali, pro arbitrato possemus intelligere, quod
 falsum esse nobis etiam inuitis apparet. De com-
 munitibus autem animi conceptionibus idem asse-
 rendum putauit Aristoteles, cum primo met. scien-
 tiam, & artem per experimentum acquiri uolue-
 rit. Cum in fine secundi lib. Posteriorum. horum
 tandem principiorum cognitionem, ex sensu dix-
 erit originem sumere. Si autem oppositum secundo
 met. contex. primo uisus est Aristoteles sensisse:
 id non pro actuali assensu, uel notitia intelligen-
 dum erit: sed si de potenciali quadam notitia, &
 sumatur natura pro naturali principio: tunc Ari-
 stoteli, & Auerroi fide adhibita in incom-
 modum labimur nullum: quandoqui-
 dem sensus, & intellectus lu-
 mine, quæ sunt nobis
 naturalia prin-
 cipia, illa
 co-
 gnoscere possu-
 mus actu.

Aduersariorum rationes radicitus euelluntur. Cap. IX.

VAE autem pro Platonica opinione confirmanda proferebantur ab aduersarijs tantum abest ut sint efficacia, & contra Peripateticam ueritatem roboris alicuius censeantur, ut ea potius negotio minimo corruant. Inter discrepantes quidem tunc iudicium uis quadam propria poterit intellectus ferre, cum per acquisite species fuerit habituatus: & cogitatio phantasmate iam repleta, ac intellectus agentis auxilio poterit intellectus possibilis in proprias functiones exire. Cuius quidem intelligere, de habitu ad actum formulæ transitum non appellabit ullus, sed de actu primo ad secundum, uel de accidentali potentia ad actum sibi correspondentem transitus nuncupabitur. Mirum etiam uideatur nemini, si à sensibilibus depromatur cognitio: nam & partibilis est ista rerum, seu potius earum imaginum speculatione: & intellectus agentis munere unum in uarijs, identitatem in diuersis, & in dissimilibus similitudinem possibilis animaduertit intellectus. Aristotelis autem uerba tantum abest ut aduersariorum sententię faueant, ut (si Aueroi tamen fides

est adhibenda) aliorum placita tunc solum ipse perpendat. Illud accedit, quod, & si propriam ibi sententiam Aristotelem proferre dixerimus, quod tamen querebant aduersarij, non sunt nacti, Animam enim intellectuam quantum ad substantiam transmutari non posse exemplo de dormiente, ac ebrio persuadebat Aristoteles, in quibus exemplis conspiciamus duo. Primum quidem est de habitu ad actum instantaneus transitus; alterum uero quod preerat in ebrio. Non quidem propter hæc duo, sed propter primum tantum fit uoti compos Aristoteles. Has autem notiones propterea non dices esse congenitas, quoniam impassibilis à principio dicitur intellectus & specierum susceptiuus. Desiderium quoque intrinsecum, & naturale ad scientiam illa propensio uim tantum quandam ad intelligendum premonstrat, quæ naturam, cuius est uis, & facultas, excedere nequit. Cum autem qui noster est intellectus progressus non sit actus purus, sed potëntialis adeo, ut in intellectualium genere sit ultimus, nihilque non nisi constitutus in actu, agere possit: hinc igitur oritur, ut de potentia tantum essentiali ad actum deductus, liberè proprium munus exequatur. Qui quidem intellectus, licet cæteris inferioribus longè perfectior habeatur, sub notionibus tamen istis procreatus non fuit, sicut sub formis materia prima, quoniam hæc quidem esse habet per formas, ille ue-

rd per species minimè. Si quis autem dixerit per
 formulas esse intelligibile intellectum habere: hic
 uoti compos non efficitur, nè ociosum aliquid natu-
 ram pati cogamur fateri. Hominem enim sepissime
 animaduertimus nõ intelligere, quod idè esset ab-
 surdum, quoniam iam est in habitu, à sensibus non
 impeditus, & à corpore separatus, propria tamen
 operatione destitutus, à notioribus istis adiuuenti
 nihil sibi confluens. Formulas igitur istas non in-
 tellectui concreatas, sed à sensibilibus desumptas,
 ut fateamur est necessarium: nec in absurda tunc
 labimur. Species nãque, quæ de potentia essentiali
 intellectum deducit ad actum, cum tantum perficit,
 non propriè agens, sed intellectus agentis bene-
 ficio non amplius sensibilis, nec particularis, in ge-
 nere intellectualem intellectus possibilis forma exi-
 stens. De recenti ergo sciẽtiã acquirimus, et eam
 quidem ex cognitione præexistenti, quemadmodũ
 non solum primo posteriorum, sed primo etiã met.
 48. contex. nobis ostendit Aristoteles. Nec aliqua
 est cognitio, cuius ratione possibilis intellectus fue-
 rit in potentia, ad quã per aliquod existens in actu
 non sit deductus. In discursu quidem conclusionis co-
 gnitio in actualem, & illam quidem præexistentem
 principiorum reijcitur: hæc in illam terminorum re-
 soluitur simplicem, quam Aristoteles in experimẽ-
 tum retorquet, quod ex sensu nobis colligimus. Si

de simplici cognitione habeatur oratio, illa quidem
 ex intellectu per speciem existente in actu, acqui-
 ritur: quæ species nunc generatur ad existentibus
 in actu phantasmate, ac intellectu agente. Leue
 tandem est illud signum: quandoquidem interro-
 gatio rectè disposita à communibus ad propria in
 addiscente scientiam parit. Minimo enim negotio
 ex usu continuo circa communia in uniuersalium
 cognitione fertur intellectus noster, quorum uirtute
 fertur tandem in propria: quod Aristoteles pri-
 mo posteriorum satis apertè monstrauit, cum ex
 optima præmissarum connexionem, dilucidationem
 quesiti necessariò prodire putauit. Illud accedit,
 quòd si ad Platonis interrogationem confugiamus,
 eam non solum rectè dispositam, sed de mathema-
 ticis quoquẽ certissimis omnium allatam, & ad fi-
 guras tandem materiales in Menone Platone de-
 uenisse conspiciamus. Ex his igitur peripateticam do-
 ctinam illos non profiteri constat, qui hoc in parte
 præceptorem, & discipulum idem sensisse uolue-
 runt. Libro. n. 12. mysticę philosophiæ cap. 20. huma-
 nę ignorantie causam assignans Aristoteles, inque-
 bat. Respondemus q̄ in nobis ignorantia nostri, re-
 rumq̄; aliarum prouenit ex eo, quòd non ducimur
 nisi sensu ad discendum. Vnde explorantes sciendi
 gratia dicimus, hoc experimur, illud uerò non: neq̄;
 seponimus cogitationem, sed ex ea colligimus disci-

plinam: & putantes nos expertos omnia, asserimus nihil esse, quod non cadat sub sensu. Liber quoque secundo, cap. tertio intellectum hunc nostrum specie cogniti, sicut materiam primam informari noluit. Ibidem etiam inquebat. Appello autem intellectum actuatum, habentem questum obuiam speculationi: & intellectum sub potentia, carente quasito obuiio. Libro tandem nono cap. quarto luce clarius hanc nobis explicauit sententiam, dicēs animam in supermis existentem principia plura absq; cogitatione, & impressione simulachri inspicere, quorum tamen inferius cogitur opera uti.

An intrinsecum ponat Aristoteles intelligendi principium declaratur. Cap. X.

PRÆTER notiones illas congenitas intrinsecum aliud Platonici affirmabant intelligendi esse principium, animę scilicet rationalis apicem, mentem ab ipsis nuncupatum. Negotium istud pluribus admodum peripatetici prosequuntur, hac in re maximè inter se discrepantes. Sed cum diuersas horum sententias in animasticis speculationibus enucleauerim, quid peripateticè arbitror sentiendum, in præsentī adducam in medium. Illud igitur primò scitu dixerim necessarium, quòd licet 17.

contex. tertij de anima cum sequētibus tribus, modo quodam à cæteris longè diuerso cum eruditissimo Simplicio, & uerè peripateticè fuerim interpretatus: locum tamen nullum relinqui, ex quo agentis intellectus necessitatem depromamus, quā peripatetici omnes admittunt, non est asserendum. Non unus est locus, cuius auxilio quam nobis utilitatem asserat hic intellectus agens deprehendamus, si fides præsertim adhibeatur simplicio, qui non huius tantum, sed anima quoq; rationalis sublimem declarare naturam non in naturalem solum, sed in diuinum etiam artificem tertio de anima par. 17. negotium istud reijciat. Libro igitur de anima tertio tex. secundo intelligere dicens Aristoteles sicut sentire, agentis necessitatem ostēdit, cum progressus hic intellectus non ex se ipso intelligat, nec à se ipso, nec per se ipsum. In intelligendi actum intellectum iam ad secundas uitas delapsum ex se ipso, à se ipso, & per se ipsum non conscendere tex. tertio significauit Aristoteles, eum dicens impassibilem. Impassibili quidem est (ibidem exponebat Simplicius) quoniam si pati est ipsum recipere, atq; aliunde habere, quæ cognosci debeāt: iurè igitur hunc dicit Aristoteles impassibile, quèd recipiendi quidem uim habeat, baud tamen adhuc consecutum sit. Quibus quidem Aristotelis uerbis commotus & Auerroes, attionē. quæ est formare

per intellectum, affirmavit esse de uirtute passiuam. Text. quoque quarto dixerat Aristoteles intellectum immixtum esse, cum intelligat omnia. Immixtus est quidem, quoniam (ut inquit Simplicius) tanquam materia ipsi subicitur, quæ intelligit: unde text. quinto ipsam nullam aliam concludit habere naturam, nisi possibilem. Si quis autem dixerit obiecti tantum ex his necessitatem desumi, illam uero agentis minime: is quidem animaduertat intellectus progressi obiectum non reperiri, seu subsistere, sed potentia esse tale: quare ut fiat in actu oportet, quod non nisi alicuius existentis in actu beneficio contingere potest. Anima quidem specierum locus text. sexto dicitur ab Aristotele, quæ tamen non sunt actu. Obiectum intellectus est quidditas, quæ (ut etiam fatentur Latini) est unum in multis: hoc autem non subsistit tale, sed est accidentibus conuolutum. Hac igitur de causa (ut tertio de anima par. 21. diuine admodum dixit Simplicius) non eodem ordine de sensu agit Aristoteles, & intellectu. De sensibus quidem orationem instituens Aristoteles à notionibus nobis auspiciatus, quæ ipsi subiecta essent, prius tradebat, & ante substantiam actiones ipsas considerabat. In tractatione autem ista de anima intelligente (inquit Simplicius) intellectus, qui nam, & qualis sit, ante intelligibilia contemplatur, quia ea ignotiora sunt: at quæ deinde intelligibilia

bilia ipsa considerat. Eandem ueritatē ex Aristotele uerbis tertio de anima text. 2. habitis excepit Simplicius. Si n. intellectualis operatio cum illa sensus conuenit, quoniam intelligere quæ admodum et sentire, aut pati quoddam est ab intelligibili: discriminē etiam inter hec duo reperitur, in illo uerbo aut aliquid homini alterum ab Aristotele nobis significatum. Namque inter sensum, & sensibilia non leuis est diuersitas, ipsaque sunt extrinsecus, et subsistunt, et ibi tandem est instrumentorum motio. Verum in intelligere ipso nec ulla contingit corpora motio, nec extrinsecus est intelligibile, & subsistens, sed est intrinsecus; quod tamen à se non habet anima, cum (ut ibidem inquit Simplicius) inuestiget anima tanquam ea, quæ non habeat. Diuine igitur ex intellectus collatione cum sensu inferebat Simplicius progressum hunc intellectum non ex se ipso intelligere, non à se ipso, neque per se ipsum: sed sicut sensus à sensibili, ita is ab intelligibili, atque ab eo intellectu, qui eiusdem ordinis cum illo est, excitatur, atque expletur, tanquam alius ab alio, quem eadem par. illuminatē appellauit. Loca etiam quatuor Aristotelis alia, huic ueritati fauēt omnino secundum diuinam interpretationē Simplicij. Nam si progressum intellectum, & imperfectum ad accommodatam perfectionem se recipere, illumque ad actum de potentia deduci fateatur Aristoteles: tanquam notum, & luce ipsa cla-

vius ipse subicit, cum alicuius existentis in actu auxilio perfectionem consequi propriam: quinetiã tunc istud significavit apertissimè, cum hunc iam perfectum præstantissimo illi agenti comparavit.

Hanc ueritatem cognoscens Simplicius tertio de anima par. 19. intellectum nostrum separabilem, immixtum, impassibilem, suaq; ex substantia actu existere huius tantum agentis munere uoluit, in- quiebat enim impassibilis uerò dicitur, tanquã his, qui haud ab alio, nequẽ ex diuersitate aliqua, neq; ex participatione, sed ipsa à se ipso aut secundum actum perficitur, aut iam perfectus est. Licet enim & à præstantiori illo intellectu id huic largiatur. Et paucis interpositis agendi munus huic nostro in tellectui propter coniunctionem cum præstantissi- mis esse datum asserbat. Ex his igitur non solum agentis intellectus necessitatem licet depromere, sed huius etiã necessitatis causam facillimè possu- mus coniectare: quoniam quod est in potentia in- tellectus nostri obiectum ad actum est deducendũ. Aliqui tamen licet oportunitatem huius intellectus cognoscant, & fateantur auxiliũ: de huius tamẽ causa diuersam habuerunt sententiam, eam scili- cet propter intellectionem ipsam necessariam asse- rentes. Hæc enim omnia intellectionem nostram præcedere deprehenderunt scilicet rem ipsam ma- terialem extrinsecus subsistentẽ, phantasma, intelli-

gibile specie, intellectu progressum, & hunc agẽtẽ: ex quibus quidẽ omnibus agentẽ intellectu tanquã intellectionis principium sibi delegerunt. Hoc qui- dem res extra animam exequi nequit, quæ poten- tia tantum est intelligibilis. Phantasmati munus istud non est demandandum, quippè quod materia le sit, & singulare tantum præferat. Speciem quoquẽ principij nomine indignam propterea iudi- carunt, ne ipsam intellectu digniorem astruerent. Efficiendæ tandem, causandæq; intellectionis mu- nus cum ab intellectu possibili remouisset, quippè qui ex Aristotelis sententia tertio de anima quin- to contex. possibilem tantum naturam habeat: hoc ipsum intellectui agenti demandandum putarunt. Verũ cum immanentium actionum numero in- telligere nostrum à philosophis omnibus ascribatur: & possibilem intellectum cum Auerroe tertio de anima com. 19. agentem, & patientem esse; & ho- rum opinionem à peripatetica disciplina longè se motam semper ego crediderim. Ratiocinium autẽ illud, quod ui quadam demonstratiua præditum exi- stimarunt ipsi, tanquam infirmissimum facillimè corrui: nam non intellectus noster solus possibilis, sed ille agentis beneficio intelligibili specie iã actua- tus ad intelligendum se recipere potest. Nec solu- tionem istam infringent aduersarij, si speciem di- spositiuum dixerint intelligendi esse principium:

quandoquidem & remouens prohibens exequitur
utrumque: quod & de specie propterea poterimus
affirmare, quod licet ipsa, & possibilis intellectu-
nem depromant: ei tamen actus propriè determi-
natio demandatur.

De Agentis intellectus natura peripatetica ex-
plicatur sententia. Cap. XI.

DE HOC quidem quæsito diuer-
sorum diuersæ fuerunt sententia,
quas in animasticis speculationi-
bus pluribus uerbis sum prosecu-
tus: quare uera tantum, germa-
naq; Aristotelis in præsentī sententia dilucidabi-
tur. Si ergo quæ lib. mysticæ philosophiæ dicuntur ab
Aristotele, & quæ libro de anima tertio par. 17.
18. 19. & 20. proferuntur à Simplicio, examine
diligenti perpendantur: ex ipsis hanc de intellectu
agente sententiam, & illam quidem solam peripa-
teticam nobis eliciemus. Est enim substantia que-
dam à possibili nostro longè diuersa, Deo proxima,
secundum mundi principium, dirigens, & conser-
uans præter cætera possibilem intellectum nostrū.
Distinctionem hanc inter agentem, & possibilem
intellectum nostrum tunc significauit Aristoteles,
cum libro mysticæ philosophiæ. 10. cap. nono sensiti-

uini, & intellectum possibilem formali quadam
counexione uniri uoluit, qua & hominis existen-
tia perficeretur, & gradus entium constitueretur.
De intellectu agente ibidem dicebat Aristoteles
istos se inuicem optare pro ratione, qua uniantur,
& fiunt substantia ferè una. Ferè quidem fiunt
substantia una, quoniam eodem lib. cap. octauo su-
pra possibilis naturam, qui tamen est nostra sub-
stantia, agentis essentiam esse, fatetur Aristote-
les. Deo est proximus hic intellectus agens, quoniã
ab ipso immediate procreatus, & ipsius filius: què
mens illa diuina prima rerum omnium effectorem
constituit, infinitum primi principij in fluxum re-
cipientem: quæ omnia lib. de primo enunciato sum-
mi boni ex Aristotelis sententia diffuse admodum
declarauī. Munus tandem, quod circa possibilem
intellectum exercet, lib. Theologiæ. 10. cap. octauo
declarauit Aristoteles, quippè qui lumine suo per
uniuersum expanso licet dirigat omnia, & illa con-
seruet: hæc tamen beneficia in intellectum possibi-
lem tribuit abundantius, & imprimit efficacius,
quoniam inter ipsos nullum sit separans medium,
nullumq; reperiatur ex entibus illius influxus sub-
iectum accommodatus. Nexum autem, & hanc
unionem formalem utriusque intellectus ratione
firmam esse, ac stabilem clarissimis uerbis aperuit.
Ex parte quidem intellectus possibilis, quoniam si

primo physicorum materiam dixit appetere formam sicut turpe pulchrum: libro quoque mysticae philosophiae 10. cap. nono propterea possibilem intellectum illi agenti dixit subterni, quod ab illo dirigatur, & conseruetur: quemadmodum sensitiua nihil posteritatis, & existentiae constantis assequitur: nisi per influentiam, & illuminationem ab eo receptam: cuius etiam ope, atq; auxilio adminiculum sibi adesse (dixit Aristoteles) fulciendi permanentiam essentiae suae. Dirigitur quidem ab agente intellectus possibilis, quoniam naturales formas ex se depurare, illasq; in essentiam suam & rationem uniuersalem absque excitatione animae sensuales, & huius agentis lumine minimè potest. Conseruatur autem ab agente nostro possibilis, cum eorum agentium numero ascribatur unicus hic filius boni, quorum opera ex Auerois doctrina lib. dist. disp. quarta, in sol. primi dubij & in lucem producit effectus, & iam productus conseruatur: unde à nostro possibili quantum ad haec duo separatim non esse agentem conspicimus. Mutuam tandem hanc habitudinem lib. Theologiae. 10. cap. octauo triplici similitudine significauit Aristoteles: nam intellectus hic agens eo amore, atq; beneuolentia possibilem nostrum fouet, & protegit, quo magister discipulum, pater unigenitum, & mas profectur feminam. Ex Aristotele quoq; lib. de ani-

ma tertio. 17. cum reliquis tribus sequentibus context. (si diuinam tamen Simplicij sequamur interpretationem) haec omnia facillimè licet depromere, quippe qui praedicata illa perfectionem significantia intellectui nostro nulla quidem alia ratione uoluit accommodanda, nisi quoniam agētis istius munere euasit agens, & ipse unde eadem perfectissima quadam ratione huic agenti conuenient praestantissimo. Si enim noster intellectus ad pristinam perfectionem uel omnino, uel quasi regressus, separabilis, immixtus, impassibilis, & sua ex substantia existens actus nuncupatur, unde agentis nomine dignus habetur: nonne praestantissimus ille unicus, et summi Dei filius, agens intellectus, à quo huic nostro possibili tot, tantaeq; perfectiones confluunt, erit & ipse perfectionibus insignitus?

Quae ueritati huic aduersantur, in medium adducuntur. Cap. XII.

PLV R I M A tamen sunt, quae Latini contra peripateticam hanc ueritatem adducunt in medium: & primum quidem ex proportione desumitur inter agentem reperta & nostrum possibilem. Dicunt enim isti si de propinquo agenti habeatur oratio illud passim corre-

ponderare aded, ut sit cum illo generis eiusdem, & ordinis. Si quis autem horum sententiam propterea dixerit à peripatetica mente dissonam, quod possibilis materię, arti uerò agens comparetur: quo qui dem exemplo à possibili nostro seiunctum agentem necessarium est confiteri: quemadmodum & ars est à materia separata. Huic satis esse factum putarunt Latini, si hanc similitudinem, sicut & quamlibet aliam dissimilitudinem etiam pati demonstrarint. In hoc enim cõueniunt, quòd intellectus agēs speciem, & possibilem deducit ad actum, ipsis tamen sui naturam, & formam, qua ens est, non impertiens: quemadmodum & ars idem exequitur circa materiam. Apertissimum quoque inter agentem intellectum, & artem constat esse discrimen: nam intellectus possibilis cum agentis naturale sit susceptiuum, eum suscipit secundum eundem essendi modũ, agenti conuenientem: unde generis erunt eiusdem. Sed cum ars non naturale, sed sit agens uoluntarium; hinc secundum alium essendi modum materię comparatur: unde formam artis materialiter recipit, quę tamen in artificis mente est immaterialis. Ex Aristotelis uerbis idem colligi uoluerunt Latini: nam lib. de anima tertio quinto cõtex. hunc intellectum possibilem nullam habere naturam dixerat ipse, nisi possibilem. Hinc possibilem cum Auerroë materię cõparantes, dixerunt præ-

ter abstractam intelligentiam intrinsecum quoque agentem requiri, qui de potentia essentiali ad actũ primum illũ deducat: quemadmodum nec naturales formas materia recipit, nisi formę generis eiusdem beneficio. Actionem etiam intellectus agentis hanc ueritatem nobis polliceri putarunt: nã si quę uni tertio sunt conformia, inter se quoque proportionem seruant: cum intellectus agens intelligibiles species procreet sibi similes, quoniam agens sibi semper effingit simile: quę possibili quoque conueniunt, cum per eas intelligat: hinc necessario sequi crediderunt isti intrinsecum esse nobis agentem, sicut est possibilis. Ad hoc tandem asserendum deuenerunt, quoniam Auerroi fidem adhibuerunt, qui tertio de anima ipsum intelligere uoluntati nostrę subijci, est professus: quare si separatus sit hic agēs intellectus, non cum uoluerimus, intelligere poterimus.

Hęc diruuntur obiecta. Cap. XIII.

ANTVM autem abest ut horum opinionem peripateticã esse crediderim, ut huius doctrinę principem uerbum nullum protulisse dixerim unquam, quod agenti intrinseco animę nostrę

facultati possit accommodari. Namq; omissa in presenti interpretatione Simplicij uerba, si Latinorū sequamur opinionem lib. de anima tertio. 19. context. cum Auerroē inter possibilem, & agentem hoc nobis desumemus discrimen, quoniā hic agens est substantia, quæ est actio sua. Sed si nis, & facultas sit anima nostræ intellectus agens; non igitur substantia. Si facultas sit naturaliter tantum agens, quomodo actio illa intellectualis erit sua substantia? Verba quoque 20. context. habita, quibus hoc solum separatum fatetur Aristoteles, si cum Latinis de anima tota intelligi non posse fuerit ostēsum: illa quidem opinioni iam proposita fauebunt maximè, illi q; confirmabunt. De tota quidem anima intellectiua uerba illa propterea non sunt audienda, quoniam cum hac in parte secundū Latinos de intellectu agente speculationem sit Aristoteles aggressus: ad eundem hæc sunt referenda, cum presertim eo in textu possibilem intellectum inter se comparet, & agentem. De agente autem dixerat non quandoque intelligere, & quandoque non: unde hæc subintulit uerba. Separatus autem est solum hoc, quod uerè est: quod quidem dictum non nisi ad immediatè præcedentem intellectum agentem referri potest. Hæc Latinorum interpretatio per excellentissimum quendam modernum non liberatur à calumnia: quippè uerba illa de in-

tellectu tantum agente interpretantes in hoc labamur absurdum, ut solus agens sit separatus, & immortalis. Hoc quidem incommodum doctissimam Simplicij expositionem non angit: nam possibilis est separabilis, separatus autem est agens. Adde quoque idè intellectum hunc primum solum esse separatum, & immortalem, quoniam & quātum ad substantiam, & functiones sit in eternitate, cū tamen operationis ratione sub tempore cadat anima. Sed quanti sint faciendæ Latinorum rationes reliquum nunc est examinare. Primum quidem quod in medium adducunt ratiociniū, nullū est profectò: nam si Aristotelis uerba consideremus, in quibus possibili nostro agentem comparat intellectum, eum tanquam artem, & lumen semper considerauit, constat autem & lumen, uisus, aut coloris non esse partem, & à materia artem seiungi. Quod autem de artis discrimine respectu materiæ, & agentis respectu nostri possibilis dicebatur à Latinis, facillimè corruit, si quo nam modo possibilis intellectus naturale sit susceptiuum agentis, rectè perspiciatur. Non enim possibilis noster intellectus propterea materia dicit debet agētis, quòd esse ipsius tanquam forma compleat agens, & possibilis ad propriam ipsius operationem passiuè tantum accedat promendam, quemadmodum ad ignem, eiusq; functionem lignum se habet: sed materiæ no-

mine appellatur, quoniam proprius sit intellectus
 primi effectus, uisus influxum præ cæteris recipit
 abundantius, & retinet efficacius, ad intellectu-
 nem cauendam ab agente illustratus existens per
 se sufficiens. Forma tamè agens est nostri possibilis,
 cum animam rationalem procreans eorum agen-
 tium numero ascribatur, quibus & esse, &
 sui conseruationem effectus accepta referre ten-
 tur. A quo quidem intellectu primo, cum per sim-
 plicem emanationem profluat rationalis anima,
 qua in procreatione cum alterius animæ generis
 eiusdem, & ordinis nullum requiratur auxilium,
 sed ipse tantum intellectus primus influxus pater-
 ni munere, quem recipit infinitè, ad rationalem
 animam producendam sufficiat: hinc mirum nemi-
 ni uideatur, si solus ipse quod in effectu simile sibi
 effinxit, perficere, atquè conseruare conatur. Cum
 enim diuinam anima incolit regionem, non discursi-
 uia, sed (ut inquit Themistius) comprehensiu-
 a cognitione potitur: & nulla quidem ratione alia,
 quàm quod obuium habet quæsitum, hunc scilicet
 intellectum primum, in quo rerum ydeæ relucet,
 & cuius tantum beneficio ad summum bonum in-
 spiciendum se confert. Hinc autem Latinorum sol-
 uitur instantia, qui si agentem dixerimus separa-
 tum, eum tantum, idè horum esse ipsi uoluerunt,
 quod in ipso solo nostra consistat felicitas. Sed reli-

qua prosteruens dico, quòd cum ad secundas uitas
 progreditur intellectus noster, et iam partum emi-
 sit, ab hac dirigendi, perficiendiq; provincia non
 desistit secundum hoc mundi principium, possibilem
 nostrum illuminans, & obiectum sibi hoc in statu
 accommodatum efficiens modo declarando. Adde
 quoque pro huius rationis euerfione non intelligen-
 re, quod secundum istos ipse noster possibilis promit.
 Sed speciem tantum ab agente, & à phantasmate
 profluere. Verum cum hac tantum ratione sit spe-
 cies intelligibilis principium, quoniam hac insigni-
 tus possibilis noster, ipse sit, qui statim intellectuonè
 depromat: hinc luce clarius constat intrinsecum no-
 bis esse intelligendi principium. Nec est etiam tutū
 ad Aristotelis uerba tertio de anima quinto tex-
 habita uelle confugere, quibus cum Auerroe possi-
 bilem intellectum materie Latini comparant: quæ
 quidem præter uniuersale agens illud sibi requirit
 intrinsecum. Nanquè si naturalia hæc ortui, & in-
 teritui obnoxia, quia ab eorum effectuore principio
 nimium distant, ipsiusq; influxum purum, atquè
 sincerum retinere non possunt, præter uniuersale
 principium, particulare quoque requirunt, quod ge-
 neris est eiusdem, & ordinis: cum intellectus primi
 effectus proprius sit anima nostra, quæ ipsius instu-
 xum diuinum, & intellectualem semper recipit,
 licet non eadem semper ratione: hinc ad ipsam per

ficiendam principium illud sufficere dixerim, quod absque particularis alterius ope ipsam in lucē edere potuit. Huius autem ueritatis dilucidationem ex Aristotelis doctrina facile licet nobis colligere: nam si receptionis tantum causa materie comparatus, recipit uniuersale, & quidem sine motu, & transmutatione: hinc istius perfectionis principium illud statuendum erit, cuius essentia, & operandi uirtus tempore non mensuretur. Illud etiam notet aduersarij ex proportione inter agentem, atque possibilem intellectum, intelligibilis speciei ratione hoc tantum colligi, agentem scilicet ideò nobis intrinsecum: quia sit uelut possibilis forma: quandoquidem nulla ratione alia possibilem hic agens perficit, quam quòd & ipsum produxit. Quinetiam adde cum Simplicio, quòd cum discurrit intellectus possibilis, non ydeas tunc contemplatur, quibus refertus est agens, quo tantum tempore hic esset uelut forma nobis coniunctus: sed à sensibilibus excitatus, & ad secundas uitas conuersus, & formis affectus, imaginibus ydearum afficitur, ab ydeis non parum semotis: quare & tunc agens parum est nobis coniunctus. Aueroicum quoque proloquium non destruitur, cum Aristoteles lib. mystica philosophia. 10. cap. ij. inseparatum à nobis dicat hunc intellectum, quippe qui effectu hoc proprio mirum in modum deletetur, quemadmodum supra fuit ostensum.

Quo nam modo istud exequatur intellectus agens, exponitur. Cap. XIII.

QUANTIS de intellectus agentis actione diuersi diuersa sentiunt: quorum omnium sententias in analyticis speculationibus diligentissime perpensi: hoc tamen in loco eam tantum recensebo, licet communem, quam peripateticam esse semper ego crediderim. Dicendum igitur existimari, propterea à intellectu agentis opera nobis esse opus, quòd uniuersalia re ipsa non reperiuntur ex se subsistentia: sed est intellectus, qui facit uniuersalitatē in rebus. Munus autem istud exequitur intellectus agens tum in phantasma, tum in possibilem propriam uirtutem exercens. In phantasma quidem duplici modo intellectum agentem proprio munere fungi est asserendum, influxu scilicet & abstractione. Influxus iste hunc in modum est declarandus: nam cum inferiora modo quodam excellentiori contineantur in superioribus, cuius quidem nexus beneficio. ea donantur perfectione, ac operandi uirtute, quam a superioribus disiuncta non assequerentur: unde estimatiua in homine quoniam in intellectus essentia est radicata, intentiones indiuiduales. 10. predicamentorum

apprehendit. Hinc & ipsum phantasma non per additam uirtutem quampiam ab intellectu agente sibi defluxam, sed ex cōnexionē uirtutis imaginatiuæ cum intellectu, in qua tamen est illud phantasma, id dignitatis, & excellentiæ sibi conluit, ut ad speciem ipsam promendam particulariter concurrere possit. Illorum etiam opinio mirum mihi semper in modum placuit, qui abstrahendo propterea hunc intellectum agentis nomen sortiri dixerunt, quòd species de actiua potentia phantasmatis ipse deducat ad actum, quemadmodum pulcherrimo quodam exemplo manifestatur. Sicut enim ille, cuius sunt eneruata uires, non nisi robustioris cuiusdam beneficio nauim trahere potest, qui ut agens principale ad hoc munus obeundum accedens formam de actiua potentia, imperfecti agentis educit. Pari etiam ratione de actiua phantasmatis potentia, in qua sunt potenciali quodam modo species, illas dicunt peripatetici agentem educere: quoniam phantasmatis eas producendi facultatem largiatur, & ipse una cum phantasmate species illas tanquam principalis causa edens in lucem. In intellectum tandem possibilem agit hic agens, in ipso tanquam primum, & uniuersale agens species intelligibiles causans illius abstractionis à phantasmate beneficio. Ad species quidem intelligibiles promendas phantasmatis tantum robur non sufficit:

cit: quandoquidem etiam cum luminis intellectus agentis presentia, ipsum phantasma materialium genus non egreditur: penitus tamen immateriales sunt intelligibiles species. Huius ueritatis exemplo illo de lumine, oppositum sentire nō possumus, tūm quia uerba illa ad hoc exprimendum ab Aristotele non fuerunt adducta: tūm quia species illa uisibilis, & ipsa materialium numero est ascribenda. Nec intellectui tantum agenti speciem intelligibilem acceptam referet intellectus possibilis: nam species de non phantasmato produceretur, undè præter Aristoteles sententiam, deficiente etiam aliquo sensu illius obiecti scientiam nancisci possemus. Vnum tamen relinquitur unico uerbo absoluendum, cuius culpa intelligibilem speciem, unā etiam cum agente à phantasmate non produci sequatur, cum illam in lucem edere, sibi repugnet: ac si suspicetur quispian quod ex se non potest in unum, nullius etiam uirtutis auxilio in idem unquam posse. Verūm animaduertat sic sentiens ueritatem tunc præferre propositionem ultimo loco allatam, si agens ideo unum agere nequeat, quòd proprium sibi sit illius oppositum. Sed si ex actiue uirtutis imperfectione id sibi contingat: in nullum quidem incommodum labimur, si alicuius extrinseci manere uirtute particularis agentis cōfirmata, effectus ab eodem edatur in lucem. Ex hac pulcherrima presentis quæ-

sibi dilucidatione ruunt eorum ratione, omnes oportu-
 num intellectus agentis auxilium remouen-
 tes, quippe quæ ex ignaui illius actionis interpre-
 tatione desumantur. Vnum tamen remanet ora-
 tione breuissima enucleandum, quis scilicet inter in-
 tellectus agentis functiones ordo reperiat, quæ
 sunt influere, abstrahere, & intelligibilem speciem
 procreare. Hac quidem in re inter Latinos, inter
 Thomistas presertim uersatur dissidium: sed illorū
 sententia mihi propter magis arrisit, qui speciem
 intelligibilem postremum intellectus agentis effe-
 ctum putarunt. Quauis enim similitudinem illā
 à lumine desumptam tertio de anima. 18. contex.
 ad hoc significandum non adduxerit Aristoteles:
 intellectum tamen agentem lumini comparandum
 esse, ut specierum educationem præcedit, omnes sen-
 serunt, quemadmodum tertio de anima particula
 secunda apertissimè fatetur Simplicius. Sed quo-
 niam duo sunt luminis effectus: duo etiam antequā
 intelligibilem speciem producat, hic agens efficit.
 Si enim primus huius nostri luminis effectus, &
 ille quidem formalis est illuminare, & est secun-
 dus obiectiuus facere apparere: hæc etiam duo pro-
 prio quodam modo exequetur spirituale illud lu-
 men. Illuminat quidem phantasma ea scilicet ra-
 tione, qua in phantasma influendo, ipsum agere su-
 perius ostendebatur. Effectus quoque secundus &

ab hoc lumine profluit, cum huius beneficio abstra-
 hentis appareat in phantasmate, quod prius de-
 prehendi non poterat. Est quidem natura hæc in-
 phantasmate: sed præstantissimi huius luminis præ-
 sentia, singularitatis tenebris depulsis, nō amplius
 illud totum, sed natura tantum splendet, & quid-
 ditas. Vnde iure quidem optimo abstractiua hæc à
 Latinis illuminatio nuncupatur, quippe quæ unum
 sine alio, quæ tamen sunt coniuncta, faciat nobis
 constare. Vltimo tandem loco intellectus agens cū
 obiectiue illustrato phantasmate speciem edit intel-
 ligibilem. Sed inquirunt aduersarij ex dictis & in-
 telligibilem speciem auferrī de medio, & intelle-
 ctus agentis necessitatem depelli. Speciem quidem
 deleri, quoniam iam intelligibile constitutum est in
 actu: intellectus autem agentis necessitatem tunc
 quia intelligibile in actu in hanc poterit functionē
 exire, tunc quia non in intelligibile in actu, sed in
 speciem desinat intellectus agentis operatio. Sed
 eneruata sunt aded hæc aduersariorum obiecta,
 ut quod cupiunt, assequi nequeant. Speciei quidem
 intelligibilis non aufertur necessitas, nam si est in-
 tellectui uniendum obiectum, hoc quidem iam fa-
 ctum in actu per sui substantiam uniri non poterit,
 quod solius Dei proprium esse dixerunt theologi.
 Nec per phantasma, quod licet illuminationis, &
 abstractionis munere quidditatem ipsam præsefe-

rat: secundum esse tamen intra materialium rerum limites continetur. Ad formam igitur penitus immaterialem erit confugiendum, quæ in actu primo constituat intellectum possibilem, obiectum referat uniuersale, uiuens intellectui quod iam factum fuit in actu quam quidem formam intelligibilem speciem nuncuparunt peripatetici. Intellectus quoque agentis necessitatem hunc in modum tueri possumus: quandoquidem si quod est in actu solum agere potest: cum esse intelligibile in actu nõ à se habeat istud phantasma, sed ab agente sibi profuat intellectus: prima igitur, & immediata partes ad speciem ipsam promendam huic debentur. Plurima quidem alia, & de intellectu agente, & de intelligibili specie forent dicenda: cuius speciei causa doctissimus Zimara, & Hieronymus ille Girellus inter se digladiantur: sed hæc omnia in animasticas speculationes reieci: quem quidem librum in lucem tandem euolare permittam.

STEPHANI CONVENTII BONONIENSIS

DE ASCENSU MENTIS IN DEVM

Liber Quintus.

In quo de ascendendi methodo
differitur Platonicè.

Quo nam modo Plato significauerit ascendendum, recensetur. Cap. I.

*V*M rationalis anima nostra, corpus hoc particulare subingressa, multa, & ea quidem non leuia patiatur incommoda, ab antiqua, saluberrima, & sibi propria regione nimium distans, ita ut supercælestis ille mundus, & hic inferior extrema duo possint non iniuria nuncupari: hinc neminem arbitror in Platonica disciplina, uel etiã parum exercitatum reperiri, qui longum hoc iter ascendendi, & arduum unico gradu dicat absolui. Quinetiam tantum abest, ut in hanc erroneam opi-

monem descendat, ut plurius potius nobis opus esse opera cum huius doctrine principe profiteatur. Sed quoniam his de rebus huic ascensui conferentibus non solum Platonici, sed & ipsemet Plato non idem semper uisus est sensisse: ut ab eo, ipsiusque sectatoribus repugnātia qualibet remoueat, & obscuritas, Platonis misterium primò in medium arbitror adducendum, singula deinde ipsius uerba diligentèr perpendentur. Diuinus igitur Plato cum lib. de Rep. sexto hac inter ceteras efficitissima ratione, ingenium philosophicum ex omnibus alijs Reip, propterea proficiendum ostendisset, quòd hoc tantum rectè perspicere, & optimè posset circūspicere: ad id in septimo enucleandum deuenit, ut quo nam modo sit illud erudiendum, & priusquam hæc inferiora disponat, qua nam ratione ad illa, quæ cuncta diuinè regunt, & administrant, se conferat inspicienda, dignosceremus.

Cum autem unius extremi cognitio ex alterius appositione clarior habeatur: hinc similitudine quadam utrūque se ostensurum à dialogi huius principio his uerbis pollicebatur. Post hæc naturam nostram quo ad eruditionem, & ruditatem pertinet, tali quadam imagine contemplare. Hominis quidèr ruditatem, & ignauia obscuris his uerbis significauit, inquiens. Finge animo subterraneum specus, cuius ingressu uersus lumen per antrum totum

peruius undiq; pateat. In eo homines nutritos à pueritia, ceruicem, & crura ita deuinctos, ut & immobiles permanere cogantur, & ad anteriora solum prospicere: capita uerò uinculis adstricta circumducere nequeant. Post tregum autem superne ac procul ignis lumen suspensum sit. Interque ignè, & uinctos homines uia superior pateat, secus quàm paries sit constructus exiguus, sicut plerunq; præstigiatoribus miracula fingentibus scena, seu cortinæ aliquæ, super quibus sua miranda demonstrant, coram spectantium oculis apponuntur. Cogita rursus homines intra parietem ferentes uasa, & opificia uaria supra parietem eminentia, statuasque hominum, & aliorum animalium lapideas, & ligneas, modisque uarijs fabricatas. Atque ut consentaneum est, qui hæc circūferunt partim sileant, partim loquantur.

De nostra tandem eruditione hæc protulit uerba. Contra uerò nunc animaduerte qualis foret eorum à uinculis solutio, ignorantiaque curatio. Nempe si quis eorum solueretur, cogereturque repente surgere, collum uertere, ambulare, lumè ipsum aspiceret: doleret protinus, nec propter splendorem intueri posset illa, quorum umbras ante cernebat. Consuetudine igitur primum opus est, si superna inspecturus sit, umbrasque primum facilius intuebitur. Post hæc in aquis hominum, ceterorumque ima

gines, ipsa uerò deinde: postea quæ in cælo sunt, & ipsum cælum nocte facilius contemplantur, dum astrorum, & lunæ lumen spectabit, quàm si solem ipsum die, solisq; fulgorem intueatur. Atq; ita demùm Solem ipsum conspiciet. Hæc est illius similitudinis sententia, quam in sequentibus pro uiribus enucleare curabo, quòd facilior, clariorq; huius ascensus methodus habeatur.

Breuis eorum habetur dilucidatio, quæ ruditatem nostram significabant. Cap. II.

PLATO necessariam huius quæsti dilucidationem perspiciens, & se obscurissima quadam similitudine usum cognoscens, eam clarioribus quibusdam uerbis aperire contendit. Speluncam, uel specus nunc carcerem, hanc quam oculis cernimus mundi machinam nominat. Mundialis quidè hæc machina carcer non animorum, sed hominum est appellanda, cum à principio dialogi in hoc homines à pueritia dixerit enutritos. Verùm si uniuscuiusq; animam considerare uoluerimus, quod à principio huius libri enucleandum mihi proposui, particularis animæ carcerem nullum inueniemus alium, quàm particulare, quod est subingressa corpus, cuius rei causa ani-

marum descensum execratus est aliquando Plato. Huius rei ueritatem hinc licet colligere, quòd nulla quidem alia ratione meditationem mortis philosophiam ipse descripsit, quàm quòd (si tamen fides adhibeatur Alcinoo) non à mundo isto uisibili, sed à corpore anima seuocetur, & ad ea, quæ uera sunt, atque diuina conuertatur.

De hac etiam solutione libro de occasionibus capite quarto his uerbis loquebatur Porphyrius. Antiquos scilicet sapientes diligenter omnia deuitasse, quæ animam corpori affigere possent. Veritatem istam in Pimandro textu septimo præmonstrauit Mercurius, cum corpus hoc nostrum prauitatis nuncupat fundamentum, & uelamen operum. Plotinus tandè libro de bono, uel uno propterea felicitatem hic tantùm animam uoluit degustare, quòd impediatur, & illa mentis quies per turbetur à corpore. Si uincula uniuersali carceri homines alligantia hæc sunt particularia corpora: hæc secundum Platonis sententiam in Timæo expositam nulla sunt alia profectò, quàm affectus humani, quibus anima coniungitur corpori. Num hac in re notatu dignissimum subobscure in Phædro nobis proponitur à Platone, quod in com. capite. 23. luce clarius explicabatur à Marsilio, tunc scilicet per humanos affectus corpori huic dissolubili animam coniungi, cum ipsi à Platone equi

nuncupati uicerint aurigam: non tamen superant, quin sit prius ab ipsis coactus: cogitur tandem perturbatione quadam precedente. Sed hac inuitus incommoda non patitur auriga: nam prius ipse diuinorum contemplationem remisit, eam intermisit, & tandem omisit: cum tamen perturbationis illius sit causa speculationis remissio, coactionis intermissio, uictorie tandem omisso. Quid autem luminis, uel Solis nomine intellexerit Plato, non est cur prosequar multis: nam ipsius boni ydeam supremam asserit esse reetricem, bonorumq; omnium causam, que in intelligibili mundo regeret, ueritatem in lucem edens, & mentem. De hoc lumine, atq; Sole sexto de Rep. loquebatur Plato, ipsum dicens esse summum bonum. Sed unum scitu quidem dignissimum ex Platónico promptuario mihi depromo: nam Solem eundem libro de Rep. sexto bonum nominat, quem tamen dialogo septimo non bonum, sed ydeam boni supremam appellat, & maximo quidem cum artificio, Nãq; si summi Dei nomina perquiramus à Platonicis, illa quidem duo esse dicent, quippe qui & bonum, & unū nuncupent ipsum: bonum ut se per omnia porrigit, unū quatenus supereminet omnia. De Deo quidem ut summo bono loqui possumus, & intellectu per comparationes, ipsum apprehendimus: sed quatenus unum libro de bono, uel uno capite quarto, ipsum

ex Platonis sententia nec dici, nec scribi posse affirmavit Plotinus. Et si per negationes, que sunt tamé affirmationibus longè meliores de Deo, ut uno in Parmenide differit Plato: munus istud hac una tantum ratione susceptum à Platone libro illo de bono, uel uno capite quarto Plotinus uoluit, ut dissertationibus illis nostrum animum excitet, & ad diuinum spectaculum dirigat. Cum autem huius nostri ascensus finem, & metam optatam Deum Platónici cum præceptore Platone statuunt, eum quidem non ut bonum, sed ut unum hac ratione se nobis ostensurum affirmant. Non enim imaginatione corporalia machinante, non mobili ratione mutabile nonnihil semper excogitante, non intelligentia tandem suapte natura multiplici uarium semper aliquid meditante: sed Deum attingimus unitate intellectu longè superiore. Hinc si ascendendi gradus inspiciamus, hos à Platonicis enumeratos inueniemus, scilicet corpus nihil ex se operans: formam non meram, neq; perfectam: animam mobilem multitudinem; mentem immobilem multitudinem; Deum tandem unitatem immobilem. Illud tamèn in Platónica disciplina est asserendum, quòd licet ut finis nostri ascensus ut unus sit inspiciendus eius tamen ascendimus munere quatenus se nobis & bonus insinuat, quemadmodum superius fuit explicatum. Hinc igitur mirum uideatur nemini si

dialogo de Rep. sexto Solem bonum esse affirmat,
 cum ipsum quatenus ascensus nostri duces con-
 sideret. Sed dialogo septimo non bonum, sed ydeam
 boni supremam, & unam, & eam quidem omnino
 indivisibilem propterea nominat, quod Deum, ut
 finem, & beatitudinis nostrae fontem, ac originem
 contempletur. Si autem paucis interpositis hanc
 metam nostri ascensus bonum appellat: istud tan-
 tum idem Platonem dixisse arbitror, quod bonum,
 & unum re ipsa non discrepent, notioribus, in re ta-
 men difficili, terminis usus: quod à principio libri
 de primo enunciato summi boni fusius declaravi.
 Reliqua, quae de via superiori ad superiora paten-
 te, de pariete illo exiguo, & de materialibus sta-
 tuis dicebantur, sunt hunc in modum intelligenda.
 Via quidem nos ad superiora deducens corporibus
 caelestibus, & glorioso Deo, tanquam terminis qui-
 busdam clauditur, quoniam horum omnium infe-
 riorum cum intermedijs quoque sunt causae, atque
 principia. Quare paries iste exiguus nullus est
 alius profecto, quam elementorum quatuor ista
 congeries, à quibus homines intra specus statuas il-
 las materiales idem deferunt, quod hic quicquid fit
 & reperitur, id omne quatuor tantum elementis
 referunt acceptum. Homines statuas intra specus
 asportant, quoniam horum sensibilibus simulachra
 ab hominum sensibus, tum ceteris animabus com-

munitibus, tum proprijs intro deferuntur. Hinc ho-
 mini membris omnibus impedito, & arctissimis
 istis uinculis deuincto id accidit dedecoris, & detri-
 menti, ut materialia tantum, & sensibilia, quae sibi
 à sensibus ponuntur ob oculos, & subobscurae quoque
 inspiciat. Anteriora quidem solum deuinctus ille
 homo uidet, quoniam cum anima partem emiserit
 inferiores eius in lucem educens facultates, quae
 particularia tantum respiciunt hic, & nunc termi-
 nata: hinc anteriora solum potest ille homo inspi-
 cere, sed subobscurè. Cum enim unius summi boni
 ope, atque auxilio, cuius splendor fulget in omni-
 bus, essentia quaelibet in functionem propriam exeat:
 cumque in summo tantum intelligentiae praecipue lu-
 ceat, hinc tantum abest, ut sensuum munere quod
 est in rebus ydeale perspiciat homo, ut ipsi potius
 obstant tanquam nubes. Unde non res hominem
 hunc deuinctum, sed rerum umbras, & imagines
 Plato dixit intueri, quoniam sunt umbrae, cum non
 sint ydeae, sed ydeas tantum participant, quemad-
 modum libro de anima, & Demone Pro-
 clus nobis exposuit: & ex Platonis
 Parmenide in commentarijs
 sibi doctissimus ille
 Marsilius de-
 promp-
 sit.

De anime rationalis à uinculis solutione Platonis
sententia exponitur. Cap. III.

POSTEA QUAM imperitiam,
& incommoda multa, in qua de-
scendens labitur anima, præmon-
strauit Plato: de illius eruditione,
à uinculis illis solutione, & (ut
uno uerbo dicam) de reditu ad superna loquebatur
his uerbis.

Nam si quis eorum solueretur, cogereturq; sur-
gere, collum uertere, ambulare, & lumē ipsum in-
spicere: ac si à uinculis tunc liberata sit anima, si
surgere, ambulare, collum uertere, & lumen inspi-
cere possit. Hoc autē nihil est aliud profectò, quàm
impetus quosdam extirpare, & nonnullos saltē
moderari, à sensibilibus ad intelligibilia se conuer-
tere, menteq; diuino lumine iam illustrata, quin-
etiā illi connexa, uiuere. Sed cum non statim hec
fieri possit conuersio, & hoc diuinum lumen non
intueamur à principio: hinc consuetudinis cuiusdā
nobis opus esse opera ipse præmonuit. Non enim
statim hæc colli fit conuersio, nam extrema duo si-
ne medio pertransiri non possunt. Duplici autem
ex causa corporalium aciem perturbari dixerat
Plato, uel cum ex lumine labimur ad tenebras, uel

cum à tenebris prodimus in lucem. Sed quoniam
ex superius dictis patuit animam à lucidissima ui-
ta descendente nouis tenebris obrui: ipsam igitur
ab insipientia plurima ad fulgidum spectaculum
per ascensum consurgere, ut dicamus est necessa-
rium: cuius intelligibiles oculos sub corusco nimis
splendore deficere his uerbis dixerat Plato. Dole-
ret protinus, nec propter splendorem intueri posset
illa, quorum umbras ante cernebat. Consuetudinē
quidem istam ex Platonis sententia aqua præce-
dit, ter ab eodem nominata: à qua tamen consuetu-
dine nunquam lumen reijcitur, ter & ipsum qui-
dem nominatum.

Si autem & hanc consuetudinem aqua consti-
tuiti uisus est sensisse Plato, hæc solum ratione istud
asseruit: quoniam dum luminis beneficio represen-
tat imagines, nos Pythagoricum morem obtinen-
tes, rerum intelligentiam referre putabimus. Qua-
rè cum ante consuetudinem aqua sola sit necessa-
ria, & in consuetudine absoluenta lumen potiores
obtimeat partes: in ascensu hæc duo necessaria esse
dicemus. Cum autem sit aqua lauare, atque pur-
gare, luminis uerò facere, atque demonstrare: hinc
ea, quorum primò ascendimus beneficio, & animi
purgationem esse dicemus, atque diuinorum con-
templationem. Sed ut hanc Platoniam discipli-
nam ad uinum usque refecare possimus: illud est di-

ligentèr notandum contemplationem nostri ascensus finem non esse, sed gradum illius supremum; undè cum de consuetudine, eiusq; partibus sermonem habuisset Plato, hæc deindè subintulit uerba.

Certum est hunc illuc hisce gradibus ascensurum. Si res autem ita se habet cum Marsilio super librū quid animal, & quid homo capite secundo ut ascēdamus, solutionis dicemus duplicis nobis opus esse opera, quarum una purgatione animi perficiatur, reliqua uerò habebitur, si animæ rationalis apice speculabimur. Primam à corpore solutionem significauit Plato, cum philosophiam mortis esse meditationem est professus; cum septimo de Rep. nē sit sapiens malus, omnia illa dixit amputanda esse à puritia, quæ sunt generationis affinia, cū plumbea pondere, quæ comestionibus, & huiusmodi uoluptatibus, & libidinibus, atq; delitijs inherētia, mentis aciem ad inferiora detorquent. De altera tandem tunc intelligendus est Plato, cum in Timæo dixit explicare uelle diuina, esse plusquam uires nostræ sufficientes. Vtrāq; tandem separationem diuinè admodum significauit Plato, cum epistola septima diuturna circa idipsum consuetudine, uitēq; ad ipsum coniunctione diuina percipi posse assenerauit. Vnum tamèn hac in parte silentio non pretereundum iudico, nulla scilicèt ratione alia Cabalistas quosdam Terentianum dictum sibi delegisse,

quo

quo ad splendidissimum Solem cernendum, fidem; ac taciturnitatem assererēt necessaria: quam quod amplissimis tantum cogitandi, & credendi uiribus iter illud arduum peragamus. Sed cum ex morali philosophia fidem constuere epistola decima senserit Plato; & cum Pythagoras taciturnitatis beneficio nos libere uelit contemplari; hinc optimo iure huic ascensui duo hæc dixit esse uecessaria. Hæc sit Platonis sententia, pingui quidem minerva depicta: quæ tamen in sequentibus luce clarius dilucidabitur.

De animi purgatione quid sit Platonice sentientium enodatur. Cap. IIII.

PRIMUM huius nostri ascensus gradum animi purificationem esse constituit Plato. Quinetiam tantum abest, ut ista seclusa possimus ascendere, ut ex certaminibus tribus, in quibus ex Platonis sententia in Phædro uictoriam domum reportare debemus, hoc sit primū & nequaquam ponendum in minimis: inferiores scilicet animæ uires intelligentiæ omnino esse subdendas. Si quis autem causam querat, cur hæc dixerit Plato, Porphyrium consulat, qui libro de occasionibus hæc habuit uerba. Dum ad incorporē

N

Studemus ascendere, duo potissimum meditari de-
 bemus, tum qua ratione esse materiale, caducūq;
 deponamus, tum etiam qua uia præcipue reuertamur,
 contraria scilicet uia redeuntēs ad illa, per
 quam ad hæc nostra descendimus. Quare si quæ iā
 adducta fuerunt in medium consideremus: ea qui-
 dem nos ad hoc asserendum deducunt, quòd tunc
 gradum istum ascendimus, cum à ratione recta
 equos perturbari permiserimus, illos intellectum
 cogere, & unius tandem mentis beneficiores supe-
 rare uoluerimus. Huius primi gradus utilitatem,
 quin etiam necessitatem hinc maximus ille Tyrius
 sermone primo deducebat, quòd cupiditates specu-
 lationem impediunt. Et dialogo de Rep. septimo
 plumbeis istis ponderibus aciem mentis ad hæc in-
 feriora detrudi uoluit Plato. Vnde ter maximus
 ille Mercurius in Timandro capite primo aciem
 mentis ad superna se non prius erexisse fatetur,
 quòd sopiti non fuerint corporis sensus: quemadmo-
 dum ijs solet accidere, qui ob saturitatem, uel defa-
 tigationem sunt somno grauati. Si causam tandem
 inuestiges, qua ductus Lysis Hipparco non potue-
 rit non subirasci: huc quidem ipsius uerba spectare
 cognosces, quòd contra Pythagoræ præceptoris
 præcepta non solum omnibus ea uoluerit porrigi,
 quæ ipsi tot laboribus fuerunt adepti: sed etiā quo-
 niam intemerata philosophiæ præcepta cum ijs com-

munita censuerit facienda, qui ne somnare quidem
 animi purificationem potuerunt. Hanc autem ani-
 mi purificationem non solum triplici similitudine à
 tinctoribus, à puteo ceno pleno, & à Sylua desum-
 pta necessariam esse significauit, sed in eam quoq;
 absoluendam uiribus omnibus nos incumbere de-
 bere his uerbis aperuit. Operepretium est igitur re-
 censere quantum temporis in abstergendis macu-
 lis, quæ nostris incestæ corporibus erant, consumpse-
 rimus, antequam præcepta illius percipere digne
 possemus. Hanc eandem sententiam Platonem ha-
 buisse constat, cum epistola secunda Dionisium mo-
 neat, ne diuina illa arcana in aures hominum per-
 mittat excidere, qui discipline sunt, & eruditionis
 penitus expertes. Cum autem res ita se habeat,
 mirum uideatur nemini, si epistola decima philoso-
 fiam, quæ ad mores componendos perducit, ueram
 scientiam esse dixerit: alias uerò, & ad alias decli-
 nantes scientias, & facultates quædam tantum
 ornamenta nuncuparit. Nāq; si contemplationis
 humanæ beneficio mala hæc non possumus subter-
 fugere, & hæc facultates non firmitatem, non fidē,
 neque sinceritatem aggenerant, quæ tamen uirtu-
 tes ex illa morum scientia nobis confluunt. Hinc
 igitur disciplinas illas Marsilius dixit extrinsecas,
 & hanc philosophiæ prædicauit esse substantiam. Li-
 bro quoque de occasionibus non in uerborum acie

mulatione, & disciplinarum multitudine uitam beatam consistere putauit Porphyrius: sed nunc illius nos effici compotes censuit, cum hanc uitam in illam diuinorum transtulerimus: cum à rebus sensum mouentibus, sensuumq; passionibus separati fuerimus. Quanti autem fidem fecerit Plato, ex eiusdem uerbis licet colligere: nam in Timæo cū ad diuinorum explicationem uires nostras non sufficere conspexisset: ad eos, qui ante dixerunt, consugiendum putauit hac ratione uerbis istis explicata. Ex Deorum enim (ut ipsi testantur) progenie orti sunt: ideoq; maiores suos certius nouerant. Quapropter nefas est Deorum filijs non credere, quamquam nulla demonstrationis necessitate loquatur. Sed quoniam sua pronunciare fatentur; obtemperandum legi, atq; eis fides est adhibenda. Et in Gorgia licet de inferis illis iudicijs, & de supplicijs loqui apud aliquos esset nugari; dicebat tamen Plato. Hæc sunt Callicles quæ ego opinor esse uera. Et ibidem etiam inquebat. Mihi igitur Callicles his uerbis omnino persuasum est. Quam ueritatem intrinsecam scilicet pacem, & fidem cōiungens Proclus, his uerbis explicauit. In omnibus, qui ad summum bonum peruenire cupiunt, non scientia, non ingenij exercitatione opus est: sed firmitate, stabilitate, quiete, tranquillitate, quod (ut summatim dicam) fides Deorum est, quæ nos ad summum bō

rum, & Deorum, ac Demonum omnia genera, atq; animas beatas ineffabili ratione tradit, atque coniungit. Non enim per scientiam, aut operationē ullam ingenij exquirere summum bonum, aut ad ipsum aspicere debemus: sed offerre, commédareq; nos diuine luci; & præclusis sensibus, in illa incognita, & occulta entium unitate quiescere. Hoc enim fidei genus omni doctrina antiquius est Pythagoricum tandem hoc fuit præceptum: nam iste ueritatis dictator cum ad summam ueritatem omni cura & diligentia iter ascendendi perquiret: laborare primum gradum esse adinuenit. Quod quidem uerbum nihil aliud nobis significare Cabalisticæ quidam dixerunt, quam per disciplinas morales animam à curis, & molestijs omnibus liberare.

Quæ nam animi purgatio ex disciplinis moralibus nobis confluat, ostenditur. Cap. V.

PLOTINVS libro de uirtutibus capite secundo, & ibidem Marsilius duos in nobis adinueniunt motus, quos pondera cum Platone nos ad hæc inferiora detrudentia, possumus appellare. Quidam enim sunt subiti, & hi optimo quidē iure dicuntur impetus: à quibus alij deducuntur, qui animorum nostrum exagitant extrinsecus. Priusquã

consultet rationalis anima, uel animaduertat ima-
 ginatione. Reliqui uerò uel superioris animadu-
 sionem imaginationis sequuntur, uel rationis consi-
 lium siue temerarium sit, siue maturum, depra-
 uatum tamen, & falsum. Hi sunt motus, quorum
 culpa rationalis anima euasit multiplex, huc co-
 acta est descendere, & de summo bono relicto, tot
 malis, & incommodis non potuit nõ obrui. Verùm
 moralium uirtutum munere ab exitio rationalis
 anima liberatur, in unitatem sibi propriam redit,
 & pristina leuitate iam recuperata, ad diuinum
 influxum apta est recipiendum. Hinc etiam quare
 purificationes istæ uirtutes dicantur, omnibus licet
 colligere: quandoquidem harum ope, atq; auxilio
 anima existens mala fit bona. Est autem mala, quo-
 niam corpori commixta, cum quo patitur, ad infe-
 riores uires declinans, & per omnia opinione con-
 sentit. Fit quidem rationalis anima bona, cum libe-
 ratur à corpore: sed liberatur, quoniam sola agit,
 neq; compatitur. Sola quidem agit, quia intelligit,
 atq; sapit: non autem compatitur, cum temperata
 sit, iusta, & fortis. Temperata est anima, cum cor-
 pore igitur non consensit. Iusta, uires ergo inferio-
 res non reluctantur, menti reddens, & rationi que
 mentis sunt, & rationis: sensibus quoq; quod ne-
 cessario sibi conuenit. Fortis tandem est, quare se-
 cessum à corpore cupis, tantum abest ut illum me-

tuat, sed ad purificantium uirtutum diuisionē re-
 liquum est deuenire. Plotinus libro de uirtutibus
 cum propter motus illos uirtutibus purgatorijs nos
 indigere deprehendisset, tres esse putauit, quarum
 beneficio Deo similes redderemur scilicet ciuiles,
 purgatorias, & illas animi iam purgati. Ternario
 quidem numero uirtutes istas ideò distingui puta-
 uit Plotinus, quòd & in hac anima nostræ libera-
 tione, purificationeq; tria ipsos exequi sit necessa-
 rium. Nãq; motus primi sunt saltem reprimendi:
 illos deinde secundos uel per has uirtutes radicitus
 extirpamus, uel aliqua ex parte moderamur. Fieri
 enim nequit, ut purgata dici possit rationalis ani-
 ma, quæ motu secundo ad ea, quæ sunt extra detru-
 ditur: quoniam uel semper, uel minimo saltem ne-
 gocio ad hæc interiora impellitur. Quare cum post
 ipsorum moderationem (primis tamen relictis) ipsi
 tandem radicitus erunt euulsi, nos Deo, Dæmoni-
 que poterimus comparari, quippè qui nonnullis adhuc
 tangamur affectibus. Sed istis funditus euersis uix
 primos etiam moderati fuerimus, cum secundum
 Davidis placitum Dij non iniuria poterimus appel-
 lari, quippè qui puri simus, & purum quodlibet est
 diuinum.

Ad deprimendos autem motus secundos quo-
 rundam uirtutum, quæ ciuiles dicuntur, nobis opus
 esse opera putauit Plotinus, pro tempore cupidi-

tatis ardores extinguentes, iram sedantes, perturbationes moderantes, animum extra collocantes, modumq; tandem uiuendi suscipientes. His autem uirtutibus licet sedes ultimas accommodarint Platonicis: ipsas tamen in minimis ponēdas noluerunt, cum per ipsas etiam ad Deum propius accedamus, quam beneficio formæ materia. Materia quidem (ut libro de uirtutibus capite secundo dicebat Plotinus) per formam ideò similis sit primo principio: quoniam existit in actu, ex quibus duobus fit corpus: sed anima ex sui natura Deo est proximior, quam corpus. Quæ igitur anima uirtutes istas susceperit, tantum abest, ut recedat à Deo, ut ipsa Deus appareat, inducatq; susceptionem, an Dei sit hoc totum. Munus autem alterum circa secundos impetus istos peragendum, quod euellere scilicet ipsos est radicitus, uirtutibus illis demendarunt Platonicis, quæ dignitate quadam purgatorie nuncupantur. Ille tandem animi iam purgati accedunt, quarum est quidem non solum secundos motus extrudere penitus: sed primos etiam uel ratione, uel consuetudine aliqua moderari. De his motibus radicitus euellendis, uel deprimendis diuine libro de anima, & Demone philosophatus est Proclus, iniquiens. Animæ descendenti adnatæ sunt ex mundo multiformes uitæ, uestesq; uariæ, trahētes quidem ipsam in compositionem caducam, obstantes

autem contemplationi. Oportet igitur animā hinc ad naturam illam peruigilem ducendam, amputare secundas, tertiasq; uires descendenti subortas cohibere impetus extra ferentes. Hæc est, quæ ad aquam ter nominatam, ad moralem scilicet purgationem pertinet, Platonis sententiæ, paucissimis uerbis explicata.

Quæ primò Platoniam consuetudinē absoluant, recensentur. Cap. VI.

E cōsuetudinis partitione in ea, quæ ipsam constituunt, atq; perficiunt, licet non sit facile iudicare: quæ tamen ex Platonis dictis colligi possunt, paucissimis explicabo. Plato igitur cū disciplinas, quæ mentem sursum attollerent, maxima cum diligentia septimo de Republica inuestigasset: ipsas non tantum adinuenisse conspicimus, sed ab eodem quoq; nobis conluit regula, cuius beneficio hanc ascensui nostro conferre, illam uerò reiiciendā possumus asserere. Res enim illæ sensibiles, quæ à sensibus sunt sufficienter iudicatæ, hæc quidem non pro-uocant intelligentiam, nec ad essentiam mentem attollunt. Ea tandē à sensibus sufficienter iudicatur, quæcumq; in contrarium simul sensum non in-

cidunt. Hinc oppositas his disciplinas eas esse uide-
 mus, quæ subincidunt in contrarium. Ex hac autè
 Platonis speculatione, primam huius consuetudinis
 partitionem esse depromo, quæ à naturalibus ducès
 originem, per mathematicalia ad metaphysicalia
 usq; perueniat. Hanc autem regulam his discipli-
 nis tunc accommodasse Platonem deprehendimus,
 cum à lucerna ad Lunam, & ab hac ad Solem ra-
 tionalem animam putauit attolli. Hinc in hoc de
 Rep. septimo posteaquam consuetudinis munere
 nos dixit ascèdere, hæc subintulit uerba. *V*mbra-
 scq; facilius intuebitur, post hæc in aquis hominum, cæ-
 terorumq; imagines, ipsa uerò deinde. Et paucis
 interpositis inquebat. Certum est huc illum hisce
 gradibus ascensurum. *V*mbra quidè dicuntur ma-
 terialia, cum in ipsis confusius præ cæteris diuinus
 fulgor effulgeat. Materialia quoq; nuncupantur,
 quoniam (ut in argumento septimi de Rep. Mar-
 silius inquebat) & communi, & propria materia
 indigent. Mathematicalia autem secundum sibi lo-
 cum occupant, quoniam uel communi tantum ma-
 teria indigent, & non propria, ut dimensiones: uel
 nulla, ut numeri. Diuina tandem per se ipsa esse di-
 cuntur, quoniam ab omni prorsus, & quomodocūq;
 materia sunt separata.

Ex his autem quæ nunc in medium adducta fue-
 rant, illorum sententiam à Platonicâ disciplina cõ-

stat esse semotum, qui naturalium cognitionem tan-
 tum abesse putarunt assensui nostro conferre, ut
 eam potius causam dixerint fuisse descensus. Illam
 tamen in Phedone detestatur Plato naturalium
 cognitionem, quæ in naturalium effectuum omnium
 cognitione sistit gradum: & si eos reducit in cau-
 sam, ad elementarem tantum perueniet. Hæc quæ-
 idem est pessima occupatio, & miseria maxima sunt
 illi oppressi, qui nimium occupantur in ea. Hęc na-
 turalis est philosophia, quam sermone. 37. in uerbis,
 nominibus, in artificiosis sermonibus, in redargutio-
 nibus, rixis, sophisticisq; argumentationibus con-
 sistere dixit maximus ille Platonicus Tyrius, cuius
 in scholis minimo negotio præceptorem inuenimus.
 Illam tandem philosophiam semper abhorruit Pla-
 to, quam bono reiecto tantopere celebrato, sermo-
 ne. 16. nudam, & ob nimiam familiaritatem cum
 cæteribus depressam, miseris, sophisticisq; argumen-
 tationibus inbredentem Tyrius predicauit. Huius
 quidè finem si quis examine diligenti perpende-
 rit, hunc nullum inueniet alium, quàm Epicuri Ato-
 mum, Heracliti ignem, Thaletis aquam, Anaxi-
 menis spiritum, Empedoclis contentionem, & Dio-
 genis dolium. Diuinus autem Plato cum non solu
 uctiones omnes, & si honestissimas, nibili faceret,
 & speculationes in minimis poneret, quæ ad diui-
 num bonum percipiendum nõ conducerent; sed eas

etiam detestaretur ab hoc ascensu nos reuocantes: hinc in Timæo naturalium speculationem paucis admodum absoluere uoluit: & ibi, in reliquisq; dialogis hoc unum curauit, ut animum nostrum à sensibus ad intelligibilia conuertendum moneret.

Et si accuratissimus iste dux huius ascensus purgatorio ferè semper, & exhortatorio scribendi usus est ordine: Iamblicus etiam in quem nam scopum a iem mentis dirigere debeamus, ostendit, cum libro de mysterijs nullam solutionem aliam, præter Deorum cognitionem dixerit reperiri, quam religioſæ, sacræq; eleuationis finem Aegyptios constituisse testatur. Hanc eandem ueritatem libro de occasionibus breuissima oratione significauit Porphyrius: qui cum mortis meditationem ascensui necessariam persuasisset: Scopum contemplationis his uerbis aperuit. Præterea reminisci beatæ, & æternæ substantiæ. Sed unum remanet dilucidandū, cuius forte culpa iam dictis fidem quis adhibere non posset. Nāq; si ascensui huic confert effectuum naturalium cognitio: quis huic debeat locus nō depromimus tamèn ex Platone: quinetiam si speculationem de ascensu ab ipso habitam intueri uoluerimus: de hac naturalium cognitione nè uerbum quidem factum deprehendimus. Plato enim cum similitudinem illam aliquantulum dilucidasset, & contemplantem ab illa speculandi prouincia propter

Reip. utilitatem reuocandum esse declarasset: quid in sequentibus declarare uellet, aperiebat inquis. Vis ergo nunc inquiramus quo pacto tabes in ciuitate uiri euadant: & qua ratione eos aliquis in lumen educat, quemadmodū ab inferis ad Deos ascēdisse aliqui memorantur. Hæc, ut uidetur, non erit testæ reuolutio, sed animæ circumductio à nocturno quodam die, ad eius, quod uerè est, contemplationem: quem quidē ascēsum ueram philosophiā esse dicemus. Subintulit tandem Plato, An nō inuestigandum est, quæ disciplina potissimū hanc habeat facultatem? Quæsto huic satis non est difficile facere: nam cum Geometricæ succedat Astronomia, cumq; non per influentias huc demissas, sed ex orbium, siderumq; natura deprehensa, & motus perpetuitate cognita in diuinorum contemplationem erigamur, & deducamur: hinc naturalem facultatem ascensui conferre, & hoc in loco constat esse addiscendam. Non enim Astronomus super Cælum aspiceret, ni prius, ut naturalis, & cælum, & quæ sunt in ipso diligenter fuisset intuitus. Huius tandem facultatis necessitatem, & usum libro de occasionibus tunc significauit Porphyrius, cum de effectuum conuersione ad uniuersales causas sermonem haberet, gradum primum esse asserens, hæc scilicet inferiora ad corpus usq; mundanū referre. Tres igitur principales huius consuetudinis partes

L I B E R

naturalis facultas, mathematica, & metaphysica recensentur à Platone.

De Mathematicarum disciplinarum inuamine. Cap. VII.

REIECTA igitur effectuum omnium naturalium speculatione, posteaquam cum Astronomia nonnulla sunt addiscenda: reliquum est in presenti illam Platonis aperire sententiam, qua mathematicas disciplinas ascensui huic conferre plurimum, quin etiam necessarias esse profitebatur. Huius autem disciplinae partes quinque numerantur ab ipso scilicet Arithmetica, Geometria, Stereometria, Astronomia, & Musica. Quas quidem facultates cum Pythagorico more, qui est omnia, licet maxime sensibilia intellectualiter intelligere, fuerit ipse consecutus: hinc unicuique proprium munus demandat Plato, ascensui nostro necessarium. Non est autem una ratio, qua Plato ductus hanc disciplinam primum locum occupare uoluerit: nam ceteris omnibus est mathematicis communior, cum mechanicis artibus conueniat, & liberalibus, numero indigentibus. Verum negotium istud diligentius cum considerasset Plato, duabus alijs ex causis primo loco Arithmetica recensuit: nam (ut

nunc nunc dictum fuit) & haec prima est ex mathematicis, quae primum diuinae contemplationis incitamentum praebet: & si a faciliore speculando incipiens intellectus, acutior reddi potest: huius disciplinae beneficio acumen sibi nanciscitur. Geometriam secundo loco addiscendam uoluit Plato, quae propterea statim sequitur Arithmetica, quod ex mathematicorum sententia punctum magnitudinis cuiuslibet principium, unitati, ut species supponatur. Et si linearem, superficiale, planum, cubum, quadratum, uel circulare numerum appellamus: non hic tamen Geometriae substernitur, sed Geometricis tantum nominibus numerorum species exponitur. Cum ex diuisione continui numerum proficere dicimus: de materiali tantum hoc audiendum censeo. Disciplinas uero reliquas Geometria praecedit, cum de paruo, & magno orationem instituat, quorum essentia communis est omnibus disciplinis. Et quoniam per Geometricam speculationem a magno, uel paruo, quod in magnitudine corporea est, erigimur ad incorpoream, & ad postremam unam considerationem euehimur, quae maxima est, & propemodum infinita, ceterae uero disciplinae particulariori quodam modo nos ad diuinae conducant: hinc etiam ceteras mathematicas Geometria praecedat. Sequitur Stereometria, quam licet honore non prosequantur homines, nec, quoniam inuen-

tionis est difficilis, ardenti quodam desiderio perquiratur. Astronomiæ tamèn confert, quæ circa profundum versatur: & hanc ipsa nobis utilitatem affert, quod eius munere cuborum augmentum considerantes, ad id tandèm, quod omnia supergreditur, peruenimus. Astronomia illa est facultas ex mathematicis, cuius ductu contemplamur superna, & conscendimus super sydera. Quare dies non comparabimus noctibus, sed ex splendore syderum ad diuinum lumen est ascendendum; & ex cælorum motibus ad motorum essentias est deueniendum cõtemplandas, quousq; ad principium illud prouebamur, à quo cælum pendet, & natura. De Musica tandèm Plato sermonem habebat, quam ultimo loco idèò positam arbitror, quod reliquæ præter Astronomiam communia quædam omnibus perpendant: Astronomia uerò ad cælestium corporum inspectionem deduxerit; & quoniam post huius diuini corporis considerationem animæ, ad quam hoc statim refertur, sequitur contemplatio, quam animam ex harmonicis proportionibus Platonici omnes fatentur constitutam: hinc & diuinè quidem miro artificio musicam Plato postremo in loco collocauit, cuius est animam ad spiritualem harmoniam percipiendam deducere.

De

De postnaturali facultate, eiusq;
utilitate. Cap. VIII.

RAT pars consuetudinis altera, à Platone dialectica nuncupata, mathematicis quidem disciplinis longè præstantior, & ascensui nostro maxime necessaria. Hæc quidem ens habet pro obiecto, quatenus ens, cum entia speculatur, & non entia, quæ sunt materia, resq; materiales. Sunt autem entia uel in quibus non est omnino materia, uel non regnat. Non est quidem in Deo materia, cæterisq; abstractis (de sensibili enim materia fit sermo) nec etiam in separadis, quales sunt animæ nostræ; non regnat autem in corporibus cælestibus. Propter quod naturalem disciplinam nuncupauit opinionem: quoniam quæ ortui, interituique sunt obnoxia considerat. Metaphysica uerò quia ens uerum respicit, scientia, quinetiam sapientia in re optimo dici potest si ea tamen sit hoc nomine digna, quæ sempiterna respiciat. Vtriusq; naturam sapiunt mathematica, quæ rerum essentias quodammodo somniare uidentur. Huius scientiæ principia certissima libro de triplici ascensu capite quinto, posuit esse Plotinus, nam emanant ab intellectu, licet aliqua forte anima hoc non possit accipere.

O

Et quemadmodum hac scientia per omnem transit
entis latitudinem: ab ipsa etiam aliquid accipiunt
scientiæ reliquæ: quinetiam dixit Plotinus sine hac,
& nullam esse scientiã, & mores esse imperfectos.

Obiecta quædam recensentur, illaq; funditus
euertuntur. Cap. IX.

PLRIMA quidem sunt, quæ
iam dicta uidentur destruere, quæ
uè Platonem in erudiendis homi-
nibus maxima commisisse pecca-
ta testantur. Grammaticam pri-
mum omisit, cuius necessitatem
hinc facile admodum ille sibi depromet, qui pecu-
liaribus uocibus conceptus animaduernerit expri-
mendos. Silentio quoque artem pertransiuit retho-
ricam, cuius tantum beneficio in Reipublicæ causis
exponendis intima cordium penetramus. Si etiam
artes, & disciplinæ quælibet ordine quodam sunt
tradendæ, & acquirendæ: & si nihil attingimus
certi, nisi quod proprijs instrumentis assequimur:
si tandem, ut placuit Iamblico logica philosophiæ
spiritus est nuncupanda, quippè quæ obscuris facili-
tatem, dubijs declarationem, confusis distinctionem
uniuersisq; tribuat diuisionem, hinc mirum uide-
bitur omnibus, nec adinuenient rationem facile, qua-

re ipsam cæteris non præposuerit Plato. Ambigui
& à ueritate fortè alienum in mathematicis recen-
sendis commiscuit, post Astronomiam Musicam
collocans, quam tamen affiniorem esse Arithmeti-
cæ constat, cui uerè subijcitur, & à qua propria sibi
desumit principia.

Verum hæc, quæ sunt adducta facile admodum
prosteruntur. Non enim Grammaticam, tanquã
non addiscendam, subicit: sed cum ipsius necessi-
tatem luce ipsa clariorem cognosceret, nec ad fœ-
licitatem parandam, tanquam principem, sed ut sa-
mulam tantum cognosceret accedere: hinc silentio
prætermittendam putauit. Hoc idem de Rethorica
est asserendum, quæ quoq; uim illam penetrandi nõ
nisi ex uirtutum efficacia sibi desumit. Dialecticæ
uerò necessitatem, eiusq; utilitatem licet à princi-
pio non expresserit: eam tamen in minimis ponend-
dam non censuit; quam non ante, sed post metaphy-
sicam nobis propterea uoluit acquirendam, quòd
tunc animus in ueris, arduisq; speculationibus iam
enutritus, non amplius futili gloria efferatur, nec
cæteris disciplinis posthabitis, in argutijs quibusdã
se, aliosq; decipiens, conterat tempus. A calumnia
tãdem, qua propter musicam Platonem irretitum
teneri arbitrabantur quidam, ipse facillime libera-
tur, cum hac una de causa Musicam Astronomiæ
affiniorem putarit, quòd modo quodam particula-

ri nos ambe deducant ad diuina. Nec mirum uideatur alicui, si hoc in loco Geometriam præponat, Astronomiæ, ac naturali; nã & illa est simplicior, & longè facilior, quem facilitatis ordinè diligentissimè Platonem obseruasse conspiciamus.

De Ascensu secundum alios Plotini recensetur opinio, & reprobatur. Cap. X.

PLOTINVS libro illo, qui ex doctissimi Marsilij sententia de animarum potius ascensu ad summū bonū, quam de Dialectica, est inscribendus: cum ad summum bonū, tanquam ad nostrum proprium finem hominē peruenturum ex multis dixisset constare: non omnes tamen ad hoc arduum iter peragendū idoneos arbitratus, quis nam illucusq; cōscenderet posteaquā multum, diuq; secum considerauit: is tandem munus istud ascendendi mandat scilicet philosopho, amatori, & musico. Quæ quidem ingenia licet Plotinus nobis explicet, & uniuscuiusq; ascendēdi modum præmonstret; quæsitum tamen istud, non satis aperte uisus est dilucidasse, an scilicet hæc tria simul quilibet huius ascensus cupidus exequi debeat uel ingenium singulum sit ad fœlicitatem acquirēdam idoneum. Quæsitum quidem istud lib. de ani-

ma sexto, cap. 59. elegantissimus ille Christophorus Marcellus paucissimis uerbis absoluit, inquit arte amatoria sola (cæteris tamen uirtutibus habitis) ad fœlicitatem animum debite præparari. De Musica uerò se cum Plotino sentire tunc credidit, si quatenus cum amatoria incedit musica, illā nos sursum attollere fateretur. De philosophico tādē ingenio hanc ipse sententiam habuit his uerbis explicatam. Philosophum uerò, & amatorem, & musicum euadere opus est, cum & pulchritudinē admirari, & eamet delectari cogatur. Ex hac itaque quæsitū huius dilucidatione doctrinam istam nobis depromere possumus, amatorium scilicet primum locum sibi uendicare, illudq; seorsum sursum conuolare. Musicum unā cum amatoria arte conscendere: philosophicum tādē utriusq; beneficio ad metam optatam perduci.

Hæc reprobatur opinio. Cap. XI.

VERVM si Plotini, quinetiam si Platonis ipsius animo æquo uerba consideremus; tātum abest ut philosophicum ingenium amatorij musiciq; munere ad diuina conscendat, ut ipsum tantum uoti compos efficiatur, cæteraq; duo illuc se conferre non possint, ni prius intra

philosophici limites se receperint. Quod autem res ita se habeat, ex Platonis uerbis facillime licet colligere, quæ sunt ista. Quare si secundum rectam uitæ institutionem, & philosophiæ studia meliores cogitationis partes obtineant, beatam uitam, atque concordem præsentem uitam agunt, sui ipsorum domini, atque modesti, ea parte subiecta, cui animæ uitium inest: ea contra liberata, ad quam probitas pertinet. In huius autem uitæ fine, recuperatis alis pristinis euolât, cum trium certaminum uerè olimpicorum unum peruicerint, quo quidem nullum præstantius bonum, aut humana temperantia, aut diuinus furor hominibus asferre potest. Ex his quidem uerbis post optimam hanc animi purificationem nihil aliud nos ad diuina dixit Plato perducere, quam philosophiam: unde philosophicum tantum ingenium ascensui huic erit idoneum, uel reliqua duo, si ad hoc se receperint imitandum. Nec uim horum uerborum subterfugiet ille, qui amatorium, & musicum ingenium philosophicum esse dicit: hoc quidem (si Plotini uerba considerentur) affirmari non potest. Namque si amatorium à corporea tantum pulchritudine mouetur, unde diuinam pulchritudinem ueniantur in corpore: quomodo ergo ex Plotino eo in lib. cap. 2. ingenium istud à corporea pulchritudine ad animalem, ab hac ad intellectualem, à qua tandem ad summum bonum perueniet? Si tandem

ex Plotini sententia ibidem cap. 3. philosophicum tantum est à corpore solutum, & uigilat: reliqua uerò duo corpori sunt admixta, & dormiunt: quo nam igitur pacto uiribus proprijs ad diuina se conferet amatorium? De musico uerò arbitror esse dicendum Platonicè, non illud esse, quod musica illa est præditum septimo de Rep. à Platone recensita. Namque si rerum naturalium speculationem ad diuina non relata, in minimis ponendam censuit ipse quo nam modo musicum istum aeris tantum percipientem, philosophum, & musica illa præditum esse dicemus, quam Pythagoram imitatus Plato semper magni fecit? Hic enim cum de harmonicis numeris septimo de Rep. Glauconem, & Socratem multa dixisse retulisset: hanc tandem Socratis conclusionem adducit in medium, inquit. Adde & utilem ad boni ipsius, pulchritudinis, & indagine, quæ si aliter queratur, fit prorsus inutilis. Cum ingenium musicum studeat demulcere, nec ex se progrediatur ulterius: hinc nec cum amatorio coniunctus sibi parare poterit, nec musicam illam philosophicam esse scientiam existimare debemus. Si tandem Platonis uerbis inmixtus, uictoriam in uno tantum certamine acquisitam propterea nos illuc usque prouebere dixerit quispiam, quod ex septimo de Rep. unum trium certaminum peruicerimus: quare amatoriam tantum uictoria finem assequemur optatum. Huic

quidem facere satis est facile: nam cum finis nostri ascensus ab animæ pulchritudine sit ad illam intelligibilem, in intellectu primo lucentem conscendere, cuius tantum ductu ad summum bonum inspiciendum deducimur: hinc reliquæ duæ uictoriæ dispositiones potius sunt appellandæ: quæ sunt à corporea pulchritudine ad illam moralem, ab hoc autem ad intellectualem eiusdem animæ se conferre. Vnum autem est certamen scilicet ultimum, cuius uictoria maximum, & præcipuum est animæ bonum. Illud accedit quod certaminum præcedentium uictoria illis non est tribuenda ingenijs, quæ à corporea tantum pulchritudine, & uocum consonantia excitantur, & in his tantum se oblectant, cum uiribus proprijs ascendere nequeant. Platonice igitur philosophatus est Marsilius in com. super Phædrũ cap. 33. qui de amatorio ingenio uerba faciès hæc habuit uerba. Si quis autem non propter generositatem sit propensior ad amandum, sed neque philosophice ab initio, neque moraliter institutus, postquam illaqueatus est amore, nonnunquam ad uenerẽ coitum fortè delabatur: & si propter eiusmodi lapsum integras alas recipere prohibetur, tamẽ propter mirificam uim amoris naturaliter attollentis, preparatur ad alas. Id quidem Socrates tetigit, ut sublimitatẽ amoris exprimeret: qui etiã affectui cuidam deteriori permixtus, animũ inte-

rim quantum in se est, euolare non desinat. Itaque si (quemadmodum probabile est) tempore procedente, tanquam generosus libidinem quidem amputet, amoris autem sublimitatem retinens, efficiat amicitiam: hac uita defunctus non precipitatur ad imum, sed in aere, quantum sat est, purgatur, donec ad summum philosophetur. Et paucis interpositis ingenium quodlibet indignum cælo iudicauit, quod ad habitum philosophicum non peruenerit. Si autem amatorium ingenium, quod magni semper fecerunt Platonici, ad elevationem solum est aptum: illud ergo musicum, quod est inter omnia uilissimum, uiribus proprijs tanto minus ad diuina conscendere poterit. Si quis uerò Christophorum à calumnia ideò putet liberatum, quod amatorium cæteris uirtutibus habitis consurgere dixerit: hic Plotini uerba perpendat, qui amatorem pulchritudinem solum in corpore uoluit intueri, uti tamẽ se deceptum ratione persuadet philosophus. Quare cũ ingenium amatorium, aut musicum cæterarũ uirtutum ducta conscendunt, tunc ad philosophicum habitum illa duo se cõtulisse necessariũ est cõfiteri. Ex his igitur cũ Plotino lib. de triplici ascensu, cap. 3. nobis elicere possumus solũ philosophicũ ingenium à corpore esse solutũ: & uelut alatũ disciplinarum munere, quæ septimo de Rep. recensentur à Platone, minimo negotio arduũ hoc iter ascendendi ab soluere posse.

Vera Plotini explicatur sententia.

Cap. XII.

PULCHERRIMA quidem, & difficilis est hæc Plotini de triplici ascēsu doctrina: quæ quò facilius apprehēdatur, & clarius intelligatur, rē hāc altius repetendam existimaui. Illud igitur primò se nobis considerandum occurrit, sensum habere hominē, & rationem. Ratio quidem rerum omnium rationes per se ipsam apprehendit incorporeas: sensus autem per hæc quinque; corporis instrumēta imagines, & qualitates attingit. Hinc factum est igitur ut quantum ad primum attinet institutum sex animi vires cognitioni nostræ deseruiētes Platonici esse uoluerint scilicet rationem, uisum, auditū, olfactum, gustum, & tactum: de quibus in conuiuio super orationem quintam cap. 2. habetur oratio. Horum autem omnium munus, operandi modum, & actionis Scopum cum examine diligenti perpendissent Platonici, sex istas animi vires duas in partes sunt secati, tres ad corpus, & materiam potius pertinent, quæ sunt tactus, gustus, & odoratus: reliqua uerò scilicet ratio, uisus, & auditus ad spiritum attingere omnibus constat. Cum tres igitur primæ ad corpus declinent, quod mouent, uixq; ad animam

perueniant, cui minime placēt, quia similes sibi sint minime: hinc non solum eas, sed & quæ ab illis percipiuntur corpori magis, quàm animo congruere dixerunt Platonici: nam quæ tres istos sensus mouēt non sui gratia, sed alterius scilicet corporis causa non ster animus querit. Sed quoniam tres aliæ superiores animi vires à materia sunt remotæ, res illas percipientes, quæ parum corpus, animam autē uehementissime mouent: nam animi cibus est ueritas ratione percepta, ad quam inuestigandam oculi, ad addiscendam aures maxime conferunt: hinc ea tantum, quæ ad rationem, uisum, & auditum pertinent gratia sui ipsius animum affectare, & ad sciētias, figuras, & uoces amorem pertinere, & gratiam, quæ in uirtute, figura, & uoce reperitur, pulchritudinem non iniuria dixerunt Platonici. Ex hac Platonica doctrina plurima instituto præsentī conferentia nobis depromere possumus, quorū etiā munere peccata iam reprobate opinionis cognoscuntur. Primum enim est, triplex ideo tantum ingenium esse, ad diuinorum reminiscētiā aptum: quoniā hæc tria sunt tantum, quæ à sensibili mundo recedunt, ad intelligibilem accedentia. Illud tamen animaduertant ipsius sectatores, hoc scilicet triplex in geniorum discrimen originem à uita priori duxisse: nam ad animarum attentionem in patria, hic earū in corpore sequitur immersio. Quæ igitur ibi pau-

ciora, uel tempore breuiori uiderunt, ad sensibilia paulatim labentes, intimores sibi corporis occupant sedes: sed quae plura, & tempore longiori sunt intuita, extra corpus se conseruant incolumes. Aliud etiam contra Christophorum licet colligere: nam si ad uirtutē, figuras, & uoces amor refertur: si etiā in his tribus gratia quaedam reperitur, & pulchritudo uiget: non igitur amatorium, & ingenium musicum coincident, nec etiam haec tria inuicem coire, est necessarium confiteri. Ex dictis quoque ordinem inter haec tria ingenia colligamus: quandoquidem si ab ignobili, & omnium uilissimo speculationē istā aggrediamur. primo loco musicum, secundo amatorium, tertio philosophicum constituendum esse dicemus. Namque si uisu uiget amatorium, musicum autem auditu: & uisu spiritaliori quodam modo in proprias exit functiones, & plures nos facit cognoscere differentias: à corpore igitur ingenium istud magis erit solutum, cui musicum adhaerebit intimius. Illud accedit etiam, nā licet haec ingenia duo dormiant: amatorium tamen sine alterius ope expergiscitur, quo tamen musicum indiget. Ab his autē duobus longē distat philosophicum, quippē quod uigilet, solutum sit, uniuersaliter separata concipiens, alatum, & ex sui natura promptum, ducitātum opera indigens, qui ei uolenti certiores uias ostendat. Sed inquebat Christophorus, cū ingenia

ista sint distincta, ad diuinorum reminiscentiā apta & librum illum de triplici ascensu Plotinus inscribat: ab illis igitur duobus propria non est subtrahenda felicitas, quare non ipsa tantum philosophicum potietur. Dubium istud facile admodum funditus euertere potest: quandoquidem tantum abest ut ab amatorio, musicoque ingenio felicitatem sibi accomodatam, secludant Platonici, ut licet uiribus proprijs errorem, in quem propter corporea sunt lapsa nō deprehendant: ipsa tamen alterius ope minimo negocio hac una ratione respicere fatentur, quod ad sensibilia quoque se manifestē propagarit pulchritudo diuina. Cum etiam ingenium tantum philosophicum ascendere Platonici dicant, hoc quidem sic uolunt audiendum, quod non ab extrinseca re corporea, sicut amatorium, & musicum, moueatur: nec ad superioris ingenij habitum confugiat. Et si ingenia illa duo ut ascendant, philosophari, & ad philosophicum habitum peruenire tenentur: ingenium tamen philosophicum non euadunt: quare si diuerso influxu trahuntur ad supera, diuersus etiā sibi debetur felicitatis gradus. Diuerso quidem calle ingenia ista tria redeunt ad diuina, quod cum supra aliqua ex parte sit expositum, & in lib. de primo enunciato summi boni clarissimē sit declaratum: hinc speculatione ista relictā, ad duo me conferam enucleanda, quae colliguntur ex dictis. Primum qui

dem est, quod si diuerso calle tria hec ingenia se cōferunt sursum; diuersos quoq; habet fœlicitatis gradus. Hanc ueritatem aureis quibusdam uerbis in Phædro nobis explicauit Plato, cum diceret. Postquam animæ primæ uitæ finem fuerint consecuta, iudicantur; iudicata autem aliæ sub terra in iudicij locum euntes, meritas illic pœnas sustinent; aliæ in cœli quendam locum per iudicium eleuatæ, ita degunt, ut dignum est, uita quam in hominis figura uixerunt. Hinc colligas cum Platonis, quod si diuersa hæc ingenia iam separata diuersum in cœlo locum sortiuntur; diuersum quoq; finem assequuntur. Philosophico quidem intimius adhærebit Deus fortiusq; uiuetur; ab hac fœlicitate deficiet amatorium; in ultima tandem sede collocabitur musicū. Alterum ex hac dilucidatione defluēs illud est profectō, quod cum unius amoris causa, quo diuinam pulchritudinem prosequimur, nos Deo coniungi factentur Platonici; de illa in uirtute, figura, & uoce reperta locuntur gratia, pulchritudine, & amore, in quem incidunt ingenia illa tria. Quare autem Platonici ita senserint, præter dicta, hanc ipsi causam assignant; nam bonum appetunt omnia, quod intellectualis tantum natura consequitur. Cū autē pulchritudo sit facies blanda boni, sicut turpitude facies tetra mali; hinc mirum uideatur nemini, si tria hec ingenia primō feruntur in pulchritudinē,

Vnde libro de pulchritudine cap. 2. Plotinus dixerat animum uehementer respuere turpe, & ascescere pulchri.

Quæ de diuinis ex habitu philosophico cognitio constuat, declaratur. Cap. XIII.

SI D V P L I C E M animæ à corpore seiunctionem posuerunt Platonici, quarum quælibet nos ad intelligibilia enebat; duplicē quoque de rebus, de diuinis præsertim, que per has solutiones petimus, ut nanciscamur, est necessarium, partibilem scilicet unam, ratione sensibus complicata, à nobis acquisitam: impartibilem alteram, mente partam, ad intellectum omniformem iam conuersa. De hac nostra duplici cognitione fecerat uerba Trismegistus; nam tunc nobis primam aperiebat, cum per uisibilia hæc, & creata Dei potentiam, & bonitatem nos monebat deprehendere. Alteram autem à Pimandri principio his uerbis expresserat. Cum de rerum natura cogitarem, ac mentis aciem ad superna erigerem, sopitis iam corporeis sensibus, quemadmodū accidere solet ijs, qui ob saturitatem, uel defatigationem somno grauati sunt; subito mihi uisus sum cernere quendam immensa magnitudine corporis, qui me

nomine uocans, hunc in modum uocaret. Et paucis
 interiectis. Cum hæc dixisset, mutauit formã, & su-
 bito cuncta reuelauit. De prima in præsentî habebi-
 tur sermo, quippe secunda sit illa, quam huius pri-
 mæ beneficio assequamur. Hanc quidem exiguam
 esse, & obscuram dicunt Platonici, cum nond iui-
 na, sed res alias tunc prius contemplemur, in qui-
 bus bonitas diuina relucet. Vnde maximus ille Pla-
 tonicus Tyrius sermone primo, quid hac de re ipse
 sentiret, cum Aristotele nobis aperuit dicens. Qua-
 lem similitudinem uidere licet in noctua, cuius cū
 interdiu in clarissima Solis luce colliget aspectus,
 noctu tamen igniculi aculam aucupatur. Et pau-
 cis interpositis hæc ipse habuit uerba. Nos uerò ne-
 quaquam audebimus ratiocinationem nostram in
 sublimem aliquam animi speculam attollentes, eo
 proposito indagare Deum, ut quem locum incolat,
 quam uè habeat naturam inueniamus; sed contenti-
 erimus si quid in eum liceat allucinanter inspicere.
 Huius ueritatis causam si quæras, Plotinum con-
 sule, qui libro de bono, uel uno cap. 4. pulcherrimã
 quandam assignat, illam exponente Marsilio. Cum
 enim principium uniuersi sit penitus incorporeum,
 immobile, unum: hinc ipsum imaginatione non at-
 tingimus, corporalia machinante: nec etiam mobi-
 li ratione, quæ nonnihil mutabile semper cogitat;
 non tandem intelligentia suaapte natura multiplici-
 uarium

uarium semper aliquid meditante. Mirum inquam
 uideatur nemini, quòd Plotinus per intelligentiã
 Deum attingi negauerit: nã si Deus, licet sit ubiq;,
 in summo tamen solum intelligentiæ lucet, nonne
 igitur ad hanc lucem inspiciendã formæ omnes non
 solum imaginabiles, sed etiam intelligibiles, tanquã
 nubes obstabunt? Platonice igitur, & amice libro
 de bono, uel uno cap. 7. his uerbis nos monebat Plo-
 tinus. Si quemadmodum materiam tradunt, esse
 omnium qualitatum uacuum oportere, si modo sit
 figuræ omnium susceptura: sic, & multo magis
 animam esse oportet informẽ, omni carere debet ob-
 staculo, quod forsitan impedire possit, ne ab ipsa pri-
 ma omnium natura illustretur, & impleatur ad
 uotum. Quare opere præteritum est animum ab omni-
 bus externis segregatum, ad inima penitus se con-
 uertere, neque ad exteruum aliquid reuocari: sed
 iam omnia nescientem, & antea quidem affectione
 nunc uerò etiam speciebus, nescientem quoq; se ip-
 sum, contemplationi illius incumbere, eiq; familia-
 riter inherere. Nulla igitur est animi nostri facul-
 tas, qua Deum possimus attingere, atq; comprehen-
 dere; licet tunc eum olfacere dicamur, & augura-
 ri, cum ipsum ut unum apprehendimus, atq; bonũ.
 De primo quidem Deum cognoscendi methodo, se
 libro Theologiæ primo, & in com. Marsilius longã
 habuit orationem: ego quoq; præter ea, quæ in ani-

maisticis speculationibus dixi, libro de primo enun-
ciato summi boni primo de hac eadem re. ex Plato-
nicorum sententia multa disserui. Hęc igitur in præ-
senti sufficiant.

Quid sic affectis confluat ex ascensu, Platonice de-
claratur. Cap. XIII.

Cum ascendendo hucusq; perue-
nerit homo, ut purificatione ani-
mi precedente nõ ad mala, sed ad
diuinam pulchritudinem in se ip-
so lucentem iam sit perductus in-
spiciendam: tunc quoniam hæc pulchritudo diuini
uultus est splendor, ardentissimum ad diuinum bo-
num acquirendum in nobis accenditur desiderium,
cuius beneficio statim secundo ab inferioribus solui-
tur anima, à fallaci scilicet ratione, ac intelligentia
multiplici in mentem redacta. Soluitur quidem ani-
ma, cum ex Platoniorum sententia non sui sit
amans, sed sit in rem amatam tota transformata.
Solutionem istam secundam diuinis quibusdã uer-
bis libro de bono, uel uno cap. 7. Plotinus expresse-
rat, cum animam tunc diuinæ illuminationi accom-
modatum dixerit esse subiectum: quando nõ solum
cetera, sed se ipsam quoq; ignorauerit. Huic autem
animæ hunc in modum dispositæ confluunt commo-

da, & has nanciscitur perfectiones, & dignitates.
Diuino quidem formatur intellectu, rerum omnium
ydeas intuetur, ipsa non est amplius altera, ad sum-
mum bonum perducta est inspiciendum, felicitateq;
tandem donatur sibi accommodata. Animam
quidem sic affectam illius summi, apicisq; perfectis-
simi ratione, cum intellectu primo in unum consti-
ri non solum libro de bono, uel uno cap. 7. expressit
Plotinus: sed libro etiam quid animal, & quid ho-
mo cap. 13, intellectum comunem, ad quem ascen-
dimus, aliquid esse nostrum tunc putauit, cum post
ascensum ad ipsum ille in nos agat, per ipsumq; in-
telligat, anima. Hinc Plotini uerba Marsilius in-
tuent, intellectum proprium, & comunẽ aliquid
nostrum esse declarat. Proprius quidem, quia est
animæ apex: ille uerò communis, quoniam intelle-
ctus noster diuino tanquam formæ uelut quædam
materia subditur, per ipsum intelligit, atq; ipsum,
per quam sanè comunem omnibus formam intel-
lectus singuli & si non unus, sunt tamen aliquid
unum. Unionem istam ad diuinorum inspectionem
necessariam esse maximus ille Mercurius signifi-
cauit, cum à Pimandri principio dicebat. Tu me
mente complectere, & ego in cunctis te erudiam.
Hanc autem ex intellectu communi, & mente no-
stra unionem arctissimam super librũ Plotini. An-
augeatur tempore beatitudo, cap. 3, hæc pulcherr-

ma ratione declarauit Marsilius. Nāq; si de quo minus uidetur inesse, & inest, igitur & de quo magis; sed minus uidetur (inquirebat ibidē Marsilius) quod ignis, & ferrum, ignis, & aer: corpus, & anima consentur in unum, quod tamen experimur contingere: mirum igitur nemini uideri debet si ex anime nostrae apice, & intellectu primo unū affirmetur constari: quod quidem supra, & in libro de primo enunciato summi boni fusius declarauit. Quoniam autem nil aliud est hac mente formari, quam ipsam intelligere, quemadmodum idem est uisu formari, quod uidere: hinc animam iam conuersam intelligere diuina posse, quinetiam illa intueri nō iniuria quidem sibi delegerunt Platonici. Vnde septimo de Rep. quem à tergo Solem posuerat nobis existentibus in antro, quem uē in alijs deprehendebamus, nunc philosophos factos eum apertis oculis, in die, & in sede sibi propria nos intueri uoluit Plato. Et libro de anima & Dæmone numinum essentias purgatas dixit Proclus apprehendere. Hinc tandem lib. de bono, uel unō cap. 9. entis principium, uitae, mētisq; fontem, causam boni, radicem animae tunc animam nostram Plotinus dixit inspicere, si ad intellectū communem, quem intellectum primū primam uitam, & primam essentiam nuncupauit Plotinus; & summi boni unigenitum filium appellauit Plato, ascendimus, ipseq; nobis, tanquam for-

ma coniungitur. Et si nihil est aliud hac mente formari, quam ipsam intelligere: hinc sequitur profectū istud utilitatis ex ascensu nobis confluere, quod non amplius rerum imagines, sed earum essentias, atq; ydeas contemplemur. Hanc ueritatem nō esse captu difficilem propterea crediderunt Platonici, quod intellectus hic primus mundus intelligibilis dicitur, omnibus ydeis refertus: quod quidem cū lib. de primo enunciato summi boni primo declarauerim ad sequentia igitur me conferam enucleanda. Erasmus enim ante ascensum alteri, quia extrinseci populi multitudini eramus admixti, alteri, quoniam interioris populi animaduertebamus multitudinē; alteri tandem, quia ratio, & intellectus ut duo se habebant in nobis. Nunc autem & exterioris populi, & interioris fugimus multitudinē nos distrahentem, ratio formata est intellectu proprio, hic autem illo communi: quo quidem (ut lib. de beatitudine cap. 49 inquit Plotinus) uiui, & ita sumus dispositi, ut eum nobis praesidentem intueamur. Vix autem hunc intellectum primum affecutus est iste noster, cum non pulchritudinē amplius speculetur, sed est iam in pulchro, quinetiam euasit ipsummet pulchrum. Nunc tandem (ut lib. de intelligibili pulchritudine dicit Plotinus) ad pristinam animam sanitatem recepit, nullo quidem morbo laborans, idēd, quoniam nihil admittit extrinsecum, sed est

omne sibi domesticum. Arduo quoque itinere isto peracto, & intellectus communis beneficio ad summum bonum inspiciendum animam nostrā esse deductam, dixerunt Platonici. Hāc quidem ueritatē super librum de pulchritudine significauit Marsilius, pulchritudinē nominans faciem blandā summi boni. Verum istud, quidē hinc licet conijcere, quōd intellectus hic primus expressum sit boni uerbum, prima, & uera patris imago. Addunt Platonici potissimam, & apud ipsos demonstratiuā rationē; nam si finis, & efficiens conuertuntur, & summū bonum præcipuus est eternorum parens, & autor: hinc igitur necessario sequitur intellectuālē animā, in qua maximē relucet bonitas illa diuina, formæ, ydearumq; ydeæ illi uniuersalissimæ accommodatā esse materiam. Libro etiam de bono, uel uno cap. ij. ex aureis Plotini uerbis huius ueritatis præcipuā rationem nobis depromere possumus: nam si quæ sunt, ad primam essentiam, quæ uiuunt ad primam uitam, & quæ intelligunt ad primum intellectum necessario debent referri; hinc unitates quælibet ad unitatem summam tandē peruenient, quippè nulli unio reperiatur, nisi unionis ipsius uirtute. Cū autem una sit anima, & ad ipsius unitatem se iam receperit, quæ in ipsa natura, et essentia animæ est: reliquum est ut unius Veneris beneficio in unitatē illam se reuocet, quam super essentiā constituerunt

Platonici. Hinc autem licet deprehendere quō nā modo ex mente diuina in unitatem trāseat anima: quandoquidem si per amorem, & per diuinæ pulchritudinis desiderium in summam unitatē anima nostra consurgit: cum primus ille intellectus sit pulchritudo per modum formæ, à qua in nos ardentissimus amor deriuat: hinc sequitur profectō, ut uix mente diuina simus formati, cum alæ, huius præsertim munere, ad pulchritudinem illam euehamur acquirendam, quam talem per modum causæ nuncuparunt Platonici. Sed ex augustissimis Plotini uerbis eo in libro habitis, duo scitu quidem dignissima nobis deligimus: quorum est unum ex hoc trāsitū illud utilitatis, atq; dignitatis nobis confluere, quōd beemur; uel saltem (corporis famen culpa,) beatitudinem ipsam degustemus. Beamur quidem, quoniam Deum intelligimus, atque tangimus quæ duo ex uerbis Trismegisti in Pimandro cap. 5. habitis depromi possunt: ubi purgatos non solum intelligere Deum asseruit, sed eam etiam manibus quodā modo atrectare. Verum sicut ascensui nostro magis confert amoris alæ, quā intelligentiæ: ita ex fruitione potius, quā ex intelligentiā beatitudinē animæ nostræ confluere ibidem Plotinus affirmauerat. Hinc doctissimus ille Marsilius Plotini uerba perpendens diligentissimæ, fruitionem præ intelligentiā tanto penetratiorem putauit in medullas,

quāto intelligentia solet obiectū fortius penetrare
quā sensus. Si autem res ita se habet non Deum
quidem tūc extrinsecus tangit anima, sed illabitur
penitus, afficitur diuinitus: quietiam ipsam effert
Deum ostendebat Marsilius, sicut qui alimento uti
tur, tandem efficitur alimētum, uel fortè uicissim.
Intelligentia autem, quæ amorem mēsurat, illa est
perfectio, quam alteri communicare non possumus;
quandoquidem (ut lib. de bono, uel uno cap. 10. di-
cebat Plotinus si qui uidet se ipsum, non magis ui-
det, quā fiat ipsum uisum; sic & animus iā Deus
factus, suiq; centro cum illo diuino coniuncto, non
ut alterum uidet Deū, quare nec ipsum ut alte-
rum poterit pronunciare.

Verum cum corporis culpa interrumpitur in-
tuitus ille, quā de diuinis secum defert cognitio-
nem, illam non omnibus communicandam Plato
prohibuit, Pythagoram imitatus. Quorum quidē
præceptum tunc obseruandum Plotinus censuit, cū
lib. de bono, uel uno cap. ij. misterium istud illis tātū
aperiendum uoluit, qui essent initiati, & expiati,
quibus hoc idem uidere contigerit. Hanc tamen de
glorioso Deo cognitionem utilitatem maximam,
quietiam animæ nostræ salutem afferre in Piman-
dro tex. 7. his uerbis Trismegistus expresserat.
Quò ruitis mortales ebrij? qui merum ignorantie
combibistis, cum id ferre nequeatis, euomite. Respi-

rate eam, respirate, & ad fontem uitæ recurrite, il-
lumq; qui nos introducet in aditum ueritatis, cape-
scite. Ibi fulgidum lumen nullis immixtum tene-
bris, ibi nullus ebrietate delirat: sed omnes sobrij ui-
gilant, atq; mentis oculis eum, qui uideri uult, au-
ctius intuentur. Is nec auribus percipitur, nec cer-
nitur oculis, neque sermone profertur. Sola mens
cum perspicit, sola mens predicat. Cum igitur ex
hoc ascensu tot nobis dignitates, & perfectiones
constuant; cum huius beneficio transeamus in Deū
quietiam felicitatem ipsam assequamur; hinc istū
ascensum, eiusq; finem ob oculos semper habere, in
ipsum absoluumdum incumbere debere, monebat
Plotinus. Nāq; si cum quibusdam nil aliud dixeris
esse felicitatem, quā tranquillè uirere; ascende,
quoniam in bono quiescit anima. Si eam finieris
esse bene se habere; iter hoc ascendendi ne graueris
arripere, cum in bono tātū à malis sit animus liber.
Si eam putaueris esse in propriam functionem exi-
re; unum sursum euolare permittas, quoniam ibi
Deo pregnās parit. Si eam in naturalis cuiusq; fi-
nis assecutione dicas consistere; hinc ad diuina se
conferas, nam bonum est animæ nostræ principium,
et finis. Si eam uolueris uitam esse, intellectualem;
ab istis sensibilibus festina recessum; nam in bono
uerè intelligit anima. Si eam bene esse senseris sum-
mum bonum ut petas, est necessarium in quo tan-

L I B E R

tum abest ut non sit bonum nostrum, ut illinc abesse nil quidem sit aliud, quàm esse minus. Si eam tandem bene uiuere fueris arbitratus, ad bonum usque conscende, in quo solo uiuere re uera continetur: nam sine ipso uiuere, uestigium uitæ est, supernam imitans uitam. Hæc sit de ascensu mentis in Deum Platoniorum sententia, breuissima quidem oratione perstrieta.

STEPHANI CONVENTII
BONONIENSIS

DE ASCENSU MENTIS IN DEVM

Liber Sextus.

In quo de ascendendi methodo
Peripatetica enucleatur
sententia.

De separatione animæ à corpore Peripatetica
explicatur sententia. Cap. I.

UAE superius lib. 4. cap. I. ascensum finiens in medium adduxi, huc tandem spectabant omnia ut (quemadmodum lib. Theologiæ nono ca. 4. Aristoteles sensit) nil aliud esset ascensus,

quàm animæ operatio, qua ipsa existens hic, speculatur essentias orbis superni. Sed quoniam mundus iste sensibilis, istud præsertim corpus, obscurissimus quidem animæ carcer, ab illo supercœlesti atque supremo maxime distat: hinc nemini mirum uideri debet si

Aristoteles ueritatem istam deprehendens, cū Platonis ascensum istum, & ab hoc corpore solutionem gradibus quibusdam absolui sit arbitratus. Cuius quidem celeberrimi philosophi sententiā, hac de re habitam, qui examine diligenti perpenderit: cum à præceptore Platone deprehendit non differre, quippe qui duplicem illam animę ab hoc corpore seiunctionem, & ipse cognouerit. Si enim à corpore seiunctionem propterea necessariam esse dixerunt Platonici, quod non nisi purgati animi diuina philosophia præcepta percipiant: ac si cū sapiēte dixerint in improbam animā sapientiam nō introire. Huius quoq; separationis necessitatem, atq; utilitatem aureis quibusdā uerbis. 10. Ethic. cap. ij. aperiebat inquiring. Sermo autem, et doctrina nunquā in omnibus uires habent: sed oportet ut ante cultus sit animus auditoris moribus ad bene agendum, tãquam ager, qui semina sit nutriturus. Alterā quoque mortis meditationem ex eiusdē uerbis cap. 10. habitis, tunc nobis significasse crediderim, cum non quamlibet contemplatiuam animę operationem, sed quandam humanam appellauit felicitatem: illam quidem, quę Dei operationi est cognatissima. Illam inquam, quā libro de st. disp. tertia, in sol. 28. dubij spirationem diuinam nuncupauit Auerroes. Illam tãdem ab Aristotele lib. mysticę philosophię quarto, cap. 6. expositam, cum diuina nobis imote-

scere diceret nō quatenus humanitus acquisita, sed ut diuinitus reuelata. Hanc ueritatem lib. Theologicę quarto, cap. 4. lib. 7. cap. 9. pulchrè quoque aperiebat Aristoteles, tunc nos ad diuina dicēs eleuari, cum concupiscentijs amplius non grauamur quo ad separationem primam: neq; subditi sumus imaginationi, alteram explicans: nam humana hec intellectio ex eiusdē sententia uel est phantasia, uel non sine phantasia. Eandem sententiam libro mysticę philosophię. 10. cap. 13. clarioribus uerbis ipse enucleauit, totumq; iter ascendendi patefecit, ad intellegendum orbem supernum, hac arbitratus esse necessaria scilicet sensuum compositionem, animi purgationem referens. Ascendentem secundo loco intellectu præualere putauit debere, cum Platonice disciplinarum necessitatem significans. Assiduam tandem mentis speculationem esse necessariam uoluit, illam scilicet quę ex intellectus agentis coniunctione nobis accidit. Quod autem per hanc mentis speculationem illa sit audienda non humanitus acquisita; sed illa, quam libro de mysterijs afflationem diuinam Iamblicus appellauit, ex Aristotelis uerbis potest quàm facillimè deduci: quippe qui per hanc assiduam mentis speculationem diuina sciri, quibus nihil admiscetur accidentarij, dixerit, non quidē per conclusiones ex principijs deductas, neq; per medium aliquod, non tandem speculatione illa

laboriosa cum cogitatione simulachriq; impressio-
ne habita; sed absolute sine errore, fallacia, cogita-
tione, & simulachri receptione; quin etiam (ut lib.
de anima tertio, cap. 20. dicebat Themistius) tunc
ad res noscendas non utimur discursu, sed compre-
hensione quadam illas apprehendimus.

Non solum igitur præceptoris sui Platonis præ-
cepta hac in parte secutus est Aristoteles; sed veri-
tatem etiam ipsum attigisse constat. Nam si Moy-
sis uerba illa more Pythagorico cum celeberrimo
illo Philone uelimus exponere, quibus iter hoc ascē-
dendi fuit præmonstratum Abrahamo: de terra no-
stra, de cognitione, & de domo patris tunc egressi
erimus; cum à corpore, à sensibus, & à ratione ani-
mæ seiunxerimus ad eam, ut ab horum nemine mens
nostra detenta, super omnia possit emergere. Huius
quoq; ascensus methodum inter Cabalistas non in-
simus ille Abraham, libro mirabili Letzira his uer-
bis ostendit. Intellige in sapientia, & sape in intelle-
ctu, inuestiga in eis, & proba ex eis, & statue rem
super puritates suas, & repone creatorem in thro-
num suum. Quid enim est res super puritates suas
statuere, nisi corpus, & animam supergressos, in ho-
minis propriam functionem exire, nisi hæc inferio-
ra intellectu sapere? Quædo autem creatorem re-
ponere poterimus in thronum suum, nisi cum in sa-
pientia intellexerimus, & intellectiua potentia de-

relicta mentis obtemperabimus imperio? Cum sa-
pientissimo igitur Rabi Iosepho Castilianensi in hor-
to nucis lib. 2. Platonicos, atq; peripateticos philo-
sophatos fuisse possumus affirmare. Hic enim ante-
quam ingenium humanum ad formarum separa-
tarum, ac simplicium mundi superioris, & intelligi-
bilis substantiarum contemplationem ita mansue-
scat, ut in ipsa penè Dei penetralia irrepat: pruden-
tium prius uirorum ethicis, & bonis moribus nos
eruditos esse debere uoluit, ut turpia uitemus, se-
quamur honesta. Unde inquebat sapiens Ecclesia-
stes custodi pedem tuum, cum iueris ad domum Dei.
Post mores deinde ita compositos, & animum iam
purgatum scientiarum (quas isti contemplatiuas
appellant) opus nobis esse opera putauit.

Duplex hæc à corpore animæ separatio, examine
diligentiori perpenditur. Cap. II.

X Aristotelis uerbis in cap. præ-
cedenti recensitis, illud nobis de-
promere licuit, concupiscibili scilicet
equo habenas esse imponendas
& scientiam humanitus acquisi-
tam, beneficio cogitatiuæ, non tanquam nostræ mè-
tis Scopum, sed uelut dispositionem tantum existi-
mandam. A concupiscentijs quidem liberandus est

animus nam (ut lib. Ethic. 10. cap. ij. dixit Aristoteles) secundum animi perturbationem uiuit, nec audit monentis suasiones, nec intelliget. Hinc Rabi Moyses Aegyptius lib. perplexorum primo, cap. 5. cum Aristotelis mentem attigisset: indulgendo concupiscentijs speculationum desideria corrumpi cum ceteris Cabalisticis affirmauit. Ab errore quoque imaginatiuæ propterea cauendum esse putauit Aristoteles: quod (ut etiam sermone primo Platonius ille Tyrius uoluit) si huius tantum ductu uteretur intellectus, plebeius iam effectus plebis moribus ita assuesceret, ut popularibus sensuum uocibus, loqueretur, nihilque aliud esse arbitraretur, nisi quod uideri, audiri, olferi, gustari, ac tangi queat. Qui inquam imaginatiua duce philosophantur, hi quidem sunt, qui animæ tantum functiones animaduertentes cum in corpore, uel corpus agit animam: propriam ipsius operationem cognoscere nequeunt: unde animam mortalem materialem asseruerunt. Cum igitur periculum istud maximum imaginatiuæ fidentibus imminere deprehendisset Aristoteles: eos libro mysticæ philosophiæ ad monitos uoluit, ut hac laboriosa receptione dimissa, mentis se dedant obsequio. Ac si cum Platónico Tyrio sermone primo sentiret, nos sicut auri fossores corporis culpa, quod lib. perplexorum primo cap. 10. ante nos parietem magnum existimauit Aegyptius ille Moyses, aurum

& in-

& intelligibilia uera dignoscere non ualentes, in superiorem, peritioremque artificem, in mentem scilicet munus istud reijcere debere. Hanc ueritatem sapientissimus ille Rabi Moyses ex sacris literis sibi deprompsit: nam nulla quidem ratione alia speciem domini uidere potuit eximius prophetarum Moyses, nisi quod propriam imbecillitatem cognoscens, faciem suam absconderit. Sed cum filij israel temeritate ducti, nullaque preparatione dispositi Deum uidere festinauerint: pœnas suæ temeritatis dederunt, quippe qui combusti sint in Catera, Nabad, et Zabin. Posteris igitur dicebatur sacerdotibus, qui appropinquant domino, sanctificandos esse, ne percussat esse dominus. Huius tandem duplicis à corpore separationis ex Augustini sententia lib. de Trinitate causa est assignanda, à Peripatetica disciplina nequaquam aliena. Cum enim ad actum cuiuslibet cognoscens potentie requiratur intentio, que ad multa ferri non potest, nisi hæc adinuicem ita sint ordinata, ut quasi unum accipiantur: hinc sequitur profectò (quod in omnibus animæ potentijs conspicimus apertissime) cum potentia una uehementia quadam in actum prodit, uel alteram eneruatis uiribus erumpere, uel omnino abstrahi ab eodè. Cum autem diuina, Deus præsertim gloriosus sit omnium intelligibile uehementissimus: intellectus humanus ad eum inspiciendum non eleuabitur, ni prius totis uiri-

Q

bus in eius uisionem incumbat: ni prius à corporeis
 sensibus abstrahatur, qui hanc uehementè intelle-
 ctus intentionè impediunt, ipsiq; aduersantur. Con-
 cupiscibilis enim intensio est nobis impedimento ne
 in propriâ functionè exeamus: illa uerò imagina-
 tiuæ in causa est, quòd anima plebis moribus assue-
 scat. Hanc ueritatè diuinè admodù in Pimandro,
 cap. 4. explicauerat Trismegistus, inquiens. Nisi ò
 fili tuum corpus oderis, te ipsum amare nõ poteris:
 quãprimù enim non te, sed ipsum dilexeris, mentè
 protinus consequeris: hanc deniq; nactus scientiam
 e uestigio nancisceris. Huius rei causam bis uerbis
 assignat. Impossibile est ò fili utrisq; simul intèdere
 mortalibus, atq; diuinis: nam cù duo tantù in ordi-
 ne rerù inueniantur, corporeù, & incorporeù, & il-
 lud quidè mortale, hoc diuinum dicatur: electione
 unius amittimus alterù; quotiesq; unius cura re-
 mittitur, alterius actus intenditur. Optime igitur
 lib. de mysterijs Iamblicus concludebat, tunc nos sci-
 licet à Deo occupari posse, cù quæcunq; sunt in no-
 bis, seruient tota numini, cedentq; soli dominanti
 actioni diuinæ. Hæc tandè omnia lib. de anima ter-
 tio par. 19. de intellectus nostri coniunctione cù illo
 præstantissimo sermonè habens, significauit Simpli-
 eius, cù diceret. Licet enim & à præstantiori illo in-
 tellectu id huic largiatur: attamè haud ita, ut is sit:
 nã cù eo iam cohesit, atq; in idè cù illo redactus est

iuxta supremã suiipsius substantiã: ita ut & præ-
 stantissime cù perficièti iungat, atq; dū ipsum perfi-
 ciens sit, sufficiens uel ad se ipsum perficiendù existat.
 Vtrãq; quoq; animæ separationè à corpore ibidè
 aperuit, cù ad inspicièda diuina in supremã suiipsi-
 us substantiã cõuersionis opus esse opera dixerit.

Quantum ad disciplinas attinet, primù in-
 ter Platonicos, & peripateticos ape-
 ritur discrimen. Cap. III.

POST morum compositionè, ad
 disciplinas illas, mathematicales
 scilicet & postnaturales cõfugie-
 bant Platonicis, naturalè faculta-
 tem nibili, uel parui facientes. In
 quibus quidè uerbis duo peripateticæ disciplina ad-
 uersari coniugio: quorù est unù mathematicas disci-
 plinas rationè habere boni: alterù uerò mathema-
 ticalia tanquam digniora naturalibus præferenda,
 quippè quæ intellectù humanù potius deorsum tra-
 hant, quã ad diuina eleuent inspicièda. Priori enim
 dicto licet fidè adhibuerit Aegiptius Moyses, Ari-
 stoteles tamen falsum esse putauit; Mathematica
 nãq; duplicè habent speculationè, quarù una earù
 subiectum respicit: reliqua uerò ad nos refertur.
 Hanc speculationù distinctionè nobis expressit Ari-

Not. primo de anima inquiring scientiã unã alia præ
 stantiorẽ esse uel nobilitate subiecti, circa quod uer
 satur, uel certitudine demonstrationis. De Mathe
 maticis priorẽ considerationẽ habuit Arist. 3. met.
 tex. iij. alterã. 13. met. in calce primi capitis. Ibi. n.
 Mathematicas disciplinas abstrahere uoluit à finẽ
 bono efficiente, atq; materia: hic uerò finẽ solũ ex
 trinsicũ admitrit, & extrinsicũ bonũ. Prioris qui
 dẽ dicti ibidem ab Arist. ratio assignatur: quoniã
 ibi uerũ bonũ, ubi finis, quo carent mathematicę di
 sciplina: nam finis habetur aliquo actu, qui fit per
 motum. at abstrahunt à motu, & subiecto motus
 scientiã istã. Et hoc eodem fundamento ibi non erit
 efficiens, quod est principium motus. Sed inquit
 quidã falsum esse quẽlibet finẽ haberi actu, qui per
 motũ acquiratur, ut patet in abstractis. Animad
 uertant isti per immobilia in intelligenda esse, quã
 nõ mouent omnino, sed mouentur per accidẽs, quã
 sunt mathematica. Illud etiã notandũ, quod cũ di
 cit Arist. finẽ per actũ, & actũ acquiri per motũ,
 non uniuersaliter illud audiendũ esse, sed cõparatio
 ne quadã facta inter naturalia, & mathematica.
 Re ipsa enim mathematica sunt in naturalibus, &
 omnia fortiuntur, quã habent naturalia: cũ autem
 per imaginationẽ sciunguntur: non amplius illa sibi
 conueniunt: & quoniã in naturalibus finis est per
 actum motu acquisitũ, idcirco sic locutus est Ari-

Note. Alterius dicti hæc sit ratio, quoniã scientiã istã
 intellectum perficiunt: & hac ratione illos mentiri
 dixerat Aristot. qui mathematicas uoluerunt nihil
 boni dicere. Dicunt enim (inquit Arist.) & demon
 strant maximẽ. Et quãuis in mathematicis reperia
 tur ordo: ibi tamen non erit bonũ, nec finis: quoniã
 non necessario uilius ordinatur ad nobilius ut con
 stitutina causa, uel causa siue qua non. Quare in
 mathematicis disciplinis bonũ solum posuit aliquo
 modo, non aut simpliciter. A calumnia tamẽ qua
 libet facillimẽ liberatur Plato, si cum dixerimus cũ
 Pythagora omnia intellectualiter intellexisse: qui
 tamen septimo de Repub. disciplinas istas in se tan
 tum consideratas nihili faciendas existimauit.

Discrimen aliud inter hos philosophiã principes
 manifestatur. Cap. IIII.

Naturalis autẽ facultatis uti
 litate, atq; necessitate quid Plato
 nici senserint, superius fuit expo
 situm, quibus aduersantur peripa
 tetici, quippẽ qui genus abstracto
 rum reperiri, eorum multitudinẽ, & quodquid est,
 ex naturali promptuario depromi affirmarint. Ve
 rum dissidium istud facillimẽ cõponit Marsilius: nã
 metaphysicam cũ rerum particulariũ, principaliũ

tamen quidditatis considerare putarint Platonici; cūq; naturalē disciplinam illam esse dixerint, quæ singularū rerum infimarū quidditates frustra quodam modo perquirat: hinc ipsam ascensu nostro nō conferre sunt arbitrati. Verū quæ pro hac lite sedāda in medium adduxit Marsilius, tantū abest ut peripateticæ disciplinæ consonent, ut eam potius radicatus euertere uideantur. Non enim metaphysica rerum quidditates in particulari considerat: naturalis ad animā usq; rationalē, primo, & quarto statu seclusis, quidditatiue cōsiderandā, extendit ipsius imperium. Illud accedit fide dignissimum, & à peripateticis omnibus efficacissimis rationibus cōprobatum, naturalis scilicet facultatis beneficio de diuinis nos cognoscere plurima. Ex octauo enim phisicorum libro subiectum metaphysicæ unius motus beneficio uenatus fuit Aristot. ibidemq; prædicata multa diuinorum materialia enunciauit. Scientia quoq; de anima (com. ij. primi libri dicebat Auerroes) inter peculiaria ipsius iuuamina, hoc unū nobis affert præcipuum, quod postnaturali disciplina substantiā largitur sui subiecti, ut quod formæ abstractæ sunt intelligentes: & dispositiones quāplurimas abstractæ consequentes in eo quod intelligentia sunt, & intellectus. Largitur quidem substantiam: quoniā abstractum formam esse intelligentē declarat. Sed quoniā quesita ista in animasticis spe

ulationibus uerbis pluribus sum prosecutus: hinc de hac in præsentī uerbum nullum esse habendum iudicauī.

De duplici autē intellectus nostri cognitione, de diuinis præsertim multa forent dicenda: quæ quidē omnia cum in libro De postrema, perfectissimāq; intellectus humani functione diffuse admodum enucleauerim: ab illis nunc abstinendum iudicauī. Quare libro huic de Ascensu mentis in Deum sit extrema manus imposita. In quo quidem cum philosophicè tantum digressus fuerim: hinc omnia cū theologis catholicis corrigenda censeo.

FINIS.

REGISTRO.

✠ A B C D E F G H I K L M N O P Q.

Omnes sunt quaterni præter Q qui sunt duerni.

VENETIIS, Apud Ioan. Baptistam
Somasium. M D LXIII.

